COLECȚIA ROSIDOR

SĂRMANUL KLOPȘTOCK

FECIORUL LUI NENEA TACHE VAMEȘUL

Prețul Lei 25.-

EDITURA „NAȚIONALA" S. CIORNEI
BUCUREȘTI

www.digibuc.ro

SĂRMANUL KLOPȘTOCK

Feciorul lui Nenea Tache Vameșul

(BIBLIA UNUI TRECUT)

1879—1925

U V E R T U R A

(COPILĂRIA—ADOLESCENȚA)

EDITURA „NAȚIONALA", S. CIORNEI

www.digibuc.ro

M'am născut în casa curierului Nottarà din mahalaua Cuza-Vodă, uliţa „podul Beilicului", suburbia *„Flămânda"*, între marginea tabacilor şi maidanul lui *„sperie-peşte"*, colţ cu Mălăeru boiangiu.

Naş mi-a fost Niţă al lui văraru, copil de suflet al lui nenea Hristache văraru, băiatul unt-de-lemn-giului din Broşteni.

A intrat în biserică, târâş-grăpiş, beat turtă, gata să-i scap din braţe pe lespedea bisericei, — cum l'au găsit, la întâmplare, cu arcanul, în cârciuma lui nenea Vasilache chioru, toptangiu şi dirijor în cor la Dobroteasa pe *„apele minerale"* — şi aşa otrăvit, cum erea, l'au târât să apuce să mă ţie doar în braţe, să nu-mi dau sufletul, căci prea eream chircit şi bosumflat, după spusele mamei Ivăncioaia, moaşa care se repezise să ne ţie lumânarea — mie şi bietei mame, rămasă înjunghiată într'un colţ de săgeata sarcinei.

In cazan, m'a aşezat părintele Nicolai Văleanu dela biserica *săraca* mahalaua.... Olimpului.

Tata erea vameş; uniformă stranie, — grosolană; — şubă otova, cu doi epoleţi cât două prescuri de mari, de

www.digibuc.ro

bumbac galben, late și nesăbuite; nasturi de alamă; trei sateliți la șeapca de mușama; ghete cu gumelastic, — toate furnizate de Țărigrădeanu din ulița... Franceză.

Inalt, spătos, veșnic pus pe gâlceavă; în fiecare punct de frontieră, își avea închiegată câte o... gospodărie. Frunte cu straşină de sub care răsărea ridicându-se în sus și apoi pe grumaz, o coamă de atlas, mat, cu nuanțe de îmbâcseală; barbă bifurcată în două caere compacte, revărsate pe pântecul veșnic mulțumit și peste diametrul căruia, truversa un lanț de un metal nedefinit, un fel de fontă lustruită, remorcând într'un buzunar tivit cu șiret de lampas soit, un ceasornic cât un lacăt, purtând în inema rotițelor un mecanism indecent.

La 49 de ani a închis ochii foarte nesinchisit de soarta celor 11 „moștenitori" rămași pe spinarea unei văduve care aveau să-și primească pensia prin... *punere de deget.*

Scundă, cardiacă, anemică și reumatică, îmbătrânită în silă, fără o măsea în gură, harnică dar nemâncată, trântea câte un parastas, la trei luni cu „vase", își împărțea pensioara cu cerșetorii și postea din cap în cap, toate posturile. In treacăt acesta a fost patrimoniul genealogic „decuiusului" meu.

Și m'am împiciorogat și am crescut, nevropat și rahitic, tuns de mama pe o doniță fără capac, cu scări mari și usturimi dese pe la sfârcul urechilor, realizând astfel un câștig lunar de *„patru bani"* — taxa lui Bărăție frizerul din maidanul dulapului. De Pasci, costum nou dela Zentler din Cavafi; 14 franci „un rând", — o chembrică scrobită cu o cataramă pe pântec, în mijlocul căreia dormita un balaur coclit.

Mândru de zorzoanele cele noi, cu miros de urzeală proaspătă și iuft înecăcios, treceam pe sub *„Domnul*

www.digibuc.ro

Christos" la biserica Slobozia din podul Caliții, în după-amiaza Vinerei Mari din săptămâna Patimelor, profund mișcat de sanctitatea aceste obligațiuni legendare și vânăt de răcoarea particulară a bisericilor.

Spre înserat, podoabele cele noi, nu-mi mai păreau dragi, de vreme ce trecerea pe sub Sf-tul Epitaf luase sfârșit. Așa încât, ghidușiile cari conteneau până spre înoptat, ereau mai agreabile în straele cele vechi cari, acum păreau mai bleguite, după cătușa celor noi.

Mama, obiecta însă de a fi renunțat la joc în intervalul dela eșirea din biserică și până după asfințit, pentru a avea astfel, deplina libertate de a mă putea pătrunde, intuitiv, de înălțătoarele momente di nfața altarului.

Și această blajină aserțiune, formulată de mama cu un accent de o duioșie îngerească, îmi împovăra sufletul cu o pietate mistică, umplându-l de regretul neprevederei și al căinței.

Baba Mariuța, cuscra lui Balasidy Moțea, scriitor la Finanțee, ne „solicitase" de chiriași pentru „imobilul" din fund, unde, după socotelile ei de altruistă fără pereche în mahalaua *„săracă"*, leota mamei s'ar fi sbeguit ceva mai în voe decât la Patica cărturăreasă, în băltoaca din fundătura Trofeelor, unde ne înghesuisem după ce așezaseem pe tata în groapă.

Din mahalaua Concordia care se revărsa pe două brațe unul în spatele Anichii lui tutungiu, moașe „cu diplomă" la Maternitate, în Discordia, iar altul, direct în... Olymp prin... Muze, și de aci pe maidanul lui Alevra, se croia din răspântia lor, un gât viran care se încolăcea după Mituș grădinaru și se supția în ulicioara Ceres până în adâncul acareturului perucăresei, pierzându-se în gunoaele Filaretului.

www.digibuc.ro

Intr'o curte îngustă și lungă, lungă fără nici o noimă, plecând din poarta Invăncioaei, de lângă pompă, și scurgându-se la Iohan tabacu, în bălării, unde seara pe lună, schinceau pui de șerpi și se uscau neculese, gutuile de de-asupra unui eleșteu brodat cu lintiță și ceapa ciorii, într'o crustă hidoasă, lipicioasă și scânteetoare, și pe marginea căreia, spre grădini, își plimbau nostalgia măritișului fetele lui Bontaș cărbunarul, se înșirau pe două rânduri, înghesuite, unul într'altul, acaretele babii Mariuța, mici și puturoase „apartamente" de gospodării scăpătați, care pe la uzină, care pe la pirotecnie, care pela Mandrea — două câte două, odăi umede, ascunzând prin colțuri, ciupercile paludismului cu bucătării comune, toate ghemuite sub șindrilă găunoasă și prin muchile căreia, mijea urechelnița și puful untos al muschilor igrasiei.

Pentru hotărnicirea fiecărei gospodării în parte, se găseau, înfipte la extremitatea „apartamentului" câte o vâjietoare de tinichea în forma unui cocoș tescuit, care semăna mai mult a scrumbie și care se alarma țanțoș la cea mai subtilă adiere de vânt.

Și în fundul acestei pepiniere de dărămături cariate de vânturi și ploi, în care lăturile nu se uscau niciodată, cu bolta cu mischet care trecea prin gangul acesta al promiscuității și al boalei, cu șipcile arse și putrezite, neavând, nici odată rod, îmbrobodite de mucegai, mi-am așezat tinerețea și sărăcia, sub coama unei plute argintii și sub „franjurile" unui roșcov sălbatec, care înăbușea gunoiul altor două odăi, și în umezeala cărora perucăreasa ne oferise pe nimica toată în... *memoria lui bietu Domnu Tache, Dumnezeu să'l erte*", două găuri cât un vicleim cu... „dependințe", aer de Filaret și mere dulci cari răsăreau din ghizdurile unui puț din *„vremea turcilor"* scobit

www.digibuc.ro

într'un trunchi de pom și în fundul căruia schincea o broască țestoasă. Aci a poposit calabalâcul văduviei și al Scăpătăciunei, adus cu patul, între dudul cu dude negre din curticica mamei Boriș peținoarea, și bălăriile lui Mitu de la arsenal, în cari mișunau nevăstuicile și scatiii sălbatici, și unde își găseau naufragiul, toate smeurile despărțite *„de albastru"*.

Tot aci a ros din mine cincisprezece ani lingoarea și pojarul, limfatismul și vărsatul, frigurile și absențele motivate, în „salonul" în care creșteau bureți și în bătătura veșnic verde și înbibată cu malarie!

Puțul ne mai dând apă, împiciorogasem în fundul cuinei, o zăcătoare, dată în dar lui *„Băbaca"* moșu-meu dinspre mamă, de Nicopol Bâlea, mustarul din ulița lui *Leon-Vodă* și care aiezmuită de mama și slujită de părintele Stellian ciupitu dela biserica Alexe, forma depozitul de apă al gospodăriei, alimentat la trei zile de Zaaria sacagiul, și bătut apoi de mama cu piatră-acră, și în care bălăcea cu mic cu mare, cu un ibric turcesc, în forma unui gât de vioară.

In casă, răcoare — răcoarea particulară a încăperilor cu mobilier și chirie puțină, cu preșuri din împetecături de toate nuanțele, cu ghivece de verbine și cercelușî focoși, cățărați pe scărișoare șubrede de hașchii de brad, având le intersecții o funduliță de pâslă roșcovană, pentru dăochi; la icoane, flori din Vinerea mare, împărțite norodului, de preot, după epitaf, la întoarcerea de la... înmormântarea lui Hristos, bune pentru alungarea trăsnetului, alături de care mucezea, an cu an o sorcovă firimițită; pe sprânceana sobei, gutui fanate și borcane cu *„unt de sunătoare"*; în unghiul rețelelor din fereastră; baletiste de o voluptate grosolonă, din foiță de balon;

www.digibuc.ro

un sipet care nu se putea mișca cu nici un chip din loc, și în care, nici odată nu s'a găsit nimic de soi; un covor din părul căruia răsărea privirea perversă a unui leu solitar în pustiul Africei și care te ținea continuu în clește, obsedându-te cu contemplarea ei leneșe, în orce colțișor te-ai fi dus, până afară, în curte, ba chiar în uliță; o oglindă care îți da icten de îndată ce i-ai fi trecut pe dinainte, cu ramă măslinie, în încheeturile căreia coloniile păduchilor de lemn aminteau de vremuri și de case mai păcătoase, și un scrin — tezaurul văduviei și al patrimoniului familiei lui Tache Vameșul, de la Sin Mihalîs plăcintarul fugit din Elada și pripășit în... Olymp, până la cel din urmă vlăstar al lui Nea Ioniță Răvășel podgoreanul, și în care s'a coclit ca într'un sarcofag, o chitară de anin, un bacalaureat „cu chirilice" și un ceasornic inzilizit în tocul lui de plisă și între pereții căruia amuțise de-apururi deșteptătorul de alamă, care nu avea să mai trimită pe ponton, pe vameșul ale cărui priviri scăpărătoare, încremenise ca și el, sub cei doi gologani de aramă, îndesați de baba bisericei, în ochii care nu voiau să moară...

In dimineața de după slujba învierei, mă împărtășam. Talpa nouă, păstrând încă culoarea șofranului, îmi fura siguranța pașilor, ducându-mi gura înfrigurată, or mult departe, or prea mult aproape, de lingurița în care tremura lin, stropul de vin în care se frângea o rază din turla bisericei, poleind grijania și vinele măslinii ale preotului.

Apoi, cuminecătura se prelingea tăioasă, rece și parfumată de atmosfera de sfințenie care se degaja, din uniforma de aur și din mormăiala paralitică a preotului între buzele învinețite de uimire!

www.digibuc.ro

„Ceremonialul" împărtăşaniei erea precedat de „taina spovedaniei" — condiţiune preliminară pentru destoinicia dreptului la linguriţa vinului din Cana-Galileei — alt ceremonial săvârşit în anvonul bisericei unde totdeauna predomina răcoarea tăioasă a lespezilor, mirosul de razachie pârguită al scoarţelor ceaslovului şi graba duhovnicului de a încheia stereotipul interogatoriu antrenat de apropierea onorariului, revenit oficiului spovedaniei, preţul minciunilor făurite la poalele patrafirului şi al purificărei lor prin harul represintantului celui răstignit pentru... adevăr!

Mă spovedeam la părintele Nică al lui Paţucă, duhovnicul casei şi al suburbiei Flamânda, „asigurându-l" pentru doi gologani de aramă lustruiţi la rişcă, că nu mint, că nu înşel la arşice, că ascult d etoţi şi de toate, că-mi iubesc părinţii şi pe tatăl cel ceresc şi că, mai presus ca or-ce, nu jinduesc la bunul aproapelui, cu alte cuvinte, smeul simburii de roşcovă şi miambalul tovarăşului de maidan nu aveau darul să mă tenteze, şi deci, mai puţin să pună vrajbă între noi.

Dacă, după suverana apreciere a popii, mărturisirea presinta oarecari probabilităţi de adevăr, primeam blagoslovenia şi dreptul de împărtăşanie pentru a doua zi la privighere, înainte de leturghie şi în timpul tăerei anaforei; dacă însă, cu toată nuanţa de fidelitate în care învăluiam minciuna mea fermă, duhovnicul întrezărea, slab, vre-o reticenţă, până la ora împărtăşaniei, urma să fac un număr considerabil de mătănii, al căror quantum varia după gravitatea păcatului sau al dosirei lui.

Şi parcursul acestui purgatoriu al minciunei — eu către popa Nae şi acesta către Suveranul său — se săvârşea pentru cei doi gologani luaţi cu hapca la pietricică dela

www.digibuc.ro

Ilie al Triculesei spălătoreasă la dl. Beiu, directorul dela Maidanul Dulapului, dela Costea lui Mălăeru, or dela Bontaș al lui Gudin grădinaru, — toți arșicari în ulicioara Buerebistea.

După mine urma alt mincinos care plătea pe taica Patucă să înșele pe Dumnezeu.

Și arama lustruită și ferecată a gologanilor sclipea în firele de bectimis din barba părintelui, cari se înălțau din purcoaele scunde, ticluite pe tejgheaua de lumânări sub controlul tămăeetoresei mormintelor din curte — baba bisericei, clasica și indispensabila îngrijitoare a anvonului fostă cerșetoare, care scurgea candelele de resturile de ulei pentru a le trece drept unt de lemn aceleiași biserici pe care o slujea... onorific, tăia din gros colivele la Sâmbăta morților, dijmuia banii din cutia mirului și ținea pe preot în curent, cu bârfeala cotidiană.

Dacă până în înserat mai prisosea vreme, continuam drăcoveniile spovedit, în care timp, cei după maidan, mă întâmpinau cu u nfel de răceală searbădă ca și cum blagoslovenia preotului punea un fel de distincție între pungășiile de dinaintea spovedaniei și haimanalâcurile de după spovedanie.

„Purificat" apoi de preceptele preconizate de duhovnic în mormăiala din care, ghemuit la poalele patrafirului nu distingeam nici o silabă, păreau că'și determină înțelesuri înfricoșătoare și cari mă alungau spre canonul prescris în anvon.

Peste noapte îl visam!

In coșmarul frigurilor așteptărei cuminicăturei, obsesiunea se contura chinuitor, din nelegiuirea ce săvârșam pe maidan chiar după clipa în care îmi luam angajamentul împlinirei întocmai, a canonului; de cele mai multe ori,

www.digibuc.ro

astfel de temeri, plămădite din aceste viziuni, se concretizau în forma unui potcap verzui, a unui patrafir de aur rece, cu miros de bob de metanie, şi a unei perechi de ghete largi şi coroiate, lângă boturile cărora îmi prosternasem în ajun, minciuna şi căinţa.

Şi a doua zi, arătarea se identifica cu acela care, încredinţat că obţinusem purificarea canonului şi a făgăduinţelor date la picioarele lui înainta orgolios de mândria darului ce-i fusese „hărăzit" de cel pogorât „aci" în chip de... porumb, cu o basma de purpură mototolită în pumnii sclerozaţi, tivită cu archangheli de aur şi în întunecimea căreia, clincănea grijania în potirul în care se frângeau toate razele clopotniţei, poleind odăjdiile celui ce o aducea spre gura mea arsă de uimire şi nerăbdare.

Mă împărtăşam, mă purificam abandonând ştrengăriile — eşeam în lume....

*

Eşeam în lume — adecă în lumea „colegilor" de arşice, cari tinjeau pe maidan, aşteptându-mă să complectez tabăra, pe care apoi să o ducem de la o margine la alta a tabacilor, de data asta grijit. Şi isvorau ca din pământ, automat, din toate răspântiile suburbiei, bătătorind cu labele argăsite de umblet, salteaua fierbinte a prafului: Papazu al lui Lachee paracliserul de la biserica Slobozia, Tache nasu, culegător la tipografia cărţilor bisericeşti, armonist la completul de la hănişor la văraru, în orele libere, Trică dricarul, Costea al Gheţuleşti, Costiclici fabricant de prinzători de sticleţi, Bontaş băiatul Zărăfoaei, antreprenor de vicleimuri, Ghindă Chioru al lui Vruse, perceptor în Flămânda şi Vivi ţiganu luat de suflet de Marin cărbunaru, cantaragiu la uzina de gaz,

www.digibuc.ro

— toți înfieerbântați, dogorind și duhnind, cu unghiile lustruite de hârjiala atâtor soalbe, pe pântecul școalei Enăchiță Văcărescu, cu piepturile bronzate de jeg, cu părul decolorat de arșită, asemenea unor peruci slinoase de aba, tot una la culoare cu ceafa bătătorită ca un grumaz sub piua jugului, cu „bretele" de fitil traversând trupul de la un nasture de cilic, la altul, remorcând niște nădragi de calmuc și în fundul cărora se sufoca ghemotocul cămășii de americă-lată.

Ca să nu aduc cumva vre-o notă de îngâmfare la joacă, lepădam hainele bisericei și cât te-ai șterge la ochi, mă găseam din nou în fruntea bandei, în „armura" hoinăriritului — uniforma maidanului purtată de toate generațiile mahalalei, desculț și cu capul gol. Și cu cât înaintam în inima drumului, altarul în poarta căruia primisem brevetul debutului în viață, apărând subit în norii de praf, se depărta vertiginos, reducându-se la o iluzie, la un bob de rubin care tremură pe baza unei candele, aprinzându-mi joasa. Din când în când, câte un fior straniu de junghiu moale, tăindu-mi fulgurent articulațiile, făcea să-mi moleșească brusc mădularele, vărându-mi prin șale dulcea lenevie a vinului sfințit care apoi mă înfășura într'o apatie voluptoasă de copil grijit și din care mă trezea curând, fie un chiot din banda nemulțumită de reveria grijaniei, fie vre-un pietroi picat dintr'un dud, în care înțepenise un smeu și desrobitorul lui.

Tacma trecea apoi întreagă, la gârlă, la scăldătoarea din adâncul tabacilor, pe drumul abatorului, tăind linia de gunoae și coborând în urmă scara unde și-a clătit mâinele „eroul" crimei din tabasi și unde *„se zice"* că se vede și azi... pata săpată în lespede, de picăturile de sânge nevinovat prelinse pe celebrul cuțit.

www.digibuc.ro

Scăldatul, — alt prilej de larmă cu cortegiul lui de ghiduşii preliminarei bălăcelei după ce mai întâi se resolva *„a priori"* chestiunea de a se şti dacă la acea oră vergeaua de trestie de mare a gardianului, moţăia sau nu în vre-un subsol de... voluptate.

Convingerea odată obţinută, — convingere favorabil efemeră, căci „antihigienistul" ăsta de paznic al bălăriilor gârlei, apărea subit, ca o tenebră, agitând nuiaua — se da semnalul desbrăcatului, sub sancţiunea unui „premiu" pentru că joaca să fie mai învrăjbită, premiu consistând fie dintr'o soalbă, de preferat „din dreapta", fie dintr'o duzină de nasturi, premiu „decernea" aceluia care se despuia cel dintâi.

Aşa că „matsch-ul" amuzând pe concurenţi, graba în vederea obţinerii premiului instituit, îi păgubea în acelaşi timp, luându-le câte o bucată din cămaşă, sau despicându-le câte un crac din nădragii dăşelaţi.

Ceata apoi trecea în apă, sburând pe de-asupra bălăriilor, după ce mai întâi nimeni nu scăpa din vedere să sâcâe trambulina aşezată pe creasta unei lespede, croită dintr'o bârnă adusă de puhoae. Slina trupului îmbăcsit de dogoare şi de umblet fără rost, spărgea brusc apa, brobonind spinarea şi rostogolind capse se apă pe acele hălci de piele pe unde pojarul nămiezurilor nu avusese putinţa să pătrundă. Când răceala apei strepezea degetele împingând adânc dinţii în gingii, întindeam o horă în apă, gonind coarnele de berbec hălciile de scumpie sau feliele de pepene „lansate" la podul Grozăveşti, şi cari aveau să antreneze alte jocuri, dincolo, la îmbrăcat, pe cel'alt mal.

Acolo, un rest din altă bandă, ne aştepta isprăvile rânjind, călări pe parapetul malului, în bălăriile mătră-

www.digibuc.ro

gunei cu spatele spre apusul care incendia tabacii, estompând în silueta femeei lui Lot, jumătatea cealaltă a haitei, bronzată de purpura toarsă din fuiorul apusului de foc și tivită cu crepul înserării care se pogora greoae, potolind gârla scăpată de bălăceală și domolind sughițul unui întârziat la îmbrăcat, care trăgea amar de nodul umed, pe o mânecă a cămașei de cel „desemnat" cu paza vestmintelor și care din „principiu" nu se scălda nici odată.

*

Și zăbranicul nopței se îngroșea, impasibil de înmărmurirea noastră, aplecând pleoapele gârlei croite din undele prin care mai șuerau încă chiotele de adineaori, și în care se înfigea pe măsură ce înopta, câte o stea de fie-ce pleoapă, țintuindu-ne locului, extaziați până la delir de podoaba în care acum ni se învestmânta scăldătoarea, și fascinați de măreția înserării, în bălăriile reci și în care, suspina vre-un bondar, sau scăpăra cremenea vre-unui licuriri.

In nopțile cu zăduf apăsător urmând zilelor de pâclă înăbușitoare și în care, nu se ivise nici o undă de vânt rămâneam de strajă sub pluta cu pântecul de argint cojit, pentru a pândi de acolo, cea dintâi adiere de după miezul nopței care avea să trezească firea bosumflată de încropeala secetei, urnind smeul rămas *„în calpac"*, ca un uliu rănit, în după-amiaza în care soarele aprinsese omenirea.

Și exaltați de apropierea undelor adierei cari se întâlneau într'o scornire domoală de vânt, înălțam dobleaja scofâlcită de roua care se închiega din lacrimile luceafărului, ducându-o cu alai prin porumburile adormite, sărind

www.digibuc.ro

şanţuri şi uluci, înprejmuiri şi ziduri, până în meleagurile Filaretului, unde se topea noaptea şi de unde ţâşnea văpaia zorilor. Ologiţi de umblet şi crestaţi de mărăcini, cădeam sub ascuţişurile roscovului care se ridica brusc dela pământ în două artere sclerozate de „cleiul pomului", spre cer, ca o praştie gigantică şi în gura căreia ne îndesam pândind capriciul smeului.

Tânjând astfel, aţipeam hoţeşte, copleşiţi de duioşia simfoniei vâjietoarei care aducea din depărtări adânci, adormite în parfumul boziilor, svonurile treerişului pe undele de vânt poleite de purpura revărsatului.

Intr'un târziu, când vâjietoarea moleşită de umezeala nopţei care se risipea îşi domolea bătăile zorite, treerişul nu se mai auzea şi atunci dobleaja se cobora greoae în mărăcinişul *„Câmpiei Libertăţei"* şi din ghimpii căreia, se înălţa cu fruntea asudată de rouă, răsăritul, aprinzând Tabacii.

Şi din murmurul carelor în fundul cărora se înghesuiau bucatele pământului, apropiindu-se de stomahul marelui oraş sculat din somn, tăind mahalalele şi scornind praful maidanelor adormite, se desprindea larma vieţei care aducea cu ea, din rana soarelui sgâriat pe frunte de trestiile din care se înălţase, suspinul durerei infinite, primenindu-se pe măsura ce carele se afundau într'o şoaptă stranie care umplea toată încăperea lumei: „Arde Olympul."

*

— Ce ne mai facem cu haimanaua asta? a speriat maidanul!...

Cu sufletul la gură, am rămas înlemnit în dud, răstignit pe răgacele crăcilor, cu ochii ţintă în pâlcul de jos de la

www.digibuc.ro

rădăcina lui, adunat dintr'un mușuroi de neamuri „conspirând" la decapitarea smeurilor și la desființarea sbenguelilor — mă dedeau la școală"!...

— Păi lo'ncsrii?

— Păi cum să nu, ferește Doamne, păi ginerile popii, Florescu de la Sfânta Ecaterina? nu e Petrache, scriitor la Minister cu fisu, Cenescu? Cum să nu'l înscrie?

— Știu eu, de... îi curge urechia și să nu zică ceva?!

— Până în toamnă la înscriere, îi trece lui și ureche, și arțag, și nebunii, numai școală să 'nvețe el...

— Bine, dă învățat o să învețe el că e... chipeș (!) și otuzbir, da ce face cu coptura în clasă?

— Da ce numai el o să fie cu coptură... *în bangă?*

Dudul mă asfixia ;mă gândeam să pic în mijlocul lor strivindu-i cu greutatea sînului plin de dude negre și a căror cerneală, trecuse prin cămașă. Mi-am înghițit răsuflarea, așteptând hotărârea bâbetului în mâinele căruia mi se sbătea de moarte copilăria cu arșicele ei și pe care voia să 'mi-o ferece în catalogul Domnului Florinescu.

— Atunci, mâine la Popa?...

— Nici vorbă...

— S'a sfârșit, tunde-l (pe doniță, cu foarfeca de lampă), închină-l, tae-i unghiile (unghii din belșug, lustruite și încărbunate), grijește-l, (merge și fără postit că e mic diavolul și popa îi dă) pune-i pe Barbu Constantinescu (Directorul școalei și autorul abecedarului) în mână și... cu Dumnezeu înainte, în canțilerie la ginerile popii, la înscris.

Am căzut din dud, mustind dudele din sîn și vopsind lumea care hotăra de libertatea mea, cu cerneala violetă a dudelor; nu era glumă: *„la școală doloșcane"!...*

Toată noaptea nu am lipit geană cu geană. Școala, și

www.digibuc.ro

crucile din curtea bisericei se prăbușeau în somn, tescuindu-mă! Am visat pe Barbu Constantinescu, pe Florinescu, care sta cu catalogul gata, pe popa, pe Cenescu de la Interne, coleg cu Petrache, pe Iohan jucând de bucurie că a scăpat „țița vacii" de jegmăneală; — până și *„maidanul dulapului"* se bucura, în vis, de căderea mea, nemai având prilejul să-i smintesc din loc ghizdurile puțului sau să-i mai schilodesc bătătura cu ciomagul de la... *„poarca"*.

In cancelaria *„Școalei primare și normale de băeți, pentru învățătura poporului Român"*.

Zăduf; dimineață de August, aurită, aurind turla bisericei, mapamondul de lemn negru și chelia ginerilui popii, Florinescu institutorul de la *„antâi și a doua"*.

In curte, normaliști, popi, repetenți și plăcintari.

— Treci D-ta cucoană, cu băiatul.

— Să trecem maică...

— Buletinul de naștere, biletul de vaccină și certificatul doftorului din despărțirea unde domiciliezi cu băiatul.

— Acușica maică...

Și curgea dintr'o basma, foi ofilite și soioase ca și cele din roșcovul sălbatec din poarta școalei normale din crăcile căruia mă strigau câțiva, aci umplând masa d-lui Florinescu; acolo în curte, umplând pâlcurile cari adăstau pe vine, cu câte un pai între dinți.

— Da să vedeți măiculiță, ce e cu băiatul ăsta, nu știu ce om face, îi curge o ureche maică, să fie asta vre-o piedică?!

Și iar mi se oprea inima în gât până la răspunsul d-lui Florinescu care, poate m'ar fi putut reda maidanului până la... vre-o complectă vindecare.

— N'are aface, carte să învețe și să fie cuminte, doc-

www.digibuc.ro

văd că nu spune nimic d'asta, poată să mintă băiatul!...

— Al cui ești voinicule?

— Al lui Domnul Dumitrache.

— Care Dumitrache.

— Al lui Domnu Tache.

— Care Tache?

— Vameșul.

— Păi așa maică, cum zice și doftoru, D-zeu să vă lumineze și să mi'l primiți că ne-a speriat, nu alt-ceva!... Scap și eu de haimana și mai răsuflă și maidanu, zău așa!... Să rămâe aci acuș, or îl iau?

— Acum cucoană e bun înscris, peste două săptămâni vine iar aci cu placă, burete și abecedar.

Incă două săptămâni în cari acum aveam să ador tot ceia ce nu știusem să prețuiesc până în preajma amânării încarcerării în școala ginerului popii de la Sf. Ecaterina.

Pe drum, la întors, mama, sceptică, bombănea ocări la adresa celor două săptămâni în vreme ce pe mine mă spânzura de gât iacaua de olandă, și care se revărsa pe spate ca o fâșie de caș sugrumând o imitație de levalieră închelberită dintr'un baris de doliu și învăluind pe jumătate cele două ancore de lână galbenă bătute la colțurile raveului de marinar.

M'am deshămat de „armura" înscrierii și am alergat să povestesc haimanalelor, pățania cu școala care căzuse așa din senin, ca o pacoste, în mijlocul jocului, într'un amurg în care făceam programul „loviturilor" pe a doua-zi! Băiatul Triculesei mă consola, într'o salcie unde ne cocoțasem, că lui 'i-a spus Domnul Beiu de la *„Enăchiță Văcărescu"* să vie peste patru săptămâni, ceia ce s'ar fi putut întâmpla și la școala mea.

www.digibuc.ro

Hotărât, jocul pierduse din farmec; gogoriţa înscrierii mă urmărea pe roata puţului pe care mă cătăram să trag găleata şi în băltoaca căruia vedeam oglindindu-se şcoala, mapamondul de lemn negru, struţul împăiat şi pe d. Florinescu cari rînjea: *„ce are a face, numai să fie cuminte şi să înveţe"*, pe boclucaşul de Cenescu care se brodise coleg cu Petrache la Interne prin prietenia căruia se pusese la cale decapitarea mea, normaliştii, repetenţii strigându-se prin pomi şi preoţii mişunând printre paralele, în curtea înăpădită de frunzele roşcovului în agonie. Toate îmi şedeau înfipte în ochi, urmărindu-mă în orice colţ mă codeam de ele, de umbra lor, de coşmarul lor, în bozii, în pepeni, în canal, în gârlă, în clopotniţa Sfintei Ecaterina, în neant, aşezând o dâră îndoliată între copilăria care apunea şi îndatoririle la care mă obliga nuiaua d-lui Florinescu şi pe care am zărit-o trăgând o linie galbenă şi lucie pe marginea catalogului, culcat pe un pupitru în cancelarie, din dosul unui schelet de om.

Joaca se prelingea în silnicie, chiotele se sleiau pe coperta abecedarului, pe care, într'o gravură, autorul explica unui grup de buboşi, pitici şi legaţi pe sub fălci urmărind năuci linia plimbată de învăţător printre stropii de cretă semănaţi pe tablă.

Smeurile se ofileau în magazie, gropile sîmburilor de roşcov, se astupau, maidanul răsufla într'un suspin de uşurare stranie, care se distingea dintr'un şuvoi diafan de praf, înălţându-se în sus până în sârma telegrafului orbind rândunelele; entusiasmul scădea vădit, fruntea mi se apleca posomorându-se la d. Florinescu; cele două săptămâni se apropiau, vestind începutul unei lumi noi şi în care ginerile popii mă înmormânta de viu.

Şi peste noapte, iar mă zguduia visul cu struţul îm-

www.digibuc.ro

păiat care mă lua în ghiarele lui noduroase și mapamondul de abanos iar își apleca pe pieptul meu îngrijorat, continentele lui de var vărsit, și nuiaua cea galbenă răsfoia catalogul pentru a da de *„numele și pronumele"* meu, trecut cu cerneală de d. Florineanu, între micile pătrățele trase cu albastru, în vreme ce mă asfixiam în iacaua de marinar, îmboldind pe mama să eșim. Și larma din curtea școalei mă asurzea sub plapoma fierbinte, paralelele și trapezul se năruiau spre mine ca niște spânzurători de care avea să mă agațe d. Florinescu după două săptămâni, popii cari așteptau pe vine mestecând pae în gură, se învestmântau în cioclii, inelele bălăbănindu-se o clipă în gol, se ciocneau și apoi se despărțeau căutându-mi gâtul spre a-l băga în veriga lor, foile de roșcov, poleite cu arama toamneei, îmi înmormântau deapururea libertatea și nepăsarea. —

Și toate astea se hotărâseră pe capul meu, pe negândite, într'o după amiază de sfârșit de vară, sub dudul în care mă cocoțasem să urmăresc uimit, cum sfârșitul lui August, topea aliagiul toamnei, stropind apoi cu el, într'o sumedenie de nuanțe holdele Filaretului și apusul copilăriei. Și vremea s'a scurs prin ghiarele celor două săptămâni îngăduite de d. Florinescu ca o supremă consolare pentru tot ceea ce trebuia să prostern la picioarele pupitrului pe care râneja hidos catalogul cu *„numele și pronumele"* meu.

Și iar am apărut în cancelarie sufocându-mă în scrobeala iacalei și ținând bine pe mama, de poale, să nu mă ia struțul în ghiare.

— Ei cavalerule, ce zici, ai să faci vreo treabă aci la noi?

— Vai de mine, Domnule învățător, se tânguia din

www.digibuc.ro

colț mama, a coba, s'ar putea într'altfel? Nu-i e rușine măgarului?

Și iacaua îmi tăia suflarea, în creeri urlau vâjietoarele smeurilor, mapamondul își apleca spre mine bila lui cea neagră, struțul chircănea pe piedestalul lui de ardezie, nuiaua deștepta școlarii adormiți în catalog, dudul cu dude negre îmi da cu *„sic"*, al Triculesii bătea din palme șezând la fereastra deschisă, că nu-l voi mai face *„hoțoaică"* la furat poame.

— Așaaa, oftă d. Florinescu, să fii cuminte, ascultător și să înveți.

— Cum să nu maică?!

Și „maica" iar întinse d-lui Florinescu ghiomotocul cu actele pe care dascălul le respinsese cu desgust întru cât înscrierea se făcuse.

*

Am eșit în curte, aci alt dascăl pe capul meu — mama care mă dăduse în ghiara ginerelui popii și a nuelei după catalog:

— Vezi să stai smirna, vezi să nu caști gura în clasă, vezi să nu te ei cu... *pungașii*, vezi să nu te cocoțezi pe paralele, vezi să fii cu ochii la învățător, vezi să nu te pui rău cu normaliștii, vezi să nu te sui în roșcov, vezi să ai grija să-ți scoți pălăria la ăla cu capul mare în redingotă ca a lu tat-tu (directorul), vezi să vii glonț acasă, dela școală, vezi să... Visam, năucit, gălbejit și nătăfleț, rămas în mijlocul sbieretelor, a înscrierilor și a repetenților, cari mă solicitau în *„banga"* lor din anul trecut și unde aveam să învârtim penițele și acțibildurile. Trambulina țipa a lighioană strivită sub bocancii normaliștilor, paralele se încărcau și se descărcau, inelele se

www.digibuc.ro

bălăbăneau spânzurând şi scoborând şcolari, leagănul şuera, trăgând linii fulgerătoare pe bucata albăstrie a cerului cuprins în rama trapezului, calul de piele burdușit cu pae, se cutremura caraghios după fiece „călăreț", curtea se umplea de analfabeți pentru a eşi din ei luminătorii de apoi, profesorii se linguşeau în curtea şcoalei, prinzându-se la redingotele lor nesăbuite, şi ploconindu-se unul în faţa altuia, după rang şi precădere, clasele se umpleau şi se goleau, vara apunea, vacanţa murea, — începea grija, dispărea smeul, se împiciorogau „cursurile", se înmormânta maidanul, se deschidea anul şcolar, dispăreau haimanalele, se liniştea bostanele, porumbii, poamele, florile şi lumea toată.

Înţepenit de mult sub roşcovul sălbatec unde moţăia bragagiul şcoalei, cu sufletul la gură de „precipitarea evenimentelor" şi în care mă băgase Cenescu dela interne, năucit de clopoţelul ungureanului care s'a răsucit multă vreme prin curte şi prin clase, eşind, intrând şi iar eşind cu clincăneala lui stridentă şi înfricoşătoare, anunţând *„intrarea"*, pierdusem din vedere mogâldeaţa mamei care se adâncea printre crucile din curtea bisericei şi de poalele căreia îmi stătuse agăţată până în clipa cea din urmă ultima rază de speranţă!

*

Şi lipindu-mă înfricoşat de bubele roşcovului sub a cărui umbrelă de aramă, murea vacanţa ca şi libertatea mea, am căzut la poalele lui, frânt şi leşinat, tânguindu-mă şi plângând cu sughiţuri:

— Aoleo urechia mea, aoleo urechea mea... urechia, aoleo urechia... iar a 'nceput să-mi curgă urechia!...

*

www.digibuc.ro

Clasa era lungă, lungă şi nesăbuită, evocând maidanul părăsit, plină de soare — un soare de *„lumină şi ştiinţă"* — şi păianjeni, de pete de cerneală violetă şi de episoadele vechiului testament, presărate pe cartoane rânduite cap la cap pe toată linioara de zugrăveală, brodând şuiţele de praf cari picau din lumina ferestrelor, în culori sfinţite. Intr'un colţ, rânjea dureros scheletul adus din cancelarie pentru ora de... *„Intuiţie"* — scheletul care ne turbura cu mâhnirea lui tăcută, închis în cutia de sticlă care se alinia dupe ferestre, cu paralelele de unde îi trimiteam ofranda căinţei noastre mute. Ora de intuiţie, ora solemnităţii debutului unui normalist în cariera învăţământului, în auzul nostru, noi cari abia ne găseam la abecedar când se aducea pe uşă scheletul cel mâhnit şi la care, mai asista un înalt personaj din ministerul de resort căruia numai la intuiţie nu-i era gândul, necum la înfrigurarea normalistului, sau la pătrunderea noastră, muşcând toată vremea din mustaţă şi dând, maşinal semne de aprobare către absolventul care, se şi socotea suveranul celor şas eclase rurale.

Pe coastele bietului schelet, prinse pe lănţişoare fine de alamă, se plimba, lovindu-le nemilos, nuelusa galbenă, de trestie de mare, agitând întreaga îngrămădire de oase, dela calcaneu, prin falange, până la caseta craniului, înfiorându-ne în bănci. D. Florian, ne arunca priviri duşmănoase peste scăfârliile asistenţei alcătuită din intelectuali... rurali, din alţi normalişti „arbitri" ai candidatului şi din câteva mahalagioaice din suburbia respectivă, „compunând" tribuna... sexului frumos, într'un colţ de estradă unde se agitau o spuză de pălării încărcate cu fructe, peste cari trecea adierea unor evantae grosolane, scornind miros de lăzi închise, de indruşaime, de boccele păs-

www.digibuc.ro

trate în tutun — mirosul particular al straelor bătești trecute printre colive, printre ușile împărătești, prin amvoane de biserici și înghesuite apoi pe fundul sipeturilor zestrale.

Și noi încremeneam, când cu ochii la d. Florian, care, nu avea nici o calitate, decât aceea de a ne „selecționa" după „solemnitate" la împărțeala *„liniilor la palmă"* așa... din senin ca să facă ceva după intuiție, când cu ochii la coastele scheletului care zornăiau în atingerile nueluşei, cutremurând clădirea de oase și pe care nu ne-o puteam închipui ca reprezentând urma vre-unei ființe omenești ci al unui obiect bizar, botezat schelet și adus în clasă, pentru împovărarea memoriei și îngreunarea științei. Și candidatul vorbea, și urma de om, rânjea hidos în buzele lui alămuite, de spusele omului luminat care îi boteza oscior cu oscior, pufnindu-i par'că în față zădărnicia trudei.

Și din „loja doamnelor" veneau compătimiri pentru martirul scheletului pe ruinele căruia se ridica un alt schelet, reformatorul de mâine, iar pe sub bănci șuerau bocancii nedumeriți de atâta trudă pe bietele oscioare din colț cari se bălăbăneau și apoi se resemnau, îndreptându-și craniul, uimit și el de atâta zadarnică frământare, când spre omul care își mușca grăbit mustața, când spre vorbitorul dela tabla cea neagră, și pe care stătuse toată vremea, desemnul unui cap de bou care aducea „parcă" cu... d. Florian, — cel care aștepta nerăbdător în spatele omului din minister, cu altă trestie de mare, să ne judece fără să ne vorbească de rostul „intuiției", de plimbările bietului schelet din cancelarie în clasă și înapoi, sau de resultatul frământărilor normalistului, uitat cu vergeaua în mână!

La eșire, se înghesuiau ploconindu-se unul la altul;

www.digibuc.ro

omul cu mustaţa acum mâncată de-abinelea întindea o mână ţeapănă pe gura burlanului unei manşete strălucitoare, spre cel care torturase scheletul atâta, iar o alta spre d. Florian care i-o întindea cu grăbire tot din burlanul unei manşete, mai puţin strălucitoare, prinzându-şi zorit redingota urzicie în nişte nasturi cărora le lipseau îmbrăcămintea de postav, primind nedumerit elogiile ce i se aduceau fără să ştie de ce şi făcând semne normalistului să lepede nuiaua cu care avea de gând să iasă pe uşă. Clasa se golea, scheletul ofta scăpat de ciocăneala vergelei cea galbenă, firele de praf lăsate de malacoavele „doamnelor" împânzeau ferestrele în linioare fine de argint viu, cari se rostogoleau una peste alta, lent, sbenguindu-se o clipă cu alte linioare de soare, cari mureau în câmpiile Erihonului, în grădina Ghetsimany sau în corabia lui Noe din cartonaşele vechiului testament, înşirate pe linioara de zugrăveală dela un cap la altul al clasei.

Până la reîntoarcerea d-lui Florian, care ducea în stradă pe *„presidentul intuiţiei"*, boul după tablă era şters într'o clipită cu cea mai apropiată dintre mâneci şi toate nasurile se aplecau grăbite pe plăcile de ardezie, pe cari stau alte capete de bou — capul domnului necunoscut care îşi mâncase mustaţa şi asistase la bătaia bietului schelet. Clasa îşi recăpăta din nou atmosfera de tembelism în care trona autocratismul şi nuiaua d-lui Florian; Moise din perete continua să mintă norodul cu scamatoria lui, spintecând marea Roşie în două şi arătându-şi tălpile neudate; scheletul se bălăbănea spre cancelarie lovindu-şi capul strălucitor de toţi pereţii, d. Florian se învestmânta cu îngâmfarea de împărţitor de lumină, care ne... „orbea" fără să ne lumineze, odaia se încropea înăbuşind scâr-

www.digibuc.ro

țâitul condeelor de piatră pe plăcile pe cari tremurau în soare linioare fine de văpsea roșie.

— „Capul drept spre mine, corpul perpendicular pe „linia băncii, pieptul afară, mâna întinsă pe caet, arătă-„torul una cu condeiul, întregul corp departe mult de „bancă, suflarea normală; urmăriți astfel linia din mo-„delul ce vă stă în față" — se rățoia d. Florian după tribuna lui de savant, răsucindu-se brusc în redingota măslinie, agitând vergeaua și fixând pe Bontaș — spaima clasei!

Dar nici chip să te mențiî în „poziția" visată de d. Florian! Junghietura se apleca mai vârtos pe caet, înșirând dealungul băncilor numai cocoașe, pieptul se făcea una cu banca, condeiul se coroià și el pe arătător scornind scântei din placă și aducând svonul simfoniei greerilor.

— „Malt aveți să mă mai suciți derbedeilor, hai?! Bon-„taș, treci în genuchi!

Bontaș ispășea se vede, încăpățînarea și tembelismul nostru, potolind un moment mânia d-lui Florian. Și Bontaș trecea chircit spre cuerul cu... „*baltoane*" apăsând îndărătnic pe scândurile albe de spital, cismele de iuft și înăbușindu-și râsul în abecedarul cu care pleca în „calvar". Și cocoașele ni se măreau mai la spinare și groaza de a nu cădea în patarama bietului Bontaș ne înghețа condeiul în mână țipând amar pe placă. Atunci d. Florian repeta mai țanțoș ordinul său de a ține corpul drept. Dar de data asta, împlinirea dorinței profesorului, era mult mai anevoioasă: ghidușiile lui Bontaș de după „*baltoane*" ne lipea ochii de pereți, trimițându-i în schimb și noi, râsete și semne. Balamucul se întindea, Bontaș era gonit în curte, clasa amenința să sară în picioare. D. Florian

www.digibuc.ro

reîntors victorios, după ce lăsase pe Bontaş năuc între paralele de care se şi agăţa după plecare, căuta un alt ţap ispăşitor pentru harababura din bănci. Dar d. Florian nu apuca bine să înceapă cercetarea şi de-afară veneau strigătele lui Bontaş chemându-şi tovarăşii.

D. Florian pleca iar afară, alungând pe Bontaş în stradă, iar noi rămaşi fără cârmaci, ne suiam pe bănci, urlând spre Bontaş care o lua spre simigirie. Dinspre fundul curţii, se ivea ca din pământ, ungureanul de la clopot şi hârca de elefant a d-lui director, unul alergând în ajutorul d-lui Florian, altul holbându-şi ochii de malac pe fereastra pe care ne căţăram să urmărim întâmplarea cu Bontaş.

Intr'un târziu, d. Florian revenea însoţit de d. director care îşi bălăbănea hârca păroasă în semn de nemulţumire, spre d. Florian care ridicase clasa în picioare, urmat de ungureanul care îl aducea de urechi în strigăte de disperare, turburând reveria lui Neghiniţă, catârul aadormit în pae.

Urma „ancheta", Bontaş invoca cum că toată clasa era cocoşată nu numai el şi că „domnul" „are necaz" pe el; d. Florian se îngălbenea ca reveurile redingotei, capul de elefant al d-lui director continua să-şi păstreze nemulţumirea, înălţând, când o ureche când o sprânceană, când toate odată, păroase şi clăpăuge, fără însă să accentueze asupra culpeşului; ungureanul cu snopul de chei la şold, pufuind în nişte mustăţi ca de sârmă peste care trecea leneş, dosul palmei scorojită, aştepta „arestarea" lui Bontaş. Neghiniţă se îndrepta spre paele lui moi, cu o ureche în jos cu cealaltă în sus şi cu un ochi spre Bontaş, în vreme ce clasa se lăsa pe bănci adânc nedumerită de ezitarea d-lui director de a denunţa pe turburător.

www.digibuc.ro

Și astfel se scurgeau zilele învățăturei cu anchete și nuele, cu strigăte și prigoniri, fără ca nimeni, nici hârca de elefant a d-lui director, nici diploma d-lui Florian să se pogoare la nivelul de percepere al școlarului adus în streang la învățătură. Ceia ce a putut prinde și manifesta o minte mai înfiptă, a fost meritul isteţimei sau al însușirei de sine, nici când *„nobila chemare"* a d-lui Florian și mai puțin trestia de mare care a stat înfiptă ca o gogoriță în mintea tuturor generațiilor, cu pretenția stindardului acumulator al educațiunei și al apoteozei cultului, când în realitate, era al tiraniei și al ignoranței. Amintirea ei a stârnit în cariera absolventului desgustul și oroarea, necum reveria stimulentului sănătos și eficace — nuiaua cea hidoasă cu care d. Florian socotea să propage lumina și menirea cea înaltă. De aceia, cei mai mulți dintre cei aduși cu gârbaciul la înscriere, rămași răsniți printre aparatele de gimnastică, după plecarea părinților, se vedeau obligați, la un anumit stagiu, în închisoarea d-lui Florian bine păzită de snopul de chei de la șoldul ungureanului care lua și el parte la „anchete"! Și ca un corolariu al inchiziției facultative d. Florian se mărginea în orele de... *„curs"* să observe lungimea unghiilor la școlari, tocându-le cu vergeaua dacă erau prea mari, sau să controleze pe cei ce s'au dat pe ghiață, după cum talpa bocancilor era mai strălucitoare.

Atunci, spectrul urei către dl. Florian se mișca, la început lent, iar mai apoi, la absolvire transformat în dispreț neperitor. Și „cursurile" mergeau în silnicie, în neburoză, pe ghicite, la bunul plac al gratitudinei soartei acelor numai, cari, se puteau prevală de ea, căci altfel dintre de-alde Bontaș și alți clovni de-ai clasei, d. Florian nu se mai trudea să scoată ceva! D. Florian is-

www.digibuc.ro

călea numai statul de *„prezență în serviciu și achitarea a-puntamentelor”* și după aceia trecea să huiduiască pe Bontaș până în ulița Broștenilor, adunând la răspântii trecători încremeniți cu țipetele lui prefăcute, în timp ce clasa rămasă fără stăpân, se îmbulzea între cercevele, capul de elefant al d-lui director se bălăbănea printre trapeze, snopul de chei zornăia în coapsa ungureanului de la clopot, așteptând să înhațe pe Bontaș spre a'l duce printre albiile și catedrele stricate din fundul arestului, Neghiniță înălța o sprânceană din culcușul lui cald și untos de pae amestecate cu livănțică, examenele treceau, vacanțele se sfârșeau și nimeni nu se alegea cu nimic!...

*

Și totuși, la vechiul *„Atheneu”* din gura Cișmigiului, se împărțeau *„premii”* — epilogul minciunei și al dezordinei propovăduite un an încheeat de d. Florian. Aci veneau leneșii în pantofi albi, de dril, contrastând cu jegul după gambe, aduși de părinți îngâmfați, pentru a fi și ei față la distribuirea ofrandelor, ostenelei de peste an, în cântece celebrei *„Ginte Latine”* sau în hohotele de plâns ale repetenților cei mulți și silitori, dar cei fără... *„bilete de favoare”*. Și într'un colț al scenei, după o draperie în dosul căreia murise de atâtea ori și Hamlet și Romeo și Machbet și Dübosck, domnul... Florian cu domnul director, schimbau zâmbete de fiare mulțumite, unul, apropiindu-și nasturii golași, altul, mângâindu-și urechile de pachiderm, amintindu-și hăzos de întâmplarea cu Bontaș — epizod care le mărea aureola de inutili periculoși și de *„ora de* intuiție” a normalistului *„cu scheletul”*, ajuns din... *mâna lor”* îndrumătorul unei „noi” ere în învățământul viitorimei

www.digibuc.ro

și în care avea să trăiască un Florian, un Bontaș, un ungurean și un Neghiniță!

*

In clasa întâia, am rămas repetent — cu Bontaș în aceiași bancă sub o fereastră enormă ca a unei săli de disecție și prin lumina căreia năvălea poleiul arămiu al toamnei aprinzându-ne *„acțibidurile"* și mărind vălvătăile Sodomei din mucavalele vechiului testament.

Acasă, la ancheetă, am aruncat toată vina pe biata ureche care, indispunând pe d. Florian, m'a lăsat repetent „pentru ca să mă învăț minte altădată (!) să nu mai viu în bancă, cu materie în ureche"! Dar vina nu era nici a mea nici a urechii. Era a... *Turnului Colții* care, prăbușindu-se de un cutremur, doctorul Flutureanu fusese nevoit să-și întrerupă consultațiile... *gratuite*, așa că, mă alegeam numai cu oblojeala de acasă. Apoi, cu prilejul căderei *„Turnului"* scăpasem și de coșmarul farfurioarei cea neagră pe care doctorul mi-o așeza sub lob, aducând cu ea, fiorii cuțitului care se rostogolea alături, după un paravan, în alte răni, și de unde veneau răgetele morții. Așa că, după *„justa apreciere"* a... d-lui Florian, urechia continuând să curgă, „trebuia" să-i repet insipidiile de an, dar cu alte haine, alte cărți, alte tainuri de „cinci" și tot în *clasa aia*, cum se văicărea îngrijorată mama!

Nu aveam noțiunea consecinței de repetent, dar în schimb mi se umplea sufletul de bucurie, — aprecierea „justă" a d-lui Florian în chestia urechii, făcuse să mă brodesc într'o bancă cu Bontaș, repetent a doua oară.

Mama s'a uitat lung în toată odaia, și-a plimbat de câteva ori, un colț al șorțului pe la coada ochilor și a răsuflat apoi cu mulțumire:

www.digibuc.ro

— „Bine maică, lasă... mai bine cu repetenția, ai să ei mai bine seama la lecții, lasă... mai bine, zău!...

Așa că huiduelile după maidan la adresa poziției mele pe banca repetenților, mă nesinchiseau! Mai mult, tovărășia lui Bontaș în aceiași clasă, din nou cu el, încă un an, mă umplea de un fel de mândrie stranie de a mă fi simțit cot la cot cu spaima școalei! Inscrierile mă lăsau acum nepăsător, neprocurându-mi nici un fel de emoție — înscrierile cari într'o vreme îmi tăiase picioarele, lipindu-mă de roșcovul bubos, înscrierile cari îmi țesuse atâtea nopți de coșmare ucigătoare! Le persiflau acum, le huleam cu un rânjet de nepăsare, printre paralelele pline de noi aduși cu lanțul la învățătură, le sfidam cu repetenția mea, înspăimântând pe cei ce se chirceau de emoție cu sulul de acte la ușa cancelariei, care se deschidea și se închidea brusc după un înscris și un popă, după un alt înscris și a bunică, după un al treilea și un tată vitreg, destupând și astupând tot atât de brusc ca intrarea și eșirea celor îmbulziți la carte, același mapamond de gips negru ca și notele și sufletul d-lui Florian, aceiaș vergea lucioasă de care se slujea d. Florian să ne bage în cap lumina și știința, acelaș craniu mâhnit care aștepta cu resemnare *„ora de intuiție"*. Acolo, la picioarele d-lui Florian, în aceiaș redingotă de culoarea toamnei, se ungeau *„luminătorii"* de mâine, dincoace, în dosul trambulinei, repetenții puneau la mezat arșicele din timpul vacanței, — roadele doctrinei d-lui Florian, momind cu soalbele lor, pe cei ce nu se hotărau încă să se deslipească de poalele părinților, îngrijorați și ei la fel.

Clopoțelul, sbătându-și limba lui stridentă în potirul de aramă, plimbat de ungurean în toată încăperea curții, potolea pe toți cei ce au forfotit printre aparatele de gim-

www.digibuc.ro

nastică, umplând de îngrijorare pe cei ce au tremurat lângă struțul din cancelarie, la înscriere.

Momentul era „mișcător": noii aduși la carte se cocoșeau la intrare cu buzele învinețite de dude și de strigătele d-lui Florian care se cocoța cu nuiaua lui de chihlibar pe tribuna de propovăduitor al dezordinei și al ignoranței; părinții își povățuiau în goană copii, amenințând pe cei ce încă nu se hotărâseră, cu tot clopoțelul care nu-și mai contenea arțagul, să dea drumul malacoavelor în care stătuseră până atunci pitulați, morfolind un brânzoi; ungureanul zguduia mai aprig potirul clopoțelului, umplând curtea de tânguirea lui stridentă; Neghiniță se înălța din cutia lui caldă, urlând spre cei ce-i fugeau pe la nas; rahagiul cu dulcețurile lui și soioase rămânea ca o fășie zdrențuitățuită de drapel, în nedumerirea în care îl lăsase cei ce în grabă își „uitaseră" de banul de cinci — tainul turcului; trapezele răsuflau în frînghiile lor lustruite, normaliștii prigoneau pe cei mai nevoiași, rămași încă spânzurați pe paralele *„clasei a patra"* înalte și grosolane, țintuindu-i ca pe niște eșafoduri; curtea se deșerta ca de o încărcătură pestilențială, clasele se îmbulzeau de setoșii de învățătură, dormitoarele gemeau de planuri și iluzii, directorul măsura curtea de la un cap la altul, fără rost, fără trebuință, nesăbuit, în redingotă și cu capul gol, cutreerând așa... pentrucă era director, și numai pentru că sunase de intrare, agățându-se din senin de urechea vre-unuia, rămas între inelele trapezului, scheletul din cancelarie se bălăbănea spre noi după ferestrele arămuite de văpaia toamnei, rânjind în maxilarele lui imobile de toată nesăbuiala asta care îi trecuse pe sub nasul lui de os, de toată graba și truda asta, mecanică, auto-

www.digibuc.ro

mată, stereotipă, de mașina asta stricată și neunsă pe gura căreia se vârau analfabeți și eșeau ignoranți!

Dintr'a treia și a patra, se prelingea lent, zvonul rugăciunei, aducând fiorul pocăinței, ciulind urechile d-lui Florian și zbârlind ciuful lui Bontaș, care o transpunea în cutia pupitrului, însuflețind-o cu țipătul unei peniță așezată *„țuț"*.

Clasa se umplea de uimire și de elan; normaliștii urmăreau melodia din curte agitând caetele din pedagogie, gogie, d. Florian zguduia vergeaua scurt, pe loc, pândind grosolan și fals ritmul cântării de dincolo, directorul „mișcat" întrerupea urmărirea elevilor întârziați, ridicând o ureche și ținând un moment în vid talpa ghetei, trecătorii lipiți de zăbrele, ascultau cu evlavie sinfonia rugei, Neghiniță se răsucea în cutia lui încropită, repetenții își aminteau de melodia împărțirei... premiilor, iar cei *„cu voce"* năzuiau să ajungă mai de grabă *„într'a treia"* spre a se amesteca printre *„cântăreții* de acolo, aducând și ei obolul unui talent eventual! Apoi *„corul"* se lăsa greoiu în bănci, lovindu-și încălțămintea una de alta, în frământarea surdă a potcoavelor sub care suspinau ca într'o ronțăială înăbușită cojile de semințe de dovleac; ecoul rugei, murea în păenjenișul din colțuri și de unde reîntorcea refrenul: *„Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte"*...

Și clasa d-lui Florian, contaminată de „laurii" de dincolo, se înălța și ea domoală până la nivelul vergelei mormăind o altă rugăciune — un amestec de jelanie tembelă, de râsete și sughițuri, de întreruperi și de igneli înăbușite, primenită printr'o miorlăială generală, sufocată de „bagheta" d-lui Florian și care se întrerupea o clipă și apoi reîncepea cu graba unei adieri clătinată de un vârtej

www.digibuc.ro

subit, murind și ea apoi, în acelaș păenjeniș care trimitea și aci refrenul ei:

„Cântarea dimineții,
„Din buzi nevinovate,
„Cui altui se cuvine?
„Decât părinte ție!....

Și țipau și aci bocancele, pupitrele și cojile de semințe, căderea „corului" pe bănci.

Și d. Florian se pogora ursuz și ismenit după tribuna lui de lenevie, înaintând cu nedespărțitul lui tovarăș de răspândire a culturei, — vergeaua, — venind în primele bănci și scrutând pe repetenții din fund.

Pentru categoria asta de școlari, d. Florian nutrea o aversiune asemănătoare cu aceia a unui polițist de soi, obsedat de *„o bandă"* care i-ar scăpa ca prin urechile acului! Repetentul nu mai avea ce învăța dela d. Florian ca unul ce știrbea inutil un loc în bancă, socotindu-l în schimb ca pe un angajat pentru a zădărnici aptitudinele silitorilor, a îndemna pe cei naivi la fapte urâte, a cânta în clasă cu drângul, a șterpeli penițele și a induce pe părinți în eroare!

Așa că, de multe ori nuiaua se oprea de-asupra capetelor din primele rânduri, agitându-se de-acolo spre... *„fund"!*

Tot sensul ce l'a mai putut avea pentru mine, nedreptatea repetirei din nou a năsbâtiilor d-lui Florian, a fost acela al marelui merit de a compune plutonul care urma să presinte la Palat, urări de anul nou!

O rază caldă, aurie și parfumată cu mirodeniile pala-

www.digibuc.ro

tului, cădea din sala tronului în purpura covorului încercuit în alămuri scânteetoare lungindu-se şi murind pe mozaicul din vestibul şi de oglinda căruia mi-am spart de multe ori capul, la *„repetiţia generală"*. Patru eream în plutonul de onoare — patru pretendenţi ai artei ad-hoc, patru căciulaţi ţanţoşi cu un abundent debit de ţupeu, toţi în „armura' celor... *„nouă din Vaslui"* fără sergent" fără pene la picior, dar în schimb cu fumuri în rostirea versurilor şi cu fundul buzunarilor adânc şi croit, pentru pitit zaharicalele cu care ne gratifica Tamburul-major de la intrare, după solemnitate, cel cu cârja de argint şi cu chivăra de Amiral, şi pe care, toată copilăria l'am socotit *„Regele"* — regele care se vede şi azi după geamul de la intrarea principală a Palatului, — un rege care ne deschidea uşa, ne lua mantăile de după umeri şi ne întindea tava cu vutcă, şi la care, cel dintâi care se repezea, era... d. Florian!

Se scurgea apoi o clipă de înmărmurire: „Majestatea Sa" urmat de Regină. Nae Bănulescu maestrul de cor de la Sf. Ecaterina, care se repezea şi el după d. Florian, la vutcă, înainte de solemnitate, agita, galben la faţă, camertonul, vibrând nehotărât în vid. Oglinzile mozaicului, Imi fură pământul de sub picioare, trântindu-mă pe un teanc de uniforme. Un fior straniu, un nor al groazei de necunoscut, de marţialitate, străbătea brusc prin toate sufletele corului, umflând vinele şi tăind răsuflarea. „Regele" de la intrare, înălţa cârja îmbrobodită cu pietricele falşe; camertonul iar tremura nehotărât o clipă, inutil, numai aşa ca să mărească fâstâceala; d. Florian se încheia şi se descheia şi iar se încheia la redingota, plutonul celor patru, îşi îndrepta în grabă colţurile de la căciulă, spre dreapta, sub semi-cercul penei de curcan,

www.digibuc.ro

înfiptă în rozeta tricoloră de tinichea, trompeții slăveau apropierea momentului.

Pe raza cea de aur care cădea din înălțimile Palatului și murea strivită sub tălpile noastre, coborau domol, tăcuți și gravi, sărbătoriții strălucitori, — Regele înbrăcat în haina soarelui și a aurului, Regina aducând pe chipul ei, chipul soarelui, — doi sori mai orbitori ca cel din ceruri, năucind plutonul înmărmurit cu versurile pe buze! Dintr'o mână a Regelui, se cobora precaut o sabie cu luciri de foc; din volanele de aur ale Reginei, se ivea un vârf de fildeș; sabia de foc și pantoful de fildeș se atingeau și se înălțau ritmic pe mozaic, învrăjbind camertonul d-lui Bănulescu care vâjia spasmodic în aer. Vijelia cântărei clătina tronul incrustând pe pometele de aur ale Reginei două briliante de lacrimi cari se topeau murind în resfrângerea unui zâmbet, care îi îndumnezeia chipul înmărmurind solemnitatea! Apoi, camertonul cădea brusc cu lacrima Reginei, cântarea se sfâșia apăsat, sleindu-se de pereții îmbrăcați tot cu oglinzi din mozaicul de sub picioare, sabia și pantoful regesc se potopeau, cârja Amiralului de la ușe se îndrepta la postul ei, maestrul întorcea reveurile redingotei spre Suverani, plutonul „meu" înainta dârz spre sabia și pantoful cari tăcuseră odată cu vijelia corului. Urma o reticență de mormânt! Din el mă desprindeam „eu", — numai eu, dintre Bontaș, Guță Părcălăboiu și Tache Nasu, patru repetenți cari *„prosternau'* o Curte Regală, țanțoș, mestecând fără să mestec nimic, pipăindu-mi inima și coltucul de la căciulă, întinzând spre cei ce ne așteptau cu o floare albă care semăna cu soarele din părul Reginei mormăind năuc cu un fel de sărat-acru-amar în gură:

www.digibuc.ro

„Precum aceste ramuri sunt
„Cu frunze verzi împodobite,
„Aşa şi-al vostru trai să fie
„In zile fericite!

*

P'antâia am trecut-o cu „menţiune" (?!) — un solfegiu de Benedetto Francketti — p'adoua cu „menţiune onorabilă" (?!) — un caet de dictando şi un tub cu pastele „diverse" — p'atreia cu premiul al treilea — Istoricul Atheneului Român de Exarcu, două cărţi, una de bucate şi alta de gimnastică, şi un cot de madipolon — şi în sfârşit p'apatra, după patru luni de lingoare, cu premiul întâi cu cunună — alt Istoric al Atheneului, o cosmografie, un penal, doi coţi de madipolon de data asta, şi o cracă sfioasă şi înrourată de merişor, adusă în formă de.... *lauri.*

Acasă, mare zaiafet: o pungă plină cu indiane râncede dela Iorgu din Şelari şi o trompetă dela Zentler din Cavafi cu care am trâmbiţat toată vacanţa gloria premiului înmormântând amintirea anului de repetent şi Turnul Colţii năruit peste consultaţiile gratuite. Prima vacanţă ivită la răspântia vieţii şi care despărţea strengăriile în agonie, de „soarta" care mijea în îndoelile *„carierii"*, — cea mai suavă dintre vacanţe, o vacanţă cu un premiu dupe repetenţie şi lingoare, care „lumina" viitorul cu promisiuni surâzâtoare, şi amorţea durerea în sufletele celor ce m'au jelit la hotărârea d-lui Florian de a-mi ispăşi pedeapsa urechii nevindecată! P'apatra am dus-o târâş-grăpiş, oblojit şi cu absenţe motivate, sub salcia babii Mariuţa din ulicioara lui... Buerebistea, prins de friguri din *„plecatele"*. Alb ca varul, „m'am presintat" la exa-

www.digibuc.ro

men, întoltoşit cu broboada mamii peste căciula de miel, adusă în răscruci pe piept şi adunată apoi, într'un ghiomotoc la spate, pe sub subţiori.

- Zece, la toate *„materiile"*. Premiile ni s'a împărţit tot la vechiul Atheneu, pe o estradă acoperită de capete cărunte, de ramuri şi de cărţi, pe de-asupra cărora camertonul domnului Bănulescu tremura aprig, înseilând în spaţiul parfumat de buchetele ofrandelor, cântările bucuriei şi jalea repetenţilor. După cascada care a îngheţat brusc ca nişte stalactite lovite de gemuleţele mici şi aurii din turla Atheneului, a venit „alocuţiunea" d-lui Cerneschy, institutorul modern, care trăsese cu buretele peste toate absenţele, motivate şi nemotivate, şi îmi umpluse *„livretu de săptămână"* cu menţiuni onorabile la „COMPUNERI".

Erea searbădă şi înecăcioasă alocuţiunea ca şi cărarea cea neregulată din claia lui de păr moale şi asimetric.

Erea nesăbuită şi inconcludentă cu atmosfera festivalului, şi care se întreţăia sistematic de o tuse seacă, o tuse fără trebuinţă, intercalată între două vorbe mai seci ca ea, numai aşa... pentru ca să antreneze „inspiraţia" vorbitorului şi să alcătuiască cuvântul care trebuia rostit îndată, dar care întârzia zădărnicind „discursul" lungind programul şi exasperând auditorul. Coroana de merişor sălbatec, mi-a fost pretinsă în palme, de către o doamnă înaltă, albă ca o faclie de botez, îmbrăcată în alb, cu părul alb, cu mâna albă, cu dinţii albi, o suverană a albului, un soare de zâmbete şi de alb, plimbându-şi degetele de caş pe obrajii mei căliţi de friguri, şoptind cuvinte „mari" rostogolindu-şi ochii fierbinţi peste toată încăperea parăzii, zâmbind spre toţi, chemând pe toţi spre ea, spre văpaia vestmintelor ei de sfântă, dând din

www.digibuc.ro

mâini, răcorindu-și figura cu premiile pe care le plimba din mână în mână, respirând par'că prin toți porii ei de suverană a ridicolului, ba chiar prin urzeala vestmântului ei de argint, năzuința de a 'i se prosterna la picioare, toată adunarea, toată sărbătoarea, toată suflarea în care i se resfrângea falșa lucire regească. Pe lângă ramura de merișor, s'a mai prelins în palma mea încălzită de emoție, o felie de *„pandișpan"* pe care am înglindisit-o tot la umbra sălciei cea plângătoare sub franjurile căreia mi-am tânguit pojarul și am retrăit emoțiile premiului. Evantae mari, roiau greoi peste sânuri cari licăreau printre horbode și fard, scornind mireasma iute și tăioasă a scorțișoarei, aducându-o în valuri înecăcioase până în estrada premianților, fanând buchetele de flori și moleșind „juriul" adormit în mrejele unei voluptăți ataxice. Intr'un timp, un om al ministerului s'a smuls din moțâială, bălăbănindu-se ca o ramură, a băut în delung și fără trebuință dintr'un pahar cu apă la care până atunci tutulor le lăsase gura... apă, a plimbat o basma popească peste fuioarele unei bărbi de patriarh, a tușit în sec, a mai sorbit iar din paharul cu apă, și a început să verbească despre... *„întrebuințarea timpului"*, el, care cheltuile atâta timp până să enunțe doar argumentul prelegerei. Dar cine îl auzea? Doamna cea albă se perpelea maltratându-și malacovul de atlas, în care tremurau *„balenele"* pocnindu-și unul de altul pantofii de rips; corul care strigase ca la colind, sorbea cu ochii paharul de dinaintea vorbitorului; doamnele isbeau cu putere penele evantaelor de penele pălăriilor, domnul Bănulase cântase pentru a treia oară *„Mulți ani trăiască"* și totuși omul din minister care striga la noi cu putere că *„timpul este bani"*, cheltuia înainte, fără milă, atâta timp!...

www.digibuc.ro

Când s'a lăsat în jos omul care vorbise despre întrebuințarea timpului și pe care îl întrebuințase atât de anost s'a înălțat un altul ca să-l întrebuințeze tot atât de prost, Domnul Barbu Constantinescu, directorul școalei și autorul abecedarului cu același nume care a tămâit în delung pe Domnul Florian, a ridicat în slava cerului pe Doamna în alb, a cărei pudră se scurgea acum în linoare umede pe sânii și umerii goi, a semnalat vigoroșia camertonului maestrului Bănulescu, al cărui cap alb, încremenise pe unul din reveurile redingotei în așteptarea... acestui binemeritat elogiu, a tămâii mai îndelung ca pe d. Florian, pe omul Ministerului, înălțându-l la un moment dat mai presus de Ministrul său, și-a îndreptat ochii de țipar infipți spre grupul normaliștilor, proorocind epiloguri nemuritoare în menirea lor înălțătoare, s'a răsucit apoi în ghetele cu gumelastic, iar spre Doamna a cărei pudră se topise în corsaj, spre capul pervers al muzicantului, spre cuvioșia prefăcută a d-lui Florian, spre auditorul înomolit în penele evantaelor, perorând fără nici un rost complimentând arbitrar, ridicol și nesăbuit, evocând întâmplări și epizoade în afară de rostul adunării în care se bălăbănea lung și deșirat, când pe un călcâi, când pe altul, răsucindu-se în vestmintele negre pătate de albeața ațoasă a manșetelor largi și prost călcate, și mișcând din urechile păroase care se atingeau de mucheа gulerului gigantic oblojind un gât încercuit de vinișoarele măslinii cari se supțiau în funda cravatei, răsfrântă de reveuri ca un enorm semn de înmulțire!

„*Decernarea*" premiului, — întâiul și cu cunună, oferit în ploaia de mărgăritare ale Gintei Latine care picurau din pântecul unei orgi răstignită într'un colț din spatele bașilor. Intâiul și cu cunună, în ciuda lui Bontaș care

www.digibuc.ro

rămânea să facă *„p'apatra"* încă odată, *fără mine*, trimițându-i din *„gimnaz"* tifla mea, edecului *„Așezământului învățăturei Poporului Român"* și în care se *așezase* până la... bacalaureat! Mi-am mușcat buzele albite de friguri, m'am frichinit adânc în costumul de chiembrică scobită,, cu paftale de tuci, mi-am supt pântecul și la un semna al autorului abecedarului, m'am trezit ca luat pe sus, drept în... poalele doamnei cea albă, frânt de emoție. Doamna cea albă s'a ridicat ca o suliță de argint, și-a potrivit centura de fireturi în care mureau câțiva trandafiri de dulceață, și-a pipăit bretonul pudrat de o încărunțeală prematură, a întins o mânecă din care a eșit o mână îmbrăcată în pietre și din cari țâșneau lumini culorate, și apucând cu ea un pachet și o ramură, mi le-a întins cu un gest furat din grația unei Regine. Tremuram ca frunzele din coroana de merișor. M'am aplecat de mijloc făcând să trosnească catarama din burtă, am alunecat pe călcâele reci de emoție și m'am depărtat năuc, cu ochii la autorul abecedarului, așteptând *„ordine"*. Un deget marțial având în vârf o unghie cât o migdală, s'a ridicat la înălțimea urechii de elefant a directorului. Doamna în alb 'și-a sugrumat în colțul buzelor fine un zîmbet vag de compătimire la adresa catarămii mele care plesnise, orga din spatele bașilor a mormăit ceva împreună cu bașii, iar eu m'am așezat cu ofranda în brațe, înaintea omului din Minister, care mi-a întins și el un dar, pomenindu-mi *„meritele"* și *felicitându-mă* că am scăpat de Bontaș. La felicitări, s'a îmbulzit și d. Florian, ciugulind din nasturii mei și dându-mi povețe pentru mai târziu. Și în timp ce mă ploconeam, pe brodite, anost, cu frica în sin, cu rost sau fără rost la cei în drept sau fără drept, retrăgându-mă sau avansând pe tălpile cele

www.digibuc.ro

noi, cu brațele pline de daruri, cupola *„nemuririi* se golea de huetul orgii și al bașilor, de evantaele de struț, de camertonul Domnului Bănulescu, de *„alocuțiunea"* Ministerului prin... omul său, trimis să piardă vremea pentru propovăduirea întrebuințărei timpului, de grațiile Doamnei în alb care ducea cu ea... afară la poarta cupeului amintirea unei glorii de o clipă, de zumzetul premianților, de suspinele repetenților, de inutilitatea d-lui Florian, și a întregului cortegiu de mincinoși, de toată prefăcătoria, fardul și orgoliul prilejuit de un biet sărman și firav... *„premiu întâi cu cunună"* și în jurul căruia roise atâta spoială și atâta minciună, numai pentru naivitatea de a se mări pe ei, necum *„pentru a te slăvi pe tine*, premiant ridicol și infim care ai pus în picioare o armată de caraghioși, o seră de flori și o drogherie de mirosuri. Și afară, la lumină, dincolo de charetta doamnei cea în alb, care lăsase o dâră de orgoliu, trasă adânc de lângă o trapă a scenei sub care dormea de veci Offelia și până în piața lui Valter Mărăcineanu, unde urechile de elefant ale autorului abecedarului, survenia și aci gluma, ridicolul și prefăcătorii, cohorta continua să se legene în aceleași valuri de ploconire, complimentând și asudând, minținд și mulțumind cu zâmbete, de data asta, prea mărindu-se și slăvindu-se între ei fără să mă bage în seamă, fără să-mi întindă palmele lor ghirlandate cu sticlărie fulgerătoare fără să știe că... *fără mine nu s'ar fi putut face nimic*, că fără notele mele cele bune, hainele lor aurite nu ar fi avut ce căuta acolo... pe Esplanada unde murise Hamlet și că fără... *„premiul meu întâi cu cunună"* tot parfumul lor, toate evantaele enorme și toate buchetele care acoperise pe Offelia în trapa ei solitară,

www.digibuc.ro

s'ar fi fanat înainte de a se fi prea mărit toți cu toții într'astfel!

*

Și din panorama asta parfumată, clădită pe înfrigurata mea coroană de merișor, din vicleimul ăsta îmbâcsit de fard și de odor înecăcios, din menajeria asta gătită cu florile trudei altora, și care turburase amar pe surioara ginșului Laert ca și pe Valter Mărăcineanu de afară, adunată pentru... sărbătoarea, strângând înfrigurat le piept Istoricul Atheneului Român, cosmografia, penalul, cei doi coți de madipolon, am plecat în lume, alegându-mi, din tot mormanul acela de flori și de sclipiri ca o reminiscență de-a-pururi, numai durerea despărțirei de tovărășia lui Bontaș, a duioșiei inofensivului Neghiniță cocoloșit în lădița lui încropită de mirosul cald al îndrușaimului, și uimirea *„dibăciei"* Domnului Florian care, dintr'un repetent, creiase un premiant.

*

— Astăzi te-ai răstignit pe lemn!

Și refrenul clopotniței înăclăită în lumini de aur, trecea dela înălțimile bisericei, la pedalul de stentor al archimandritului înfășurat în crep și briliante, înfiorând cuprinsul și prăvălind norodul pe lespedea lugubră.

Pentru sufletul înfrigurat de mila celui ferecat pe lemnul mântuirei, sărbătorirea celei de a doua nașteri — *„superba înviere"* — se desprindea înfricoșător de frumos, din apogeul martiriului așezat de cărturari la paragraful: *„Astăzi te-ai răstignit pe lemn"*, preludiul prăbușirei creștinismului care despica în două, barba archimandritului și

www.digibuc.ro

înfiora de îndurerare, altarul aprins, în cea de a șease evanghelie din noaptea răstignirei.

Buimăcit pe piatra unde mă găsise tânguirea preotului care înainta călcând peste greșeli și slăbiciuni, urmăream printre lacrimile îngreunate de văpăile luminilor, drumul crucei, adusă din negura altarului pe dunga purpurie a covorului, în mijlocul turmei risipită pe pietrele Golgotei din curtea bisericei Adormirea Maicii Domnului.

Și într'un timp, stindardul celei mai divine dintre abnegații, se oprea în mijlocul omenirei înlemnită ca și „*El*" sub aoreola urzită dintr'o pârtie de lumină căzută din văpaia nimbului, mistuind toate sărutările care se apropiau de coapsele divine, în atingeri înfrigurate.

Adormit pe scândura cea sfântă, sfânt trup ciuruit de sulițI și ciulini, batjocorit și despuiat, rămânea aci de veghe — cea de a doua veghe din deșerturile Cedronului, la căpătâiul nemerniciei poporului „*cel nou*" și de la care avea să culeagă mai târziu, roadele uitării în schimbul răstignirei.

Apoi sosea înmormântarea, simplă și tăcută ca și moartea, înmormântarea titanului blândeții — *celebra înmormântare a dogmei universale* — printre teii, prin mugurii cărora trecea parfumul epitafului adus de patru capete cărunte și opt brațe anchilozate de smerenie, nituit cu stelele cerului și brodat cu zambilele jeluitorilor.

Din ultima treaptă a anvonului incendiat, unde tămâetoreasa lui... Cristos rămânea să dosească resturile lumânărilor și până în capătul unde se oprise cele patru ciomege peste care tremura pergamentul sfânt prins în cue de aur, se întindea, când lăbărțându-se când înghiesuindu-se brusc, șiragul haimanalelor adunate... „*la ocolire*" strângând în pumni, sfesnice îmbrobodite cu flori, înflăcă-

www.digibuc.ro

rând înprejurimea asta neastâmpărată, care se întindea şi se înghesuia ca un gumelastic aprins, în două bande de foc, formând o ulicioară vie şi pe care se strecura sbeguiala ocolitorilor şi jalea *„drept — credincioşilor"*.

Şi din gloata fumegândă, se desprindeau tânguirea jeluitorilor şi cântările înmormântărei, duse de adierile încropite, departe, printre hrubele „nevrednicilor" rămaşi în neputinţa lor, de veghe, în tinda pustie, unde trosnea uleiul candelei în agonie.

Şiragul ocolitorilor cu sfesnicile în mâini, îmboldea preoţimea, sguduind ceaprazurile epitafului care se îndrepta acum spre sfântul mormânt săpat în închipuirea mulţimei adormită în încropeala anvonului, în aşteptarea moaştelor divine.

Şi *„Mortul"* urmat de larma bisericei golită, trecea, clătinându-se printre bălării şi cruci, în cântări şi tânguiri, de cealaltă parte a grădinei, venind spre piatra sub care avea să se aşeze eroul creştinismului.

Dar crucea nu se îngropa; ea mergea dreaptă la locul ei de veghe, în ritmul sacerdotal al celor ce o purtau spre altar, cu ochii încremeniţi în gol, cu mâinele încremenite pe scândură ca şi cel încremenit pe ea!

Atunci uşile împărăteşti se năruiau în atingeri de bronzuri sfinte, iar Krist rămânea tot *răstignit*, în resemnarea lui de veacuri.

*

Scânteetoarea revărsare a zorilor Sâmbetei Mari, poleia în purpură şi aur mormântul abia închis peste cel logodit cu iubirea de adevăr şi dreptate, ferecat cu sigilii întristând privirile stelelor înlăcrămate de nemernicia pământului.

www.digibuc.ro

Dar în tot văzduhul prin care trecuse tăișul nedreptății, se așeza păr'că o lume nouă, cu adieri și lumini noi, cu sclipiri de purificare, cu zâmbete de prefacere a tot ceia ce până atunci fusese nedrept și otrăvitor. — *Învierea* care avea să primenească minciuna și hoția, în regenerare și mântuire.

Așa mi-a așteptat copilăria pe feciorul dulgherului din Nazaret în preajma învierei.

Atunci par'că altfel năvălea în altar lumina, iar soarele se rostogolea într'altfel pe cerul copilăriei.

Bobocii chiar, plesniți, de seva așteptărei, își lepădau într'altfel puful de velour împerechindu-și mlădițele, în miresmele reînvierei.

Și în Sâmbăta aceia apusă, prin tot ce se cheamă că trăește și se mișcă, că luminează, respiră și așteaptă, se prelingea un fluid straniu, de împrospătare, de viață înoită, de prefacere și de mântuire — fluidul divin al bucuriilor spontane, îngrădind întâmplări și fapte mari — Paștele copilăriei credulă și nesinchisită, Paștele *„de-atunci"*, care nu va mai învia nici când.

*

„Veniți să primiți lumină!" Altă suavă chemare din geamlâcul anvonului aprins ca un crater și pe gura căruia năvălea lava mântuirei„ trezind norodul buimăcit de trâmbița *„Învierei"* care aducea un Krist nou, ce avea să tămăduiască altă turmă mai păgână, — neîncrezătoarea turmă ce avea să-i... *pipăe coapsa!*...

„Veniți să primiți lumină"!...

Mormăiala asta stranie a duhovnicului somnoros, cu odăjdiile reci și pometele palide, mi-a așezat întotdeauna în aducerile aminte, tăișul unei lumini, alta decât

www.digibuc.ro

aceia a lumânărei rîncede, iar în suflet, nedumerirea care m'a ținut multă vreme, departe mult de mormântul incendiat din Icoana Invierei, înfiptă într'o maramă de aur, pe pupitrul Sfântului mir.

Fără îndoială, era ofranda binefăcătorului care nu mai avea ce face cu atâta belșug de văpăi a căror dogoare orbise pe toți Filiștenii pământului cutremurat, aprinzând cu ea, Ierusalimul și... *„Olympul"* în mahalaua căruia, părintele Nae Patucă, așeza Sfânta masă și din mijlocul căruia, răstignirea orbea norodul îngenunchiat.

„Veniți să primiți lumină!"...

Și din mucul rânced din care cădeau trosnind, stropi fierbinți de ceară, opărind palmele preotului întraripat și capetele celor adormiți pe... *„locul pardosit cu piatră"* din curtea *„bisericei Săracă"*, isvorau alte lumini pe alte mucuri și cari se apropiau și se depărtau, în licăriri anemice, punctând cu boabe de aur zăbranicul nopței, aprinzând în drum alte lumânări, ducând astfel slava din pumn în pumn, pe trotuare prin dedesubturi și desișuri amorțite, prin grădini și mahalale, printre zambile și uluci, departe, în besna amuțeniei, în pârae deșirate de pâlpâiri, apropiindu-se și unindu-se într'un râu, și mai în urmă, într'un fluviu de foc, care șerpuia spre alte biserici, luându-le luminile și clădind cu ele tablouri de flăcări cari se aprindeau și se mistuiau pe loc, și iar se reclădeau pentru a se risipi apoi de-apururi, cum s'a risipit extazul primei *„Invieri"* din cea din urmă denie a copilăriei și în care s'a înmormântat și nu a mai înviat credința...

*

Sub pluta cu solzi de platină și roșcovul sălbatec cu poamele lui otrăvitoare, își mai adăposteau alături de du-

www.digibuc.ro

rerea noastră, amarul și sărăcia în hanul babei Mariuța din poalele Filaretului, printre băltoace de lături și mururături stricate, peste care înfloreau rubinii boziilor și smaragdele lintiței, și alți îndrăgiți al scăpătăciunei, cu pensii viajere, încălziți din lemnele date cu bon de Bilceascâ, fostă damă de onoare a Doamnei Cuza, cu copii mulți și goi, bolnavi și păduchioși, purtând pe capetele tunse prost, pecinginile nelecuite ale strămbunilor înmormântați cu discul, cocoloșiți cu cărți și uniformă din fondul de *„ajutor reciproc în caz de boală și deces, al societății „Peleșul și Vârful cu Dor"*.

Din hruba „apartamentului" din stradă, duhnea zi și noapte mașina de călcat a lui Bohor, reparator de pălării, cu leota lui de domnișoare, *„în vârstă"*, șase demiviérge, cu obrajii ciuguliți de pistrui, pline de mătreață, tandre și leneșe, mâncăcioase și intrigante, bătătorind curticica, desculțe, în vipia „menajului", iar spre înmurgit, împedecând trotuarul cu obezitatea revărsată abundent pe toate muchiile voluptății împănată cu miros de usturoi și aburi încinși ai fierului de călcat, foarte vaporoase, exuberante și darnice în cătușa ponjeului în care se sufocau ca un ghiuden în cămașa lui de țiplă pipărată, mulțumindu-se cu câte un ficat și exagerându-și dotele pe la toți pretendenții librăriei *Haimann* din piața teatrului *„ăl mare"*.

In coasta lui Bohor, într'o „cameră mobilată, cu pensiune", pat de campanie, pe pereți litografii poleite de văpaia rombului de oglinjoare în care sta înfiptă o lampă de simigirie, suspina cât erea ziulica de mare, oboiul Domnului Hobjilă clanaragiu la Rașca, în orchestra trupei lui Gălușcă, compatriot cu Wachmann, trăind cu *„pensionăreasa"* din fund, și cu care, nu te puteai în-

www.digibuc.ro

ţelege în ruptul capului dacă obiectul conversaţiunei era altul decât muzica.

Din când în când, plânsoarea oboiului, era întretăiată de aghioasele coanei Evgheniţa călcătoreasa de lux, alcolică şi cleptomană, luată *„desuflet"* de coana Ghioala a lui Ottescu, tot o fostă *„damă de onoare"*, azi şi ea în scăpătăciune, gonită din mânăstire, ca nevrednică de ea, pe vremuri cameristă la Inochentie episcopul, care îşi momea ascita şi gloria adolescenţei, printre moşmoanele parfumate ale parcului cu bibilici şi cacatoeşi din palatul Muzelor, şi în umbra cărora apusese *„idila"* Evgheniţei şi păstoria sclerozată a prelatului care se stingea în romanţioasă grădină unde şi-a plimbat visele cu ochi deschişi, *„apreteuza"* de lux, rivala lui Bohor, reparatorul de jobene.

Aci în paradisul ăsta al uitării de sine, a răsărit mlădiţa gingăşiei şi a pudoarei; aci a oftat virginitatea şi năzuinţa „oiţei rătăcită" călăuzită ...mai în urmă de „păstorul" cu cârja galonată, cu decoraţiuni veritabile, cu cingătoarea de aur, cu giubeaua de purpură orbitoare.

Şi tot aci, printre verbine şi stânjinel, s'a înmormântat speranţa primului fior al muşcăturei din *„fructul oprit"* pentru ca din elanul „asigurărilor mandatarului lui Dumnezeu", Evgheniţa cea *„fără de lege"*, să treacă la conconsolarea mânăstirei, unde iluzia avea să moară, cum murise în vremuri idila la poalele giubelei printre fazanii solitari, desmorţind întâmplările seminariatului şi reveria călcătoresei din spatele oboistului din orchestra lui Gălușcă.

Intr'un alt colţişor, muced şi întunecos, în care domnea frigul şi firimiturile, se perpelea de sărăcie şi bătrâneţe Mama Leanca, a treia dragoste a lui Ghiţă, brutaru din hanul Bedreaos, „intendentă" cu ziua la conu Tâmpeanu

www.digibuc.ro

din Concordia, boerul *„cu parcul cu stafii"*, cea mai celebră prezicătoare pe atunci, a trecutului, prezentului și viitorului.

Descânta de dăochi, aduna pentru maslu, făcea *„de guster"*, fabrica alifie pentru sugiuc și *„a bubă"*, plângea la orice mort, da ajutor la moșit, se urca cu coliva pe capră, scula într'o clipă caii căzuți în stradă, plesnindu-le în frunte ou proaspăt, punea pahare și își ruga moartea zi cu zi, mormâind în bocceaua adusă din Stambul de domnu Ghiță, trainică ca un zgârciu, având la fiecare colț câte un desen care amintea epicoade celebre din faima țărei în care se urzise și păstrând mirosul straniu al lucrurilor de preț cari nu se mai refac, dar cari nu mor niciodată.

In văgăuna ei cețoasă, în care sfârăia câte un cartof sau mucezea câte un calâp de dovleac, se adunau „adepții" învățămintelor mamei Leanca, haimanalele și leneșii... Olympului, cari umblau dupe leacuri, prosternându-se prezicerilor mincinoase și ghicitului stereotip, aceiași la toți vătămații de soartă, plătind și eșind pentru a semăna minciuna și trândăvia printre cei ce se îndoiau de temeinicia vrajelor.

Mama Leanca era pastorul mahalalelor, ademenitoarea celor ce-i huleau dogma ei otrăvitoare, — era gogorița care dormea prin cenușa și păenjenișul turlelor părăsite, pentru a se coborâ în puterea nopței, *„într'o arătare"*, pe așternuturile celor răi și îndărătnici, celor ce au călcat în *„iele"* sau în spurcăciuni, sau în ale văduvei, sau în ale celor înbătrânite fete mari!

Ca o reliquă a trecutului ei „celebru", ceiace mai lăsase pentru biata mamă Leanca tinerețea în trecerea spre groapă, în mogâldeața ei de zdrențe și bătrânceți întârziate, înfofolițe în bocceaua turcească cu miros de bec-

www.digibuc.ro

ternis, ereau cele două șiraguri de dinți egali, plini și strălucitori, cari se înfigeau ca un pieptene de fildeș în gingiile albăstrii și pe cari, mama Leanca spunea că-i va trece în... *testament!*

Intre duzii lui Ghețu, comptabil la... Electricitate și castanul sălbatec al lui Iohan, de tufanul căruia se propteau un șir de odăițe cu un șir de văduve, având fiecare din ele câte un șir de fete văduve, îmbătrâneau demoazele lui Manea Ochiosu, mândrețea maidanului, râvna trecătorilor și podoaba *„institutului de educație casnică Gagstaether"*, — albe de nemâncare dar înfoiate, leneșe și lăudăroase, visând la colonei și având fiecare „asigurați" câte trei mii de lei vechi și ale casei".

In ghimirlia lui moș Manea, se întâlneau, an cu an, toate moș-ajunurile, la fiu-său, Marinică țiganu, reparator de arme de foc „conșcolari" cu toții la *„Maidanul-dulapului"*, umplând bucătărioara mamei Safta, cu ciomege și repetiții, tropăind cu cismele de toval pardoseala de cărămizi, și unde se înjghebau, mai mult cântările amorului, mijind, decât ale colindului.

*

Aci, în acoperișul scund al moș ajunului, cu miros permanent de plăcintă, cu mere, m'au săgetat cei dintâi fiori ai dragostei, îndepărtându-mă de tovarășii de haită, care dela un timp, nu mă mai găseau prin porumbi și uliciori.

Cicoarea din privirea Zoichii, fata de măritat din cele patru zâne ale lui Ochiosu, la care rămnisem, 'mi-a strecurat în suflet, mireasma celui dintâi fior de iubire.

Alintările ei de... soră mai mare, pe care le împărtășeam de o potrivă cu Marinică, frati-său, îmi așeza în inima încinsă, un fel de mândrie stranie care punea în

www.digibuc.ro

îndrăgirea asta, nuanța unei preferinți de al cărui rost habar nu avem și din care, se desprindea totuși, sensul unei „convențiuni" mistice între mine și Zoica

Și încumetându-mă să cred astfel în mrejele unei alegeri leale, a unei preferinți, în sfârșit al unui crez din partea Zoicăi, cerșeam mamei cu lacrimi în ochi, lungimea pantalonilor și îngăduința de a-mi alege o cărare în păr.

Noaptea târziu, spânzurat de o arteră a plutei pe coastele căreia se prelingea argintul apusului, ațipit hoțește cu ochii spre roșcovele sălbatice din cari se scurgeau stalactitele înserării în țurțuri învăpăiate, îmi dumicam avântul și speranța spre ochiul de geam din fereastra discretă a Zoichii, spart de secera lunei, în dosul căruia, se îmbujorau așternuturile de mireasă și în dogoarea cărora, se fana un dor care tânjea, și se cocea un mugur care nu mai înflorea!....

Intre roșcovul de aramă din poarta lui Ghiță brutarul și pluta de argint care sufoca razachia lui Ioniță Roșu, se înălța foișorul verde al unui plop, la rădăcina căruia am aiurat cincispreze ani de friguri palustre, perpelindu-mă pe o pernă umplută cu foi uscate de porumb.

Aci am băut din apa încropită în care clincăneau cărbuni descântecului, aci mi-a strivit Perucăreasa cu coada lingurei de ciorbă, gâlcile, și tot aci am dormit în cei cincisprezece ani de jigăreală, cu o măslină caldă într'o ureche și cu un cățel de usturoi, tot cald, în cealaltă, oblojit cu cataplasme de in, sorbind ciaiul de soc al mamei Ivăncioaia — un fel de zeamă de melc fiert — care se înfigea și ea pe lângă leacurile mamei, ba să-mi facă de guștер, ba să mă tragă pe la încheieturi cu seu, ba să-mi sufle pe de-asupra frunței, spre a îndepărta duhul cel rău *„abătut"* pe la casa noastră.

www.digibuc.ro

Și parcă mă împiciorogam, așa mai mult pentru orgoliul atâtor „doftori" cari pândeau miracolul efectului, pe loc, înhăitându-mă pe coaja buboasă a pomului, ca o omidă sătulă de supt.

Atunci, portița de nuiele, se da într'o parte hârjiind o pasăre rănită, și intra pe ea, cu o cucernicie schimonosită, părintele Nae Văleanu de la *„Adormirea maichii Domnului"* urmat de Leacă paracliserul aducând odăjdiile și ceasloavele popii, pentru a mi se citi *„Moliftele lui Sf. Vasile"* *„întru"* alungarea și stârpirea duhului rău și pentru care suflarea mamei Ivăncioaia plimbată pe de-asupra frunței nu avusese altă putere decât să-i astâmpere o clipită, dogoarea, cu cei câțiva stropi de scuipat strecurați prin adierea vântului trecut pe de-asupra capului.

Atunci, din tinda sumbră din care duhnea răcoarea igrasiei, înainta spre petecul de rogojină de sub plop, mama, încovoiată p eo mescioară a cărei șubrezenie suspina prin toate încheeturile, trudindu-se să o scoată prin tocul scund și îngust al *„intrărei principale"* pentru a o așeza între popă și paracliser.

Apoi, după ce întindea peste ea față curată de in, un cenac cu apă și o lumânărică aprinsă rămânea la o parte, într'o umilință de îndurerare, cu privirile spre odăjdiile în care se oblindea toată credința ei neclintită, croind la cruci cari treceau de dimensiunile pieptului, înainte ca preotul să-și înceapă mormăiala.

Și în bisericuța asta ambulantă, închielberită în plin aer, sub pleopul, pe suișul căruia mișunau omizi de argint, și fluturi de briliant, rămâneau *„să dea ajutor popii (!?)"* papa Mariuța perucăreasa, mormăind ușor pe *„Tatăl nostru carele ești în ceruri"* și pe care îl repeta cât ținea

www.digibuc.ro

molifta; Boriş spălătoreasa cu ziua, rugându-se pentru Andreaş al ei, gospodărit într'un sat în Bavaria, cocoloşind sub poalele veşnic ude de leşiile albiilor, pe „*Cupidon*", căţeluşul tulos cu albeaţă în ochi; Kivuleasa, îmbătrânită domnişoară, cu mărul lui Adam agasant de proeminent, care se agita încontinuu pentru a înăbuşi plânsul... *fecioriei;* Miriţa lui Ghindă Chioru, care aştepta să ia din apa citită *„pentru sperietură"* şi coana Bălăşica a lui Mălăeru care... făcuse testament bisericei, — toţi maniaci ai adunărilor de orice soi, apăruţi... aşa, din senin pentru a'şi plânge trecuturile ingrate, linguşind pe popă, aducându-şi într'una la frunte, poalele anteriului, împiedicând curtea, trăgând cruci peste cruci, oftând la fiece *„Miluieşte-mă Dumnezeule după marea milă a ta"*, îngreunându-mi boala care nu voia să ştie nimic de slujba de sub plop, minunându-se şi el parcă în semeţia lui solitară şi impasibilă de pantomima asta nesăbuită şi în timpul căreia, frigurile mă zguduiau mai cu învierşunare ca o desminţire a oportunităţei unei astfel de ceremonii!

După citanie, preotul îşi mişca spre mine, giubeaua urzicie şi odăjdiile cu miros de vin, suflând, scuipând hulind, tămâind şi aplecând în urmă spre gura mea arsă, de zmacul frigurilor, o ceaşcă din apa peste care plutise sfânta citanie, mormătd pentru el, pomenind pe „Acitim şi Ana" (!) risipind cruci în spaţiu, calcând *„poporul"* prosternat la poalele odăjdiilor şi mergând spre mama care se ploconea des şi mărunt, aşteptându-i mâna să 'i-o închidă cu parale şi cu sărutul celei mai profunde umilinţi, în drumul spre portiţa de nuele.

Dar, în ciuda tutulor citănilor, milogirilor şi ploconirilor de adineaori, *„duhul cel rău"* prin „voinţa" căruia, frigurile mă încercuise ca într'o menghine, nu ceda în

www.digibuc.ro

ruptul capului să părăsească bătătura, continuând a mă pârjoli mai cu îndârjire!

Mama aşteptând „efectele" moliftei, se îndoia de înrăutăţirea boalei! Imi da să beau din cenacul cu apă sfinţită a cărei trecere prin gâtlej, îmi scormonea mai vârtos, boala.

Intr'un târziu, Perucăreasa mă ungea cu sfântul mir, îmi plesnea de frunte un ghiomotoc de busuioc înmuiat în aghiazmă, în sfârşit, o sumedenie de eforturi pentru risipirea *„răului"* isbit de porunca sfintei biserici, fără să ştie, că vine erea a bolbotinelor necoapte cu cari mă îndopasem pe furiş, iar nici decum a... *necuratului!*

Şi mescioara cea şubredă, înălţându-se anevoios în braţele mamei, pleca de lângă pleop, clătinându-se spre ochiul tindei, ducând cu ea în casă, sfinţenia maslului, mireazma odăjdiilor şi parfumul tăios al busuiocului.

O ferestruică mucezită în tocul ei înverzit, schincea brusc ca o protestare venită din plămânii unei jigănii strivite şi dându-se într'o parte, se ivea mâna uscată a mamei, poleită de o sumedenie de raze fine de mătase portocalie plecate din sâmburele de rubin al candelei şi frânte în ridicăturile şi adâncurile sclerozei.

Atunci vedeam cu durere că acolo, în fundul cocioabei deşi trăiau binefacerile slujbei şi că tânguirea preotului pare-se că se mai auzea încă, amestecându-se cu rugăciunea mamei, totuşi, dincoace, sub pleop, cleştele zăcerei nu mă slăbea, ignorând toată dogma moliftei.

Şi în vreme ce acolo, în chilia pustie a mamei se perpetua de veacuri amintirea mântuirei lăsată de Christ omenirei înrăită, aci, sub ciucurii de smarald ai pleopului, zarzărele crude ce îndopasem într'ascuns, o denegau!

*

www.digibuc.ro

Și într'altă parte, dincolo de geana orizontului îmbujorat de oglinzile apusului, soarele se gătea de culcare, înflăcărând mătrăguna din frunzișul Filaretului, vărcând chilibar în razachia Gheţulesii și aplecând pleoapele de borangic peste ochii floarei-soarelui adormind-o în alintările înserării.

Iar în locul lui, se ivea din porumbii aprinși de fulgerările crepusculului, odăjdiile cititorului de adineaori sub greutatea cărora mi se frânsese junghietura, fără să se frângă în schimb, nici duhul cel rău ivit în tindă, și nici frigurile zarzărilor jegmănite de la Anica tutungioaica!...

— Face mă?

— „Face mă!

— „Păi dacă face, du-te și spune-i să-i dea într'o parte, cum face? Ăsta e făcut?!

— „Păi cum vrei mă? să ţi-l dea la mână? Dă-l și tu într'o parte, la urma urmei! Sau, sări la Mitu în grăcu aţă puţină aruncă-i-l pă sfoară, lasă-te în jos, ia-l dă gură și dă coadă, fă-l mototol, trage-l la mână, rupa sfoara, lasă mie păpușoiul și tuleşte-o prin zarzavaturile Ghioalei, eși pă la Alevra, în spatele lui Spiru Godela și stai ascuns până viu eu, în gulii, la Villa Băicoianu.

Și odată cu stafeta, desculţă, cu părul roșu de focul arșiţei se mai desprindeau din pâlcul de haimanale, încă doi trei desculţi, roșcaţi, aprinși și buboși, cu câte un codru de pâine într'o mână, și un castravete acru într'alta, pentru a confirma acolo, lângă smeul dintr'o coală, vânăt cu rotogoalee albe, fără aţă pe demargini, hotărârea de aci, de lângă smeul din două, alb cu rotogoale negre și

www.digibuc.ro

cu ață pe de-margini, după care, se proceda la examinarea condițiunilor, a sforei, a distanței între smeuri, și în special, a posibilității vreunui vecleșug dezastruos (sfoară cu sârmă, laț pe sfoară, or cruce la gura smeului) pentru ca apoi să se angajeze „încurcarea".

Dar aceste incursiuni preliminare cu aparență de fidelitate care reglementau *„vasta materie a încurcării"*, erau simple și meșteșugite prefăcătorii, cu scopul de a determina pe adversari la acordul jocului, căci în fond, la nici un spectacol, din capitolul smeului copilăriei, nu s'au respectat asemenea reguli. Căci de îndată ce ștafetele ambelor tabere „își depuneau raportul" și tărbaca încurcării începea, reaua credință nu întârzia să se manifeste de ambele grupuri.

In prim rând nici unul din cele două smeuri angajate *„în luptă"* nu se da... *„într'o parte"* lăsând această obligațiune, celui l'alt adversar.

După un răstimp de ezitări, ștafetele mai aveau un ultim schimb de vederi după care, indiferent de natura răspunsului, atacul se precipita!

— „Ai domle, îl dă?

— „Ce mai te rogi mă?! Ia'l dă coadă și dă gură și adu-l la Bontaș mototol, în porumb; acolo sărim noi, îl smucim de la gură, o tulim spre *„Trocadero"* în deal; Lămbică rămâne să tragă sfoara; dacă se ia după noi, Coșcodan se *azdruncă* (!) peste uluci la Mălăeru, îi cară sfoara, ciordește un sân de pere și o ia în sus la Cuțitul de argint, la Androne unde ne adunăm cu toții și ne pierdem urma până seara, la gârlă.

— „Da mă, da nu'l ajung! Ăla i-a dat sfoara și eu nu am atâta?!

— „Atunci, când o face burtă, lasă-i'l pe sfoară smu-

www.digibuc.ro

ceşte-l scurt pe loc, săi ulicioara, pune mâna pe burtă şi i-l ei înălţat gata şi cu jumătate sfoara.

— „Bine, da dacă se opreşte în cârlig sibiaşu meu, mi-l ia el înălţat dagata şi cu sfoara jumătate.

— „Trânteşte-i'l dincoace dă cârlig, la cârlig te opreşti, nici nu tragi nici nu smucești, stai să vezi în ce apă se scaldă, şi pac Tache Buză cu *„coinacu"*; îl ei dă la mână şi stai chitic în curte şi noi cu cărămizile pe la poatră, să vedem îi dă mâna să inture?!"

— „Da, da are o sfoară în patru, n'a sgămâiat-o Dârcă? nu Dârcă?

— „Da mă, al dracului, a udat-o şmecheru!

— „Da par'că Buză n'are fringhiuţă cu sârmă? Smuceşte odată „cu forţă" şi hait, ce o să mai facă cu sfoara lui în patru; îi rămâne băţu dă la păpuşoi în mână şi noi mergem cu el înălţat până la vagoane, în gara Filaret la săcaz. D'acolo, dacă stă vântul, strângem dobleaja, înşirăm aţa, ciordim ceva sacâz din gară, pentru luminaţii şi o cârmim pă dincolo, pă la Friptu, ne lăsăm pă la Mora în Broşteni, sărim la agrişe la Firică tipografu, d'aci tăem pe la Fane Tabacu şi d'acolo taman la Şelaru în struguri şi pe urmă la Broşteanu la Simigirie lângă Nicula, pantofaru şi na... Olympu!

— „Da pungaşii în drum cu pietroaie?

— „Dormim în porumb la Gudin.

— „Şi mâine?

— „Stăm în gară toată ziua la plumburi, ne luăm plumb pentru ichiuri — şi pă ormă până poimâine mai croeşte el altă dobleaje, o uită p'asta şi i-o luăm şi p'aia la o altă încurcare!

Dela duhul blândeţei cu care se angaja lupta, condiţiunile stabilite în atmosfera lui împăciuitoare degenerau

www.digibuc.ro

în vicleșuguri cam de felul ăstora — victoria revenind celui mai iute de mâini și de picioare.

O undă lentă de vânt încovoia sfoara spre înălțimile limpezi, trezind smeul din reveria lui domoală și agitându-i potlogul din coadă — semnalul atacului!

Sfoara celuilalt smeu, desmorțind melancolia combatantului în așteptare, venea pe burta unui semi-cerc enorm, croind o geană uriașă pe tulpanul vioriu al cerului — uvertura ofensivei.

Atunci o larmă infernală se stârnea! Pe sârma telegrafului nu mai psalmodia nici o rândunică în fracul ei verde. Pe la uluci, pâlcuri de haimanale în haite, chihotind, urlând, făcând prognosticuri, îndemnau la atac, mărind larma și antrenând vrajba între smeurile învierșunate, unul cu capul în contra celuilalt.

Dintr'un punct limpede al văzduhului, se ivea deodată, brusc, din undele vidului clar, o mogâldeață, un enorm cocean de porumb tras tot atât de brusc ca și la ivire, într'o curte, undeva, în buruieni, în vre-o ulicioară, înmărmurind pe adversari! Era gestul unui al treilea, rămas fără smeu, invidios de joaca celor cu armele înălțate, care pândea ca un corb într'un maidan unde nu mai putrezea nici o pradă, prăbușirea unuia din doi.

Atunci sforile încordate, tremurau în ondulațiuni pripite, ridicându-se grabnic spre înălțimi.

Dar din nou se ivea coceanul; rămânea nehotărât, o clipă în aer, alegând smeul, căzând apoi iar în bozii, stârnind astfel urletele privitorilor răstigniți pe zăbrelele curților pline de smeurari fără smeuri!

La cea de a treia tentativă, sforile se încrucișeau într'o hotărâre dârză, antrenată, de o adiere care se spărgea de obrajii celor două smeuri, amar și fără folos sâcâite

www.digibuc.ro

până atunci, burțile se umflau spre ceruri, clipa apărea decisivă, vijietorile se îngânau în sforăeli azurzitoare, ininfernul creștea, coceanul de porumb se ivea din nou, încurcarea era în apogeu!

De cele mai multe ori, printr'o *„tactică"* rău înțeleasă, în aviditatea câștigului victoriei, sforile, într'o încrucișare prea rapidă, sufocate de cocianul de porumb care cădea la timp pe nodul unde se întâlnea încurcarea, se aprindeau, despărțind astfel cele două smeuri „însângerate".

Atunci, strategia eșuă, iar cei doi bătăuși se ploconeau unul în fața celuilalt, pierind în înălțimi, afundându-se dincolo de fântâna lui Cantacuzino, departe, în adâncurile meleagurilor lui Mandrea, rostogolindu-se în holdele Jilavei.

Haita zmeurilor rămasă fără zmeuri, trecea descurajată prin fierbințeala prafului spre țimentul *„Școalei primare de băeți pentru învățătura poporului Român"* unde se deșertau buzunarele de arșice, nasturi și pietricele. Când farmecul ăstor îndeletniciri se împuțina, atunci, în bătătura deretecată de gunoiul ultimului trimestru, printre trapezele scorojite de soare, se încingea șotronul, poarca, și arestul pe cari, de cele mai multe ori le dălungeam, căliți de vipia jocului, până în cimitirul din curtea bisericei „Slobozia".

Și când ni se încrețea și de năzdrăvăniile astea, treceam la... „Pinath", în... inspecție, să încurcăm cumpărătorii, și dacă era cu putință, să ne alegem și cu ceva... de *ciordit!*

Cine nu a cunoscut pe Pnath, cine nu s'a adăpat la „lumi-

www.digibuc.ro

nile" lui Pinath, cine nu-și amintește de „cărturarul" Pinath — *„beadeacher-ul"* culturci adolescenței atâtor generații— Pinath, antiquarul din *Sticlari!?* Dacă nu-ți găseai cărticica după care goneai atâta, nici la *„Sufrin Schiopul"*, nici la antideluvianul Pack din Mămulari, și nici la grăsuna și blonda domnișoară Popper, librărița cu irisul ca cicoarea, cu privirea adâncă și felină, și cu obrazul croit dintr'o felie de cremă de Olanda, toți vecini de vitrină, pe aceiași ulicioară în care, permanent putrezea un cal mort sau fumega ocult o movilă de gunoi infectând... *„sguarul"* din fața *„Halei vechiturilor"*, era cu neputință să nu o găsești vis-à-vis, la Pinath.

Din inima unei șandramale de scânduri, tapetate cu exemplare din *„Războiul"* și în care râncezeau scumbrii la butoi, cușcuș, și sămânță de floarea soarelui, pornea dintr o încălceală de unghiuri, triunghiuri și poligoane neregulate, o ulicioară-gang, cu pavaj colțuros, prin inema căreia, pentru ca să te fi putut strecura, trebuia să-ți sugi abdomenul și care se pierdea apoi într'un mic careu de curte, alcătuită din patru funduri de imobile înghesuite, spate în spate informe, de o asimetrie revoltătoare, — niște mogâldețe de cărămidă măcinată, pest ecari tremura gelatina verzue al unei pepiniere de muschiu și care, în mod bizar, întocmea infecta prăvălioară a lui Pinath.

Pe spinările acestor patru dosuri de clădiri se înșirau rafturile anticăriei, ca niște enorme măsele stricate formate din puzderia de volume de toate nuanțele și dimensiunile, așa fel, în cât, interiorul propriu zis al pestilențialului bazar, privit brusc din întunecimea ulticoarei, îți punea în față, fosila unui imens craniu de mastodont, și în maxilarele căruia se înșira mucegaiul cărților.

In cutia acestui os hidos, se înghesuiau cumpărătorii

www.digibuc.ro

formând o masă pestriță care plutea nervoasă, ondolându-se molcom de la raft la raft și peste care aluneca privireea sticloasă și îngrijorată a lui Pinath.

Aci, în văgăuna asta veșnic umedă, fără plafon „capitonată" cu afișe vechi și pardosită cu bolovani colțuroși printre care mijea mucegaiul buruenelor, se aduna studențimea începătoare, săracă dar entusiastă, din toate fundurile mahalelor, după ce consulta și alte dulapuri din fundul cărora, negustorul moțăind și constatând că nu-i se găsea cărticica cerută, o trimitea cu adâncă părere de rău la Pinath, acest petagog al învățământului în embrion acest negutător al gândirei fosilizată, singurul în „*măsură*" să o aibă! Și cohorta studioasă trecea în jos „în *păduchi*" cum 'i se zicea în vremuri quartierului, în mahalaua semitismului, în a doua Palestină a orientului, printre ceainăcerii, dughene cu pastramă de gâscă și văgăuni igrasioase din care duhnea usturoiul rîncezeala și soaeele, în besna cărora licărea câte un canin despicând o barbă patriarchală și în care bâlbâia îndemnul la... „*marfă de ocazie*"...

„La Pinath" erea lozinca turmei studioasă în după amiezile fără cursuri și în hruba căruia un „*Charles XII*, un *Faust ediție veche*" sau un „*Larousse*" complect, apărea ca zâmbetul unui ghiocel pe un maidan de gunoae.

Și ulicioara cea puturoasă, se împăna de capete, de ghiozdane, de larma care înainta greoae în văgăuna cea infectă, în academia gândirei prăfuită, în muzeul reliquelor învățământului, și în care predomina molima epidemia și privirea scrutătoare a lui Pinath — acest repertoriu ambulant, pentru tot ceia ce nu se putea găsi aiurea, care răspundea precis la vre-o tentativă de mistificare și care nu scădea o centimă di nprețul fixat, ne-

www.digibuc.ro

perzându-te din ochi până ce nu te înghițea întunerecul lipicios de dincolo de ulicioara cea îngustă.

Pinath desluşea vertiginos cu o privire de corb flămând intenția şi capitalul micului repetent, care se chircea de emoția eventualului insucces, lângă taraba lustruită, înțepenit acolo lângă buza el, fie să dea peste vre-o culegere de basm, fie să treacă neobservat, vre-un solfegiu de Franchetty care nu mai figura de mult în program.

Şi Pinath, înlăturând fără multă tevatură, un astfel de muşteriu, care mai mult îi împovăra dugheana, decât să-i fi procurat vre-un dever, perora, luă măsuri de „evacuarea" ceelor suspecți, gesticula, făcea aprecieri asupra personalității autorilor, amintea anii în care cărțile propuse pentru cumpărare, ereau înscrise în program, tocmea, da cusurul, bârfea pe anticarii cari induceau tineretul în eroare, „cită" pe cei silitori, erea în curent cu materiile la cari trebuia să dai în toamna corigența, pomeneà de promoții vestite, care furnisase profesori reputați sau de şcolari de care fusese furat, intra în sufletul unei cărți dintr'o aruncătură d eochi, cântărindu-i greutatea spuselor ca pe o balanță cu fructe, în modul clăpăug cum o rostogolia dintr'o palmă într'alta, sfârşind cu un preț, totdeauna derizoriu şi însoțindu-şi îndrăsneala ultragiului asupra valoarei autorului cu vre-o apreciere umoristică care avea, oarecum darul să înăbuşe un moment, indignarea celui ce o propunea vânzărei, oprindu-şi mânia în gât.

Dar şiretlicul lui Pinath, atingea adese-ori paroxismul; nu o singură dată, luând în mână un volum în care întrevedea isbânda unei bune afaceri, se oprea brusc, exact tocmai ...*la o pagină care lipsea*, pentru ca astfel valoarea lui să fie „logic" diminuată, iar prețul oferit să fie redus la minimum de equivalent al valoarei, ce ți-ar fi

www.digibuc.ro

putut oferi în cazul când, pagina nu ar fi lipsit — cu atât mai mult cu cât erea încredințat că te aflai în imposibilitate de a-i procura pagina boclucase, și pentru care făceai eforturi enorme dar infructuoase, spre a-i dovedi inutilitatea!

In schimb, la un volum asupra importanței căruia, nu se putea nici măcar în glumă, inventa vre-un defect, Pinath răsfoind îngrijorat de o asemenea dilemă și din care, strecurându-se numai prin vre-o minune, în favoarea lui, ar fi exasperat pe ofertant, se oprea la o... ...*acțibildură (!)* aplicată, din nefericire *tocmai* pe începutul unui capitol vestit, și care, fatal îi reducea din valoare!

De cele mai multe ori, acelea-și exemplare, defăimate și în urmă cumpărate de Pinath pe nimic, solicitate nu mult timp după un astfel de târg meschin, opinia lui Pinath se primenea automat, împrumutând, pentru evidențierea valoarei lor, întocmai vederile pe care micul școlar strâmtorat, le utilizase spre a convinge, un moment în urmă, pe intransigentul anticar.

Și curticica gemea, veșnic compactă, se învestmânta de lume, de tocmeli, de glume, de râsete, de întreruperi, de pălării, de ghiozdane și de figuri de tot felul peste care plutea privirea migăloasă a lui Pinath și care, par'că se prelungea din mai multe perechi de ochi, atenți și scrutatori, — ochii lui Pinath, de veveriță flămândă — dar care nu mânca de cât târziu, noaptea, după închidere, pironindu-i de veghe înapoia micei tejghele tabluită, în vestă, peste care traversa un lanț de oțel, având permanent pe cap o gambetă a cărei sârmă erea sărită din loc și pentru care, Pinath nu avea vreme să o așeze la loc, în panglicuța ei înverzită de rugina telului ce sta agățat de bor, cu ghete largi, grele și desălate, trecând căpiat dela o

www.digibuc.ro

măsea la cealaltă măsea a raftului, gonind spre ulicioară pe cei ce nu aveau nici un rost în „prăvălie", mai făcând o ultimă verificare a teancului vândut, ridicând sau scăzând cu vre-o centimă prețul „deja" fixat, după cum oferta'i se părea azardată, or derizorie și sfârșind cu o ușoară nuanță de indignare față de indecizia clientului, precipitând astfel, în favoarea lui, acceptarea prețului.

Dar adesea-ori, într'o volubilitate de calcul, care întrecea în viteză durata dubiului celui ce'i se părea că vinde pe nimica toată, acesta, până să constate că nu avea altceva de făcut de cât să dea pe șeasezeci de gologani un dicționar de 800 pagini și din care să acopere o veche datorie de douăzeci de gologani simigiului la care *„rămânea de prânz"*, și cele *„trei dulcețuri"* ale albanezului din gangul lui Sf. Gheorghe-vechi, Pinath sfârșea cu un refuz care dezespera pe cel ce stătuse la îndoială. Privirea de uliu și palmele lui Pinath, lustruite de frig și de răsfoială, anormale, semănând a bojog fiert în care unghiile încetaseră de a mai crește și cari, eșeau lungi și nesăbuite din niște burlane de mânecă de americă aspră, nu-i erau în deajuns pentru exactitatea unui control al celor ce năpădeau șandramaua.

Dee aceia, între *„intrarea principală"* și gâtul de ulicioară care se croia ca un golf din mijlocul pătratului de curte pe unde se scurgea larma, traversa o bară de șină lustruită de palmele și coatele năpăditorilor, dinapoia căreia se înălța un pupitru vechi, de liceu, — *„Cassa"* — unde moțăia, tot în cămașe de americă, cu calottă d eplisă liliachie, din fundul căreia, se rostogoleau slimoase două tirbușoane de perciuni untdelemnii *„tata Pinath"* mușcând epileptic din pătrățele de zahăr și sorbind după ele, apă fiartă, dintr'un ceainic de olan și făcând, printre sorbi-

www.digibuc.ro

turile sgomotoase, controlul mărfurilor ce eșeau afară, oferind *„ca încurajare"*, mici cadouri pentru cumpărăturile mai de seamă: un tub de pasteluri *„diverse"*, un mic cinematograf imprimat pe benzi de telegraf, sau vre-un „ceasornic" din care țîșnea drept în sus, mosc puturos.

Aci se afla de altfel așezată librăria propriu-zis „Pi*nath*" având ca deviză înscrisă pe tăbliță de ardezie de de-asupra perciunilor, *„cui dai pe datorie, nu-l mai prinzi în prăvălie"* și ca emblemă consacrată în registrele oficiale de înscrierea firmelor, o enormă peniță în forma unei mâini de al cărei arătător sta agățată placa cu *„Vechea anticăria Pinath!?"*

*

Trăește și astăzi Pinath, același Pinath intransigent care nu a râs nici odată și din rafturile căruia s'au alimentat creerii atâtor generații.

Adeseori se strecoară umil prin lumea lui de odinioară, având în trăsăturile înzilizite de perpetue preocupări aceiași iscusită atenție meditând parcă și azi la aceleași câștiguri mari cu capital puțin, având în buzunare și la subsuori, îndesate, ziare și cărți, evocând vechea lui meserie de trândav spoliator, fără un fir alb, aducându-și aminte de toți, pomenind pe cei ajunși cârmuitori ai țărei, evocând cu orgoliu dugheana din ulița Sticlarilor de unde au eșit oameni mari, de repetenții cari au ajuns șefi de cabinete, or de premianții cari conduc și astăzi încă, vre-o grădină de copii în cine știe ce văgăună, amintind pe cei celebrii în năzdăvănii și pomenind cu duioșie pe toți cei ce și-au legănat copilăria în umbra modestiei, în năzuința unui viitor mare, și care nu a mai

www.digibuc.ro

venit, precum nu va mai veni nici când să împlinească și visul anticarului copilăriei, îmbătrânit de nostalgia unei... *„mari case de editură"*, care a trăit și a înmurgit de-apururi, în amintirea prăvălioarei cu băltoace verzi, din ulița păduchilor, dintre mahalalele *„Udricani"* și *„Dobroteasa"*.

Razachia lui Iohan Curelaru, o mâncam în canalul din poalele Filaretului, croit din gangul lui Chileru și până în Dobroteasa, canalul care ne-a adăpostit sbeguiala și furtișagurile, răcoros și adânc și în umbra căruia ni se scurgeau vacanțele și copilăria — canalul în pereții căruia ne croisem firide obscure pitulându-ne arșicile, smeul și sacâzul — sanctuar în care am înmormântat de apururea, nepăsarea și tinerețea.

Intreaga ziuă rămâneam între pereții lui, din pântecul igrasios prin care s'a prelins mlaștina *„Câmpiei Libertății"*, pentru a se așeza în locul ei, călușeii, completul, panoramele și chiolhanurile cu mieii fripți tâlhărește și baboii la protap.

Betonul avea o spărtură largă, la întâlnirea... Olympului cu... Discordia între hanul lui Gudin și *„Despărțirea de Albastru"* și pe unde se iveau Talienii din adâncurile săpăturilor, scrutând la umbra borsalinelor înroșite de soarele Siciliei, rodul muncii de o zi.

Spărtura asta, da în poarta țaței Anichii și a mamei Pena, mătușa și bunica dinspre tată, două ursitoare ocgenare, fosilizate, cari au „ținut" toate posturile, s'au grijit după fiece vis urât, cătrănindu-și în fiecare toamnă albia în care avea să primească cel din urmă scăldat.

Aci am jucat cu Mălăeru primul șotron, aci am mâncat

www.digibuc.ro

din merele dulci ale Drăgăici și tot aci, am înălțat cu Trică Ilie cel dintâi balon de foiță, care nu a trecut de uluca tutungioachii, presărându-și grabnic funinginea diafană, pe florile de soc de care se anina șomologul înbibat în spirtul care nu-i împrumutase viața în deajuns.

O portiță asemenea unui torace, jigărit, al vreunei lighioane mai jigărite, împetecat din șipci și doage, purtând ranele cercurilor, schincea la cea mai ușoară proptire, clătinând cuibul parfumat al unor lilieci, de un violaceu mângâetor, cari se îmbucau la loc, brusc în trecerea prin acoperișul lor aromitor, trezind cu foșnetul lor de o sfiiciune virginală, strigoaicele din lăuntrul, aducând spre geam, patru ochi spălăciți:

— „Diavole!...

— „Nu bunică... mama....

— „La pere hai? Credeai că dormim?

Și deschizând grabnic toracele portiței și turburând iar umbrarul vioriu al liliecilor, mă pierdeam în canal prin gura pe unde eșeau Talienii cu ochianul, pentru a reveni la vremea somnului celor două pustnice inutile cari, dacă mai făceau umbră pământului, era numai pentru a veghia să nu se nărue uluca, să nu se frângă ostrețele, să nu vie Primăria cu „tăerea" și să nu se năpustească haimanalele... Olympului, în părul cel tămâios din fundul curții, între mischetul de chihlibar și lămâiul cu lămâile fanate de nostalgia țării lor.

Și catapeteazma liliecilor iar se frângea în două, umplând curticica cu mireasma lor de ananas, și iar se lipeau de ochiul de geam, cele patru priviri de bou, pândindu-mi planurile. Privdorul umed, cu cărămizile lui curate și neștirbite, purtând încă „*marca fabricei*", mă copleșea cu răcoarea lui mucegăită, de unde, lungit într'o

www.digibuc.ro

rână, vâram în sufletul meu însetoșat, toată frăgezimea parfumată a curții în care scânteiau ca într'un muzeu, nalbele, gutuii, zmochii și alunii și în umbra cărora, s'a bălăbănit damblaua lui tata, năzuințele mele și văduvia mamei.

Imi stă proptită în priviri, și azi, rogojina de sub boltă, adusă acolo din magazia cu guzgani și ălbii sparte, odată cu ninsoarea pufului de aguridă și peste care avea să plescăe frunzele de aramă ale castanului sălbatec.

Pe urzeala ei s'au perpelit chefurile neamului ca și durerile aceluiași neam; pe ea și-a tânguit tata din ghitara de alun cu gâtul de abanos și cu șease coarde de argint, adusă „plocon" de un arnăut contrabandist la Vidin, nefericirea lui de... student la marină și de... verificator la sare, și tot pe ea a leșinat mama, căzând ca o mogâldeața pe pieptul în care înghețase toate furtunele Dunărei vameșului mort, înecându-i luminile din ochi și lăsându-i în locul lor, doi gologani de aramă, înfipți de baba bisericei!

— „Cui mă lași Tache?

Și vântul îi lua fire din bectemisul bărbei presărându-i-le pe volanele nalbelor impasibile, pătând doliul cu rozul lor aprins.

Și tot pe prispa cu cărămizile sclivisite de sub privdorul îmbulzit de cuiburi pestrițe de rânduncle, având ceva din mirosul și amintirea unui anvon de metoc, înlemnisem în reveria strengăriilor din care se desprindea tabloul morței, făgăduind mamei îndobitocită de plâns că îi voi cumpăra... „*un alt tătic din târg*".

Și din catastrofa văduviei a rămas ca o reliquă a urgiei soartei, urma lăsată de rogojină în troscotul înclinat și cele patru priviri de asin ale tușii Anica și mamei Pena, cari se lipesc pe ochiul din firida tindei,

www.digibuc.ro

când se mișcă liliecii dela uluca cea găunoasă și prin dâmbulețul cărora se strecurau caerele barbei și coama de leu ale lui *„bietu Tache"* când fluera de douăsprezece *„Măgarul dela uzină"*. Și măgarul dela uzină, trezea din reveria lui molaecă pe Ciufu, ogarul adus de Guman din Stambul, țații Anichii, care dormea toată vara în târlia la care iarna îl înhămam pentru „deldeluș" și tot el deștepta din fulgușorii de velour pe Niculăiță, mierloiul vărului Savu, plutonier reangajat la *„6 Mihai-Bravu"*, până la examenul de ofițer la Bistrița, și pe care nu l-a mai dat, intrând în... *„vamă"*.

In pod, își tânguia nostalgia apelor albastre ale văzduhului, smeul din opt, uscat și dogit, al celui de al doilea văr, Lică, taxator la chibrituri, luat zălog la turci până ce Guman avea să „restituc pe țața Anica... „Statului otoman" — febleța unui ghiaur de sus, înamorat ca un mistreț de ea.

Intram în tindă, ocolind agurijoara care înăpădea cărămizile pentru a nu călca pe inima celor două pustnicee împietrite la geamul din spre liliecii viorii, și de aci, în chilioara lor cea lustruită, cu miros de indrușaim.

Pe soba oarbă, cu gura la spatele casei, o sobă care avea parcă ceva din tembelismul unui pui de elefant, se odihnea, zdrențuind vizuinele păianjenilor„ un iatagan, un ghioc și un tablou înfățișând *„luarea Erihonului"* — o încrucișare de măzgălituri obscure și primitive, cari mi-au obsedat toată epoca strengăriilor, cu teama căderei sobei peste cele două octogenare impasibile, și pe care, o așteptam parcă, să se întâmple, într'o vreme, cândva în scurgerea copilăriei.

Pe peretele alb ca soarele, dinspre biserica Slobozia, fulgera pata unei scânduri mâncată adânc de vremuri,

www.digibuc.ro

resturile unei icoane în care nu se mai distingea nici măcar umbra vre-unui sfânt, și care fusese găsită într'o oală cu galbeni, în bineaua caselor. In fața ciumpeiului ăsta de simbol șters, cele două văduve, înlemneau cu mâinele în sân, cu privirea adormită pe el, — adormindu-i mai adânc odiseia.

Ciobul ăsta de icoană, redus la un tăciune informe, pătând albeața peretelui din spre răsărit și în negreala căruia zîmbea silnic o linioară îngustă de aur — un crâmpei din aoreola Maichii-Precista, mi s'a înfipt în aducerile aminte, ca ghiara din moaștele lui Sf. Dumitru Basarabov, pe care o sărutam, la spovedanie, sau ca porțelanul din privirile mumiei lui Bezan din *„Muzăul după Bulevard"* și la geamlâcul căruia îmi petreceam *„Joia după prânz"*.

De multe ori am rămas locului cu cenacul de mucenici sau cu basmaua cu pomană în palme, așteptând sfârșitul mormăelei din fața icoanei cea nedeslușită, care încremenea în două suflete și în două mâini, două rugi și un plocon.

In chilia scundă, cu grinda afumată de mucul candelei printre bârnele căreia rânjeau ca în niște spânzurători, resturi de razachie sbârcită, reînviau eroii lui Gorcki, trăind o clipă și murind di nnou în fața icoanelor spintecate d etrăsnet și în simfonia samovarului care mormăia cât ținea prosternarea.

— Iar parastas? Și măta se ma ismenește că e pensia mică!

— De țață...

— Hai, treci încoa, s'aprind lumânarea, ca să fie primită...

Și așezam zmerit în pumnii de iască ai țații Anichii

www.digibuc.ro

basmaua cadrilată, sleindu-mi ochii de un gurgut de pere de piatră, și în care, în lipsa babelor mi-am smintit de multe ori câte un dinte din loc.

— Diavole, cu ochii după poame, mi-ați jegmănit bietu perișor!

— Nu țață...

Intr'un pat lung, lung și nesăbuit ca un chiolan, peste care se întindea zgârcitul unui macat, care nu se mai rupeea, moțăia mama Pena, între un mangal, care mocnea într'un lighian de alamă cu dopuri de cârpă pe la pișnituri și furca cu picior, îmbrobodită cu un caer de țigae mai sus de nodul barișului, care înfășura o hârcă în care apuneau doi ochi de veveriță, și fulgera un canin care nu mai avea ce roade, hulindu-mi într'un rânjet de strigoi satisfăcut, jinduiala la perele cele bune din curte.

— Cu ochii la pere hai? Nesăturaților!....

Și caninul lumina o clipă prăpastia gurei într'o strălucire de mulțumire și furca cea curioasă cu postamentul ei bizar, murmura în brațele strigoiului, șlefuind firișorul cel scămos, între caerul de țigae și fusul cel neastâmpărat, și mangalul mocnea, cocoloșind în cenușa lui fierbinte, o viață care nu mai apunea...

*

Și scăpând de povara pomenei sau a cenacului cu mucenici, care lua loc, dusă de țața Anica cu o încetineală de mormoloc, între o sumedenie de alte străchini și în care, la cele mai „copioase" mese nu s'a găsit decât un cap de scumbrie, un calâp de brânză iute și înecăcioasă sau câteva măsline bune de pus în pușcă, ignorând morala babelor cari în mormăiala „bogda-prostei" nu uita să aducă mamei un reproș că pomana ar fi putut să fie

www.digibuc.ro

„cu vase", plimbam grăbit ochii, dela perele de piatră la cele de afară din pom, cari brodau lumina geamului în bulbi de aur îmbujorați de carminul pârguelei, la perele de ananas, din dosul mischetului, în ghiarele căruia mi-au murit asfixiate toate smeurile, părul jegmănit de toate generațiile haimanalelor... Olympului, părul înfipt de tata în chiar locul unde țiganii dela bina scosese ulcica cu galbeni și frântura de icoană, și din care, el nu a apucat să guste o pară!...

Dacă cumva, nu mai era chip de „ciordit" brad din latul de viță în gutuii coanei... Despina și prin fundul lui Iancu Croitoru, cădeam în ulicioara lui Papiniu ca să foaelor, ajungeam, cu bricegele pregătite în porumbii coanii Tarsiții, altă bunică, văduva lui Chir Alechis, cantaragiu la sare, în Olteniţa veche. Unul din tacma de smeurari, cădea în patru labe, piuă, în bălării și pe spinarea lui, călcam ulucă cu ulucă, dincoace, în boziile cantaragiului unde, o vreme rămâneam întinși pe burtă, morți, cu sufletul la gură, cu ochii sticlă prin ajurul troscotului până în tabla de platină a lipanilor și printre fulgerările cărora, avea să se ivească boneta tutunie a bunichii, prevestită de vreo trosnitură de ulucă.

Dacă boneta întârzia, iar dincolo la mama Bălășica în celebra grădină cu piersici cât gutuia și cutui cât cantalupul, și unde nu se putea „operă" decât cu risicul unui enorm lat de guzgani pitit printre florile de borangic ale dovlecilor, nu se ivea la petecul de geam care clipea în verdeață agitând *„apa morților"* vreun bariș tot tutunui, atunci dam drumul suflărei care ne uscase gâtul, și copăcel, copăcel, cu ochii la barișuri și testimele, dulăii haitei, striveam agurijoara, mustiind-o sub călcâe, precauți, înălțând și coborând alternativ câte două din

www.digibuc.ro

cele patru labe cu care operam incursiunea bradului, rărindu-ne prin troscot ca niște lighioane și apoi, reîntâlnindu-ne, călițí de arșiță, lângă cel mai bun debușeu pentru speteze, unde rânjeau înșirate, o sumedenie de crestături trase.... *pentru probă*, ca niște canini fioroși crescuți în putregaiul parmaclâcului. Aci sub lovitura unui briceag cu cocoașe, aplecat cu toată greutatea lamei, țâșnea brusc din inema scândurei de soi, hașchia untoasă și șuerătoare a bradului cel bun. La intersecția arătătorului cu puricarul se înălța repede și arzător, sub greutatea prăselei care trimestea custurea la loc sigur, băsicuța fierbinte a cărei urmă se pierdea abia la sfârșitul sezonului smeului și la redeschiderea școalelor.

Și bunica Tarsița dormea în măturelele ei, și noi, pustiiam totul și toate, acoperișuri, lațuri, poame, uluci, prădând, asudând, plănuind sub suveranitatea vacanțelor fără sfârșit. Și grădina se înăbușea de pâclă, de smeuri, de larmă arțăgoasă, de haimanale de tot felul și de prin toate mahalalele, de neamuri peste neamuri, veniți la verdeață la Coana Tarsița a lui Chir Alechis *„dela Sare"*.

Sub razachia sălcie, crescută zănatec pe zidurile Moțulesii, se întindea masa care nu s e mai strângea, din fundul grădinii dela prunul cu prune acre și până în ghizdurile puțului unde se bătea de muscă, calul dela *„jandarii"*-călări, al lui Nea Ianache tapițeru, venit... *în conced.*

Pe marginile ei, pe unde s'au frecat coatele tutulor generațiilor de „comeseni" ai neamului, se înșirau mic cu mare, băutor și nebăutor, tânăr și bătrân, cu haz sau nesărat, cu un fel de pătrundere de sine, moștenită ca un talent din bunic în bunic ca și cum menirea lor pe

www.digibuc.ro

lume a fost, marea obligațiune de a-și cheltui toate „însușirile" între pahar și dumicat! Aci se întâlneau toți cheflii dela răzbunic la strănepot pe două rânduri, în cămăși de noapte, cu pântecul totdeauna gata de înfulicat, culcându-și copiii în bozii și apropiindu-și fiecare, plosca lângă cel dintâi picior de laviță. Și se îmbuca, se râdea, se turna pe gât ca la nuntă fără să fie nuntă, cu vadra din vadră în doniță, din doniță în ploscă și din ploscă în gâtul uscat de cuvântări fără nici o noimă.

Bunica Tarsița picotea între măturelele ei drepte de un un verde cald și untos, răspunzând de acolo, cu un chiot la un chiot venit de aci dela cumetrie. Ea nu se iveà printre „mândrețe" și tinerețe — al ei se dusese, valeatul și acum nu mai avea rost să turbure „elanul" oamenilor „de soi", la „modă". Ingropată în maldărul ei pufos, cu miros de petunii și indrușaim, ciugulea delicat și migălos cu degetele ei sclerozate printre care fulgerà fin linioara de aur a vereghetei, din belșugul ospățului, clătinând din cap a mulțumire și făcând să se agite cele două moțuri ale bonetei așezate deasupra frunței ca un semn de înmulțire. Și vedrele și ploștile se goleau și se umpleu, hartanele fâșiau printre mustăți grosolane, troscotul țipa amar sub masă, agurijoara suspina sub scaune, razachia privea mirată cu ochii ei de chihlibar, calul lui Ianache dela jandari se trudea să mute puțul din loc învierșunat de nepăsarea „convivilor". Era masă proverbială, masa unui neam care trăia ca să mănânce, să se roage și să moară sătul — un neam lacom și clapăug care aștepta Paștele pentru miel și toamna pentru pastrama „de briceag".

In mijlocul sufletelor ăstora, înțelegând lăcomia, ca o vocație, preocupați de milostenii, de *„lăsaturi de sec"* și

www.digibuc.ro

de parastase, răsărea ca o zgaibă ofilită și neînsemnată, cel din urmă firicel din vlăstarul lui Tache Vameșul pentru a duce mai departe sărăcia și ignoranța, chircitul de mine, bubos, linfatic și tuns cu scări, îmbrăcat de sus până jos de... „*Societatea Albina*", primind „educația" printre chefliii de toate categoriile, printre calici și nenevoiași, care se prăbușeau pe livănțica de lângă puț, sătui și anoști, strigându-se fără rost pe nume, propunând baeramuri „monstre" amintind logodne, parastase, nunți și aniversări și toate „evenimentele" cari au prilejuit lenea și băutura. Și se mai înălța în mijlocul lor. Căpitan Costachi, căpitanul beților,, care își bătea femeia din senin, mânca ficați de crap arși în spuză și bea până i se albăstrea urechile. Hangul îl ținea Ianache dela jandari, ucenic la Olbricht, de unde, rupsese în cei 12 ani de „aprantisaj", două vorbe nemțești pe care le trântea fără nici un rost printre sughițurile „toasturilor", și de unde eșise tot așa cum întrase, adică învățat „*nap*" cum zicea bunica Tarsița. Inalt, și nesăbuit, striga în gura mare, că mai trăia pentru Olbricht mobilierul, pentru calul dela jandari, mort de foame și tocat de muște lângă ghizduri, și pentru Chiosea, moașa cu diplomă și ghicitoarea în cafea, dela care păstra amintirea catastrofei, „*cu lamba*" pe care i-a aruncat-o aprinsă, în cap la un chef, când a contrazis-o și apoi s'a vârât întreg, așa namilă cum era, cu flăcările în cap, într'un purcoi de pietriș și de unde, a doua zi, a eșit cu urechile mâncate de gaz.

Epizodul ăsta, banal și josnic, îl pomenea cu un fel de orgoliu care îi culora povestirea cu o nuanță de eroism nesăbuit, răușind să uimească în mod fals și stupid, cu abnegația lui prefăcută, toată adunarea consternată pe brânci, în iarbă.

www.digibuc.ro

Și la baliverna *„cu lamba"* și cu pietrișul care a înăbușit flăcările cruțând pe... coana moașă de răspundere, mai sta ca martor și Ghiță dela Culte, un fel de eschimos înalt, care învârtea pe degete pe ascultători, cerând împrumuturi pentru o oră dar pe care nu le mai înapoia cu anii, mințind pe copii cu pietriș în loc de *„stafide cu năut"*, strivind măturelele bunichii și ocărându-o că nu mai vrea să moară! Atunci, entusiasmul de sub boltă, pălea subit, copiii se afundau în bozii, paharele rămâneau nesorbite, troscotul își revenea sub picioarele celor ce se înălțau spre a domoli pe voinicosul cu nasu lustruit de otrava băuturii.

Și di măturele, se ridica în capul oaselor, bunica Tarsița cu coșulețul ei smolit în care suspinase un fus remorcat de un ghem de lână, fiert în zeamă de coji de nuci și proptindu-se în gambele ei scunde ca în niște cârji neunse, intra în tinda cu miros de mușețel, ocărând și ea icoanele că nu mai vor să o ia!... Și pe ochiul firidei de lângă caisul altoit cu piersic, îmbujorat de rubinul candelei care țesea pe geam, mantia Arhanghelului Mihail pogorât să înhațe pe bunica, se lipea ochiul îndobitocit de braghină, al lui Ghiță dela Domenii, pândind avid împlinirea rugei și hotărârea ridicătorului de vieți, oprit în spetele bunichii, cu sabia trasă.

*

După icoană, dormea din vremuri adânci, pătru hârtioare de bani, cocoloșite din pensioară în pensioară pentru îngropăciune și pe lângă care Arhanghelul Mihail trecuse nepăsător, rânjind spre Ghiță de la Domenii.

* * *

www.digibuc.ro

— Bine mamă, pentru numele lui Dumnezeu, nu s'a găsit în toată casa o mână de ajutor, o rudă, o inimă, un ban, o vorbă, o milă, un vecin... cineva cu care să-l luați d'acolo și să-l aduce-ți aci între oameni, la Bellu, între rude, cu ai noștri; acum îi aveam pe toți la un loc, durere cu durere, neam cu neam, la naiba zău, acolo să'l îngropați frate, la ospiciu?

— „Da dă unde Doamne maică! Păi el dacă a închis ochii — of și cum i-a mai închis, să nu mai dea Dumnezeu! — ne-a venit o hârtie dacă îl luăm d'acolo, că dacă nu, îl îngroapă spitalu *„pă cheltuiala lui"*. Eu... dă unde bani?

Dacă m'am dus la Olănescu, — Olănescu era inspector peste vămuri; Olănescu m'a trimes la Herișescu. Herișescu erea *„supt"* tat-tu, sub-vameș; ăsta mi-a răspuns că Statu nu are bani și nici nu dă bani pentru înmormântări și că funcționarii așa mor, pă birou, pă masă, or în spital.

Nen-tu sărăcuțu dă unde focu bani; erea la Interne țiitor de registre cu Sachelare, patru napoleonași pă lună; ierna cu pardesiu lu Tache și da *„lecții"* lu Mitică al popi dă la Sfântu Spiridon, judecătoru dă la Curtea Veche unde e azi Casa dă iconomie, pă locu ăla; cu ce să ei pe tat-tu din Spital, mort și să-l aduci aci în neamurile alilalte?! Trăsura dă herasca îți lua și pielea; eu din lucru omenesc ce lucram, d'abia vă încropeam vouă o iahnie și o hanță pă voi să nu vă văd goi ca p'ai Triculesi, și coseam și iar coseam de-mi amorțeau buricile deștelor; copiii ăilalți, mici tot unu și unu, supți și nemâncați, care de care să tragă mai întâi de poala mea. Eu? Eu că cărămizi calde la piept și cu cataplasme la fălci, că de inemă rea după tat-tu, îmi căzuse gura.

www.digibuc.ro

Nu tu carte, nu tu rude cu milă, nu tu lăscae în casă; bolnavă, săracă și nemâncată, suptă de muncă și de necazuri, pensia nu regulată, streină cu o droae de copii; ia pă tat-tu mort din spital și adă'l aci cu popi și colivi, dacă îți dă mâna Frusino, sărăcan de mine!...

Bă Olănescu îi amendase că i se făcuse rău în *cantălare!* Și dă inimă rea i s'a făcut și mai rău, și atunci, l-am dus. Am cerut să vie doftoru să încheie procesverbal că a murit cu tocu în mână, da cine crezi că m'auzea?!

Herinescu sbiera ca un smintit cu ochelarii la mine, că așa se îngroapă funcționarii, cu streangu!

Dacă l'am întrebat să-mi spue ce o să mă fac cu o leotă de copii goi, mi-a răspuns ca să-i fac pă toți pantofari. Nen-tu, a căzut dă gălbinare și a căzut și la bacalaureat, așa că cu bietu tat-tu mort, nespovedit, negrijit, nescăldat, zăvorit într'o pușcărie de odae, am adus pă Ivăncioaia. Dumnezeu să o ierte, să-i facă de gălbinare.

— „Și l-ați îngropat acolo?

— „Păi unde, Doamne? Nen-tu s'a împiciorogat nițeluș după descântec, și a mers și el la spital, — biată babă, îi tăiase boala cu un morcov acld și am adus și icoana de la „*Adormirea Maichii Precista*" cu Nae pe capră cu ea — după tat-tu mut și tăcut ca pământu și cernit și mâhnit ca tăciunile!

— „Și cine a mai mers după el?

— „Cinee? Doi damblagii din spital care îi fura banii și tutunu dă supt pernă, pricopsitu dă popă al spitalului care moțăia pă morți și se tocmea cu rudile, și Iancu grecu, băcanu car em'a ajutat la înmormântare. Alecu murise, Ghiță era în armată, și maica era la Iași, născuse Sița. Eu și cu bietu Nen-tu am luptat.

www.digibuc.ro

— „Și zi acolo l'ați îngropat?

— „Păi unde, nu spui?

In dosul hardughiii unde își dăduse sufletul ca un oropsit!

— „Barem, mai târziu, oasele nu sau putut scoate și aduce aci?

— „De... am vrut noi la șeapt eani să le desgropăm cu citanie și cu archierei, dar de unde să mai găsești os? Tot spitalu l'a dăsgropat și l'a aruecat la câini!

— „La câini?

— „Da ce crezi! In groapa aia stau ciolanele ca nunții.

— „Barem crucea?

— „Crucea? A smuls'o tot spitalu d'a doua și după îngropat ca s'o pue la alt cap!

— Vai mamă, nici crucea!

— „Nici maică; a cercetat el Nen-tu — îl numise p'atunci la Eforie după ce chipurile dase, vai de el bacalaureatul, bolnav și îndoliat — dar dă unde urmă da lui bietu tat-tu; ca un câine a murit, ca un câine l'am îngropat, ca un câine a fost să fie și după moarte, fără urmă! Și eu păcătoasa-mi de mine, uite că nu crăp și stau și trăesc să-i mănânc pensioara fără să poci să-i aprinz, o lumânărică la cap!

Unde să i-o aprinz păcatele mele? Să-i fie lui Olănescu și lu Herișescu c'așa a vrut să-l vază mort și să-i ia și locșoru în vamă pentru altu d'ai lor!

— I l-a luat?

— „L-a luat nu l'a luat, mi-a luat mie Dumnezeu stâlpu casii?

— „Da cu pensia?

— „Cu pensia a vrut Nen-tu să se judice — îl numise judecător după licență la Huși și nu s'a dus că zicea

www.digibuc.ro

că unde să lase el pe măsa — când îl făcuse șef de masă la Interne, dar să te judeci cu Statu?

A adunat un chervan dă acte și când le-a dus la avocat, ăsta i-a spus că nu a murit în slujbă dadreptu, ci în ospiciu, așa că bietul băiat s'a lipsit.

— „Lui Iancu grecu i-ați plătit datoria?

— „Să putea? Din biată pensioară, dă unde dă ne unde, lună cu lună, an cu an, Dumnezeu să-i dea cu vârf și îndesat.

— „Da tușea cu măsa?

— „Alea dădeau zor că mi-a rămas pensie, ce mai vreau și să fac bine să mă las de pomeni!

— „Da cu ele dă ce nu v'ați judecat?

— „S'a încercat și aci bietu Nen-tu, a scos alt chervan de acte, alt avocat, alți nervi, alți bani — toate dă geaba — până a ajuns la martori; la martori a cumpărat babele martorii. Așa că ce să vezi D-ta la proces? Lache birjaru care a dus o viață întreagă pă tat-tu la Herăstrău cu chefurile; Anica Covăcioaica care se ținuse cu tat-tu când eream eu grea cu Victor și al lui Vruse care juca și bea cu Tache, au tăgăduit cu toții că n'au cunoscutără pă Tache. Ș'așa cam pierdut și aci procesu ca și cu pensia. Nen-tu a căzut iar dă gălbinare, dă inimă rea; pungășoaicele s'au repezit la acatiste peste acatiste ca să se mântuiască de păcatele cu care încărcase sufletele martorilor care jurase strâmb. Da tot s'a dovedit, că după proces, toți ăștia care jurase falș, i-a văzut lumea înțoliți, cu bani după jurământul strâmb. Și babele au rămas cu locu, cu pomișorii lui Tache și cu căscioara tot dă el făcută, ca o oală de curată și de dichisită.

— „Și uite vezi că Dumnezeu a răbdat să stea în ele!

www.digibuc.ro

— „Le-a răbdat că se vede că le-a ascultat acatistele, da numai mie nu mi-a văzut lăcrămile!

— „Da pă urmă, pă martori nu 'i-a tras nimeni la răspundere?

— „Hait acuma, să te mai judeci și cu martorii! Și ce să câștigi? Am pierdut eu acaretu, ce o să bag în pungă dacă i-o trage la răspundere judecata care o dovedi că a jurat strâmb? Să le plătească Dumnezeu, după isprăvi!

— „Și zici că nu ar fi chip să dăm de oase, barem să le aducem și noi aci între noi?

— „Doamne ferește, da dă unde măiculiță oase? S'o fi făcut stafii dă ele! Păi dacă îți spusei că, crucea au smuls-o cum au dat pământu peste el ca să o înfigă la căpătâiul altui oropsit. Ce oase să mai fie de ele dacă n'ai semnu? Poți să ghicești din mormanul ăla care e Tache? Eu n'aș vrea sărăcuț de mine să le aduc încoa, spălate, citite și să le pui într'o punguliță de in la picioarele lui Nen-tu?

*

Povestea asta banală dar macabră, s'a scurs printre buzele învinețite de durere și de plâns ale mamei, într'o dimineață plumburie de Octombrie, după patruzeci de ani de văduvie, calicie și resemnare, într'un revărsat sur de Sfântu Dumitru, al patruzecilea Sfânt Dumitru, care aducea vestea cea din urmă, vestea zădărniciei de a mai căuta sau dori măcar, urma vre-unui os, vestea lugubrului episod cu care soarta încununa distrându-se, rătăcirea de veci a oaselor vameșului de la gurile Dunărei, vestea care prăbușea pentru a patruzecea oară pe mama înaintea iconostasului și din candela căruia, se ridica un sâmbure de foc, mare, încins, fulgerător, brodat cu mii de irizări de

www.digibuc.ro

rubin, împânzind razele din lacrimile mamei cari legau rugăciunea de candelă și ochii ei de ochiul lui, în alte mii și mii de firicele de aur — ochiul lui tata — fix, atent și îndurerat, șoptind parcă prin ferăstruia luminei: *„Frusino uite-mă aci!*

* * *

De la Sfânta Varvara în dimineața căreia, mama ne spoia pe obraji cu miere pentru ca să... ne ferească de vărsat, trecând prin Ignat și până în după amează din ajunul ajunului Crăciunului, nu mai era chip să se lipsească lecția de cap!

— „Mergem mă?

— „Unde mă?

— „Unde! Cu moș-ajunul!

— „Așa e mă, la noapte!

— „Da unde ne-adunăm?

— „Păi unde... la Bușcă țiganu în Dobroteasa... la Chiorobeață în bucătărie, sau la Ghindă-Chioru, dacă ne lasă măsa.

— „Da tat-su?

— „Tat-su e dă rând la uzină, după schimbu întâi la cuptoare și ese tocmai în noaptea Crăciunului.

— „Da măsa?

— Atunci tot la Chiorobeță mai bine, că n'are mamă și tat-su e damblagiu d'un picior.

— „Atunci așa... la Chiorobeață; ducem ciomegile d'acuș, ne luăm câte o lipie dela Gaia și ne strecurăm pân fund să nu ne vază tat-su după fereastră, că el stă pe lada de supt ea, și cu ochii la geam.

O revărsare stranie de desprimăvărare prematură, umplea ulicioară și văzduhul, modelând cald mogâldețele de zăpadă găurite de pecingini mari de gunoae, antre-

www.digibuc.ro

nând elanul din preajma puhoiului de sărbători, cari se apropiau cu cortegiul lor de bucurii, de nădejdii, zâmbitoare, de jucării, stricate, de lăcomie şi de lene. Era parfumul discret şi suav al primăverei ghicită în strălucirea sărbătoarei care aducea în apropierea evenimentelor cari se repetau de atâtea secole, aşteptările înviorătoare şi care umpleau sufletul de avânt şi stomahul de... gastralgie. O primăvară precoce, grăbită de nerăbdarea soarelui care se gătea şi el de sărbătoare cu apele violacee ale infinitului, aşezând în sufletele colindătorilor bucurii stranii, aducea parfumul scutecelor celui mai sublim dintre nemuritorii Beethloemului, pe unda de aur a celei d'întâi micşunele.

In încropeala asta molcomă, placidă, înviorătoare, cu miros de azimă, vacanţa se profila ca o poemă de sperări înfinite, lenea îşi revendica nepăsări şi îngăduinţi fantastice, colindul se ivea în nuanţa celei mai neîncăpătoare uitări de sine!

Pe troianul geometriilor, cathechismelor şi al caetelor de dictando, oropsit în colţuri ca nişte decoruri nefolositoare, surveia mefistofelic, *„bâta"* din noaptea moş-ajunului, icoana din dimineaţa *„Naşterei"*, vicleimul cu autorizaţia *„în regulă"* a Poliţiei, pluguleţul cu simfonia lui salbatecă, buhaiul şi Iordanul — toate trecute prin flacăra *„Stelei"* plimbată patrusprezece zile încheiate de Trică Ilie, Costea, tipografu şi Guţă Sobaru din seara Crăciunului până la redeschiderea... „cursurilor", mahala cu mahala, din Gropile lui Pipăilă până la Mandrea, dincolo de şină, închinând-o la toate vicleimele întâlnite în drum şi afundându-şi apoi lumânărica ei sărăcăcioasă şi neastâmpărată, în îndepărtările câmpiilor de dincolo de oraşul adormit în burhaiul în care mai scăpăra când şi când, chi-

www.digibuc.ro

purile grunjoase ale Sfinților înșirați pe razele ei de rotogoale ca niște speranțe cari mureau odată cu colindul. In după amiaza Sfântului Ignat, pe trâmbele de argint ale Maidanului-Dulapului, se alegeau haimanalele ce aveau să întocmească grupul moș-ajunului. Pentru sărăcime, grele condițiuni de... admisibilitate; căciula țurcană, scurteică, încinsă fie cu o basma, fie cu un fir de tei, cisme și bâtă ageră, de preferat cu ghinturi, și bani de salip; parte egală la beneficiul total, conacul la toate simigiriile în funcție, colindul până în revărsatul zorilor, reîntoarceri pe la geamurile de din dosul cărora se striga *„mai la ziuă"* și în sfârșit închiderea *„cruciadei"* tot în bucătăria de unde pornise haita, la Bușcă.

Cald, — căldură sufocantă de mâncăruri râncezite prin crătiți prost spălate și din care se desprindea duhoarea particulară a unei cismării neaerisită, cu ucenici mulți, murdari și păduchioși — căldură încropită de duhoarea jegului sleit de pereții scorojiți de igrasie, de aceia a pardoselei de cărămizi veșnic umede prin crăpăturile cărora mijeau bureții paludismului, și de aceia a scrumului îmbâcsit în plafonul scund, cu o amenințare de prăbușire apropiată, spre patul slujnicei, deasupra căruia steteau încrucișate pe o dimie cazonă o *„pozâ"* cabalistică, — două suliți înfipte într'o inimă stacojie, — o sorcovă, o baletistă grasă, de foiță și... celebra scenă a balconului din Romeo și Julietta toate împânzite de zăbranicul fumului strecurat pri ntoți toate împânzite de zăbranicul fumului strecurat prin toți porii unei plite, care niciodată nu a gătit sau a încălzit ci a afumat și a sleit. Moină domoală, agasantă și pătrunzătoare, brăzdată de adieri subtile, ademenitoare, călduțe, purtând zvonul dulceag al desprimăvărării și promisiunea suavă a reînflorirei apropiate, înfierbântând colindele și

www.digibuc.ro

desmorțind plescăvițele de gheață din sghiabul bucătăriei, cari alunecau pe ochiul de geam și se spărgeau de prag, deșteptând din revezia lui umilă pe Gligoraș, sticletele lui Bușcă, amorțit cu ciocul de fildeș, într'o smochină întoarsă pe dos, sămânțoasă, în piroteala fumului din plita cea jegoasă și spartă, care îi încropea fulgii cu o căldură falșă și îi încremenea ochii lui de mici granate, în sclipirile desghețului de afară.

Amurg — un amurg congestionat de reflexele aramei din spatele apusului, risipite în oglinzile moinei, care sbicia toată profuziunea de raze cu beteala lor prematură și din care acum rămâneau câteva, anemice pentru a aținea coșarca lui Bușcă, lampa din coșarcă, și lumânărica din steaua care așteptă umilă, apropierea *Magilor*, pe dulăpiorul cu ceardac de deasupra plitei cea înecăcioasă, și între policioarele căruia mai adăstau, o sorcovă stacojie, o vasilcă, un buhai, un clopot și un bici.

Zvonul adormitor al înserării înăbușea mangalul vioriu al apusului topind arama de pe eșafodul crepusculului în care mai tresărea o singură geană din splendoarea zilei care murea, și pe firișoarele căreia se înclina toată încăperea lumei, adâncind mahalele în resemnarea așteptărei miracolului *„Ieslelor"* îngropând pe Gligoraș mai adânc în puful lui călduț, posomorând coșarca moș-ajunului și trezind ciomegile de după ușe.

Haita risipită pe patul de sub prăbușeala amenințătoare a tavanului, în piroteala burhaiului de afară, împărțea somnul succesiv, planton după planton cu o ureche la primul semnal din primul *„vers"* al celui dintâi colind și cu alta la deșteptătorul din ceardacul dulăpiorului, unde dormea Vasilca, biciul și buhaiul — un ceasornic mare, haiducesc, cu turle protestante, purtând pe cadran un rebus

www.digibuc.ro

indescifrabil, înăbuşind în toracele lui de fer, reveria altor moş ajunuri. Vergeluşa asta posnaşă, or nu se urena din locul ei cu toată insistenţa sulului care îi întreţinea viaţa ei de alamă, or o pornea de nu mai contenea ridicând bucătăria din temelii, or se înnomolea brusc în tăcere lăsându-ne în mrejele somnului îndulcit de tăciunii din soba cea mocnită. Era atâta poezie în scurgerea vremii dela înmurgit până la strigătul alămii din ceasornicul cu cupola lui curioasă, era atâta vrajă în pătrăţelul acela de bucătărie înecăcioasă şi scundă — bucătăria moş-ajunurilor atâtor şi atâtor generaţii din mahalaua lui Ulieru — luminat de un tăciune rămas şi el cu noi de veghe, şi ne urmărea din cenuşe cu un ochi de balaur tâmpit, era atâta elan, atâta patos, atâta delir în încetineala apropierei, al celui d'întâi plecat cu colindul, care aducea în căciula lui trasă pe ochi, în traista lui goală, în care trăia mirosul caliciei şi al boalei, în buzunarul lui rece şi spart, toată nepăsarea adolescenţei, toată sfidarea sărăciei, toată nădejdea deapururi, născută din agonia durerei şi crescută în sărbătoarea uitării!

Noapte obosită, poleind tradiţia în giulgiul renaşterii omenirei, purtat pe umerii *Divinului* reformator al răului în bine, al minciunii în adevăr, al morţii în nemurire!

Intr'o vreme, la un ciripit al lui Gligoraş, se apropia şueratul unui svon de ţignal înfrigurat ca şi cel ce îl aducea pe buzele lui strepezite de ger, o larmă domoală, înceată şi dureroasă de tânguire bizară de înger pogorât pe plaiurile ninse ale pământului adormit sub greutatea durerilor, păcatelor şi ticăloşiilor omenirei în aşteptarea *„mântuirei"*, vestind arătarea dezrobitorului, — alarma primului trimis al *„Ieslelor"*, copilul cotropit de frig, de foame şi de iluzii, cel dintâi eşit dintr'o bucătărie tot atât de pu-

www.digibuc.ro

turoasă ca și aceia în care mai trăia ochiul de balaur din tăciunele din spusa mocnită, limba deșteptătorului și „plantonul" cu căciula pe urechi și legat pe sub fălci pentru a vesti colindul, mântuirea și nemurirea celui ce l'a trimis. Atunci, toate căciulile se gurguiau spre scorojeala tavanului, băerile traistelor se răsuceau spre dinainte, ochiul de balaur se chiondora din cenușa lui neagră, Gligoraș ne vestea, printre sârmulițele închisorii, apropierea mântuirei cu piruiala lui lină, ciomegile se loveau cap în cap, după ușa bucătăriei, alama din clopotnița nemțească zbârnăia furioasă cutremurând paiantele mucede ale învelișului, plita sufla pe coș, în duhoarea rece de afară, ușile se ciocneau de ciomegile colindătorilor, cărămizile țipau sub greutatea cismelor de iuft alunecând spre prag ca niște guri de cricodiri, curtea se umplea de sberetele și planuri, îmbulzeala cotropea ulița și orașul, eșind afară, departe, până în geana revărsatului care mija blajin într'o margine a lumii, deasupra unui vulcan de reflexe, de raze și de culori și prin craterul căruia se înalța *„mântuirea"*

— „Păi bine măi copii d'acuș?

— „Da n'a venit moș ajunul?

— „Bine măi, dar mai la ziuă... haimanalelor!...

— „Dar acuș ce e... nu e ziuă?

O ușe se trântea apoi cu indignare, de după care duhnea răgușită o vorbă murdară.

— Ne dați:

— „Păi bine mă tot voi?

Și colindul încremenea năucit de pripeala zorilor gonite aprig de o secure de aur ivită din adâncurile infinitului care se înalța tremurând pe marama viorie a revărsatului.

Securea se subția lent spre înălțime, se răsucea în forma

www.digibuc.ro

divină, a unui „*nimb*" pentru a se aşeza apoi de-apururi, în răsăritul mântuirei şi nădejdei unui neam.

❦

La Miţa Mariţi din Tabaci, m'au întors frigurile cu tot arsenicul doctorului Albescu din Sticlari. M'am perpelit ca un baboi în spuză, toată vacanţa, sub mărul „Domnesc" din fundul bătăturii — mărul sălciu, în care se cătăra Miţa ca un guşter, pentru a-mi aduce în poala ei călduţă merele tari dar zămoase din butucul cleios al pomului. Şi zeama dulceagă şi rece a fructului, mă trezea din zguduirile frigurilor, căscându-mi ochii fierbinţi spre crăcile copacului spre a căuta şi a ulţumi Miţii cea dulce ca şi poamele ce mi le cobora din poală, încurcată în praştia pomului, printre pârguiala fructelor, care aducea la culoarea cu obrajii şi cu sorţul ei.

Aci la Miţa Mariţii din Tabaci, a fost scoasă din bucătărie mama, jumătate moartă, pe o scândură de călcat, albă şi moale ca o pânză, în noaptea Sfântului Andrei — din bucătăria care luase foc dintr'o lampă de simigerie, răsturnată de o pernă trasă dintr'o boccea care se gurguia în fundul patului, acoperind zestrea, Au scos-o iute, pe pârtia de zăpadă stropită cu cenuşă caldă şi mânjită cu sânge de gâscă, tăiată de o vecină, în curte la noi, la Miţa, albă şi frântă, îndreptând-o spre geamlâcul cât un vicleim de încăpător, unde ceaşca scatiului se desgheţa tocmai spre Probejenie şi unde tata răcnea printre caerele bărbii, spre mama, jumătate moartă: *de ce nu s'a făcut foc în....* „entret"?!

— „Vai, Coana Frosa moartă! Să ştii că Vameşu a omorît-o; a uns-o cu gaz şi i-a dat foc! striga Netti a coanii Ghioala, d'alături, lângă Hănişor.

www.digibuc.ro

— „Să știți c'așa făcut tătaru, complecta coana Manda Căruțășoaia.

— „Da ce crezi, împelițatu, se văicărea cu bărbia sprijinită într'o palmă, Paraschiva din Tabaci, clătinându-și chihlibarele cerceilor cât razachia, — i-a dat foc, hoțu.

— „Taci soro, desmințea abraș, Anica lui Chileru; nici nu venise omu dela vamă; după țuică a rămas la Bedreaos; femeia după ce a îmbucat ce nu curge pă apă, a tras perna să-și dea oasele că spălas eîn ziua aia; perna s'a atins de oglindă, oglinda a atins masa cu colțu, săltând mușamaua; mușamaua zgrobunțoasă a împins *lamba;* lamba s'a aplecat într'o rînă și a aprins macatu; Tache venise păurmă cu o pungă de indiane, creștina s'a speriat, i-a venit femeii „*nodu*" a început inima să bâcâe (!) și în colo... nimic; a sărit apoi lumea, așa... dă geaba; lucrurile s'a domolit, pă Frusina a dus-o în geamlâc să-și vie în fire și Tache s'a pas la masă, omu!"

De sub velința moale, cu miros înecăcios de râșină, sub care mă înghesuisem la căderea lămpii, am zărit obrazul de var al mamei cum se prelingea, ofelit și abătut pe dunga de lumină din panglica înflăcărată care dansa pe mușamaua unsă cu gaz, apoi moaștele ei împachetate în cârpetul scândurii de călcat, pe care au adus-o în grabă din fumăria bucătăriei, tăind curtea în două prin luminișul zăpezii, lucind prin ochiul ferestrii — jumătate hârtie, jumătate sticlă afumată.

— „Mamă!...

Cocioaba s'a umplut de larmă, și de lumină.

A intrat tata în fruntea cortegiului de clevetitori din poartă — o învălmășeală de lume proastă și de barișuri și mai proaste, și ale cărei văicăreii prefăcute și ar-

www.digibuc.ro

țăgoase mă aduceau mai vârtos în gaura velinții, ca pe un melc, atins ușor pe cornițele lui zgârcioase. Apoi, în odaia golită de larma care se îngrămădise într'o puchinărie de versiuni mincinoase și de compătimiri ismenite, rămăsese în fumăria lămpii, drept și țeapăn ca mărul domnesc din fundul curții, tata, înfășurat în mantaua de abà neagră, străpunsă de gloanțele de alamă ale nasturilor, cari licăriau prin fum, îndreptându-și galoanele de lână, plimbâându-și palmele reci și mari printre caerele bărbii și strigând spre velința mea:

— „Tată, ia-te uită, indiene de la Iorgu, și cai de la Țărigrădeanu. Pe linia vipuștii care eșea din caerele bărbii și în care licăreau încă stropi din țuica de la „Hănișor" și până la gumelasticul ghetelor de meșină, atârnà codița bălae a unui cal de lemn cu hămuri de lac prinse în bumbișori mici, galbeni și de care, tata trăgea cu o mulțumire de Pașă, spărgând bucătăria cu urlete de entusiasm, așezând domol jucăria curioasă, lângă capul meu aprins de mila mamei — un cal mic dar bătrân, alb cu pete negre, un fel de curcitură de leopard cu zebru, inimos, dar care nu seamănă nici a mânz cel puțin, având articulațiile picoarelor mai mari decât copitele, țanțoș, cu nările aprinse de văpsea, răspândind nota vieței într'un mod comic, cu coama lui de lână de țigae, prinsă tot în cuișoare galbene, și al cărui lemn inflexibil, călit în căldura mondirului lui tata și a țuicii, răspândea un miros puturos de clei de tâmplărie. Entusiasmul lui tata creștea nesăbuit, pe măsură ce uimirea mea mă trăgea afară din velința în care mă pitisem când... *„s'a declarat incendiul"*. Bucuria lui de născocitor al unei mângâeri, după un *„dezastru"* lua locul fumului care acum eșise din bucătărie, tot pe dâra pe care o scândură purtase un tulpan, un mușuroi de oase frânte

www.digibuc.ro

și o durere mai înăbușită ca vălvătăile care mocniseră sub mușama. Rîsetele lui de spaima mea și de nedumerirea calului care reeșea din construcția lui placidă, niște rîsete care anunțau o stranie incontinență de haz, înăbușea focul care gonise pe mama în geamlâc, îl stingea de-abinelea, scoțându-mă din velință, pentru a scotoci în punga cu indiane de la Iorgu. Dar din ele, mai dăduse mamei Doctorul Drasch în... *„entret"* ca să-i mai inglindisească pojarul spaimei, mai mâncase și... armăsarul cu botul lui inert, a care fulgera o limbișoară de țipar, iar restul, firimițit de tata în drumul spre bucătăria aprinsă, l-am dat tot calului, care acum, nu mai voia să mănânce, holbându-și mirat ochii de sticlă în punga în care, eu ne mai găsind nimic, îl vârâsem ca să doarmă.

Dinspre geamlâcul mamei care împresura cu florile lui reci de cristal un suflet căsnit și o tinerețe trudită, veneau lumini pe mii și mii de firișoare aurii, cari, săgetau zăpada, sfredeleau ochiul cocioabei și se frângeau în oglinjoarele nasturilor din cabana lui tata. Recules de îngrijorarea mamei, își conteni hazul scrâjnind din lopețile dinților pe care îi împreuna brusc, într'o clănțăneală de sticlă spartă, trecându-și grabnic palmele scorojite de vămuire, prin coama de leu revărsată peste cele două galoane, înfipte în umeri.

— „Hai cu tătucu la măta!

Am lăsat calul cu botul lui de pește în punga de indiane și am sărit din velință pe toracele de bronz al lui tata și cățărându-mă de grumazul lui încercuit de cravata de cauciuc a uniformei, am eșit din *„locul sinistrului"* tot pe pârtia pe unde se prelinsese șcândura de călcat care purtase durerea mamei în... salon. Aci, clevetitorii din poartă, trecură la sindrofia focului pentru a culege ele-

www.digibuc.ro

mente din chiar gura „victimei". Înșirați pe jețuri mari și lăbărțate, alcătuiau în jurul mamei o caraghioasă galerie de jucării grosolane, răgușite și prost văpsite ca într'o adunare de mulagii de panopticum ambulant. Mama între patru perne înpănate cu foi uscate de porumb, complecta lipsurile umpluturei din perne, cu resturile trupului ei schilodit de trai prost, într'o îngrămădire de linii colțuroase, frânte, de corp îmbucătățit de spaimă, alcătuind par'că resturile unui smeu picat din înălțimi pe arterele unui pom. Mâna aducea în silnicie spre gura pârjolită de svâcnelile sufletului înspăimântat, zeama sălcie a unui ușav de prune afumate „prescris" de Doctorul Drasch și „confirmat" de Gănciuleasa, care îi pusese *„paharele"*.

Mucurile lumânărilor de seu și ale țigărilor *„mosafirilor"*, țigări iuți la gust, din tutun de *„acsiz"* cu cărticică *„Dorobanț"* urzeau în... salon, o pânză înecăcioasă de simigirie neaerisită. Coana Ghioala a lui Jipa tipograful, acuza „sistemul" primitiv și defectuos al lămpii care ar fi putut întinde tămbălăul — o biată lampă care, de a fi avut meritul discuțiunei... sistemului, avea nevoie de mai multă piatră-acră la „mașină" căci, topită prea curând, nu a dat răgaz Mitanei spălătoreasa să o sufle înainte de... incendiu! Mița coanii Mariței care se rostogolea în zăpadă cu Netti d'alături, a văzut când s'a aplecat puiu de pernă din gurguiul de boarfe de sub candelă, înăbușind lampa. Covăcioaica pretindea că dacă s'ar fi brodit ea la... fața locului nu s'ar fi întâmplat cadrilul ăsta! Moțuleasa sugând dintr'un carâmb lat de țigară îmbuibat cu mahorcă otrăvitoare, mă bănuia că eu ași fi fost pricina dandanalii de oarece mă zărise din privdorul care avea un ochi spre bucătăria cu pricina, umblând la oala cu arșice, pusă în bătaia lămpii.

www.digibuc.ro

Ivăncioaia care sta în... Olymp și care auzise balamucul din Tabaci, amintea cu groază prăpădul arderii Bucureștilor dintr'o perdea care luase foc tot dintr'o pustie de lampă, de mult... „*e... hei... erea „...na Capriță plăpumaru copil, nici dinții nu-i dase*". Și în dorința de a statornici exact epoca dezastrului care năruise uriașa operă a rebelului *Bucur*, „conviva" care se pierdea într'o profuziune de amănunte falșe, ciugulite la întâmplare din năpădirea amintirilor, observa mamii să nu înghită ușavul cu sâmburi, se agăța în treacăt de u nalt eveniment venit subit în memoria ei împânzită de fumul tutunului, comparând vârstele mahalagiilor prin adăugiri sau scăderi exagerate, înmulțind, împărțind, scăzând și adunând, iar înmulțind și iar împărțind, iar scăzând și iar adunând, în gând, sau tare, cu glasul răgușit de uscăciunea tutunului prost, lipind puricarul îngălbenit ca un piept de curcan copt, grabnic, pe rând de toate celelalte degete, pufnind din carâmbul de țigară, scărpinându-se în perucă, pipăindu-și giuvaericaua și sfârșind că Bucureștii ar fi ars... cam pân timpul revoluției, eveniment care totuși nu reesea din asociațiunea epizoadelor pe care le îngrămădise tocmai pentru a ajunge la cel inițial și de care s'ar fi putut lega vag dezastrul cetății celebrului cioban!

— „Bine țață Anico, pufnì într'un timp tata din manta, ce ai cu revoluția? V'ați luat cu Moțea tocmai după revoluție, da sau ba?

— „Da Domnule Tache.

— „Păi dacă da, ce ai cu Căpriță de-l bagi în gospodăria lui Moțea al D-tale? Căpriță a venit cu undreaua lui în casa D-v... e.... hei... târziu de tot, lasă-i dinții soro în pace, ce ai să-i înumeri ca să ajungi la foc?

www.digibuc.ro

— „Bine Domnule Take, da spusei numai aşa dă dinţi, că nu-i didese când a ars!

— „Da dă unde ştii D-ta la urma urmii?

— „Dă la Mălăeru dân curte. Take Săpunaru, băiatul lui Trandafir, unde sta a lui Zossima care a fost închis odată cu Barzon care a omorât pă măsa, Barzonoaia, să o moştenească, ştia şi el asta!

— „Şi ăştia toţi, zici D-ta că ar fi numărat dinţii Căpriţii?

— „Dă numărat nu zic da, da... s'a zvonit dă la unu la altu şi a venit şi la noi în casă vorba; Dumnezeu să'l ierte pă bietu Moţea-bărbatumeu că dacă ar fi trăit acuş ar fi spus el cu gura lui; da ce mai încolo, nu e aci Miţa Coanii Mariţii? Măsa nu e tot dă la foc?

Proprietăreasa se chiondora spre tata care aprindea ţigară după ţigară printre burlanele sobii:

— „Da Domnu Take na apucat pă mama, Dumnezeu să o erte, că ea tot dă la foc erea!

— „Dă la foc, dă la foc, da focul când a fost? Dasta ne bălăbănim noi aci d'un ceas în capu Frusinii. Staţi frate că Bedreaos e dă la foc!

— „Ce-are a face Bedreaos cu focu şi focu cu Bedreaos! Bedreaos a venit cu hanu încoa dă foc, şi dă Bedreaos nici pomeneală nu era când a fost focu! Ce staţi D-v. dă vorbiţi.

— Naţi-o frântă că ţi-am dreso, dă unde până unde Bedreaos cu focu! mormăi într'o vreme mama dintre pernele ei de creton; Bedreaos s'a ivit în Podu Caliţii.... ei... târziu mult după Mama Pena, soacră-mea, şi Pena era mai mare ca Zărăfoaia care a ţinut pe Take Săpunaru care nici nu era făcut la foc!

— „Da dă unde Take Săpunaru cu focu, mormâi tata

www.digibuc.ro

dintre burlane, mâncând mereu din țigara care nu se mai sfârșea; nu era el Ganciu la foc, și de... or-ce s'ar zice Ganciu e mai mare ca al Căruțășoaii cu cât sunt eu mai mare ca al lui Vruse cofetaru!

— Iaca na, a-ți băgat acuș și pă Ganciu în foc; păi dă unde Dumnezeu să mai poți să dai dă rost focului, îngână domol mama întremată de ...*ușavul* Doctorului Drasch, din așternuturile în care se vârâse bucuroasă că a scăpat de focul din bucătărie și de „ăl" care cotropise vechiul București.

— „Așa este! scânci Perucăreasa, răsucindu-se în gaura unui jeț din care eșeau telurile și câlții striviți de greutatea celei care „închidea" acum discuția, mulțumită că a scăpat de harababura asta, în care îi băgase o pernă, o lampă și o scândură de calcat!

Și prin înserarea de plumb, sfâșiată de răcnetele unui salipgiu care aducea în mașină lui cu băutura cea întremătoare și dulceagă, o brazdă încinsă, mărită de apropierea mogâldeții care o purta, limba de foc prelinsă din grămăjoara mangalului pe pârtia de dinaintea jarului care danța fantastic topind cristalele din drum, trecu învrăjbită și nebunatecă prin burhai, peste drum, lumină în grabă un om de zăpadă dintr'o curte, scapără pe gunoaele unui maidan și se cățără stacojie pe turla bisericii lui Bucur pentru a aprinde mai vârtos nedumerirea din casa Miții Coanii Mariții din Tabaci, a afunda mai adânc... *„anul focului"* și a da pentru a doua oară foc Bucureștilor!...

o

— Hai..! spalați-vă frumos și fiți cuminte"! Mâine mergeți să pupați mâna lui tat-tu că se grijește și să vă

www.digibuc.ro

ierte de diavolii; da nu grămadă cu toţii; câte unu că'l ştiţi că e ursuz, se înbufnează şi vă dă în brânci afară!

Eram mulţi, mulţi de tot, şi din ai neamului şi din ai mahalelor, şi din cei cari nu aveau nimic comun nici cu pupatul mâinii tati şi nici cu grijitul lui. Şi pe toţi ne străbăteau acelaşi fior de înmărmurire la gândul că mâine, până în ziuă, trebuia să intrăm la *„babacu"* în casă să-i urăm... *„succes"* la... împărtăşanie. Intram cu toţii înghesuiţi, în contra prevederilor mamii, înbrâncindu-ne în antreiaş, chihotind şi râzând pe înfundat, nepoţi, strănepoţi, veri întâi, veri al doilea, nepoţi din strănepoţi, veri din străveri, din mame surori şi din taţi fraţi, tovarăşi de maidan, colegi de colind, tacme din toate mahalalele, — o înbulzeală de capete tunse la fel, cu muci la fel cu stămburi la fel în culoare şi croială, croite prost, vopsite prost, din acelaşi cupon şi după acelaşi tipar tăiat de... *„Linaş a lui Căpitan Costache, Dumnezeu să o ierte"*, din ziarul *„Războiul"* apărut sub îngrijirea lui *Bauer* şi al cărui titlu se topea într'un mănunchi de săgeţi mototolit în pumnii zeului trăsnetului!

Căzuse rău la pat. Se perpelea amar, de mult, şi toate maslurile, toate moliftele Sfântului Vasile, tot candelul plămădit în lapte opărit, tot seul cald sleit pe *bojoĝi* cu un petec de flanelă fierbinte, toate descântecele, toate acatistele şi toate citaniile şi toate leacurile băbetului nu se învrednicise să stârpească răul din casă. Aşa că la apropierea *„sfârşitului"* care nu se mai apropia, se hotărâse „de acord" cu cuviosia sa părintele Nae Tingirică duhovnicul dela Herasca, sfânta împărtăşanie.

Şi noi, ne îmbulzeam la uşa zăcerii — un pâlc de capete mirate şi puchinoase, săltând clanţa în înghesuială, rânjind unul de altul, trăgându-ne de fuste şi împingând

www.digibuc.ro

pe cel din cap, pentru a cădea pe el vina deschiderea fără de veste a ușii. Apoi, tacma, trecea de prag, domolindu-se într'o mișcare de nehotărâre, cu urechile ciulite spre vreo dojană de a tatii care trebuia să mormăie din pernele țuțuiate în vârful patului, cu ochii striclă de bunătățile dela capul bolnavului abia ciugulite în silnicie, și ale căror resturi ne lăsau apă printre dinții veșnic înfometați. Soba muscălească, în forma unui castel mâncat de vremuri și de jerăgae, duhnea o căldură lipicioasă opărindu-ne junghetura, încropind iatacul cu mirosuri nedeslușite, absorbite de foc, din doctorii, din leacuri, din țoale, din zăcere, frământate prin burlanele încinse ale sobii și împrăștiate apoi, prin filtrarea (!) grețoasă a boalei, fără sfârșit. Pe vatra din gura castelului, înfiptă ca un ceardac, deborda orbitor, o pârtie pântecoasă de jar printre firimiturile căreia, fulgera dantele stacojii, scornite de *„capacul"* pus de bunica prea de timpuriu, revârsând acum duhoarea amețitoare a cărbunelui nestins. In gurguiul focului din ceardacul sobii, adăogită de mama din *„inspirația"* ei directă, după ce sobarul își băgase sculele în traistă, pâlpâia domol, ulcica cu fasole în care jucau în sus și în jos, boabele lucioase, aducând și afundând brusc, bulinele roze de morcov, care se iveau în zeama fierturii ca niște ochi de țipar, privind o clipa în focul care îi canoneau și furișându-se apoi în adâncul oalei.

Un clește mare, cât o jiganie și în forma tot a unei jigănii, mărea chinul ochilor de morcov, adunând și apropiind cu ghiara lui scălciată, tăciuni spre pântecul oalei care trebuia să dea în... *undă* !). Treceam de prag, oblojiți și nehotărâți, împiedicându-ne deodată toți, într'un petec de preș pe care mai rămăsese încă chivăra lui Sfântul Gheorghe și colții balaurului aduși spre vârful lăncii, într'o urzeală

www.digibuc.ro

destrămată și care se risipea pe scânduri, cămoșată până spre sub pat, ca și amintirea zestrei care o adusese în iatac; apoi pășeam cu sfiiciune pe o limbă de mușama, de aci pe o fâșie de sac, apoi pe un potlog nedefinit și iată-ne înființați tiptil și îngrijorați lângă capul celui ce se grijea — un cap de os negru, strălucind printre caerele bărbii albită de zăcere. Lângă capul ăsta de Voevod al suferinții, un cap care respira numai zăcere, umilință și răbdare prin toți porii tăbăciți de vânturile vămilor, se mai apropia odată cu tacma noastră înmărmurită lângă tablia patului, mama, strepezită de durere, mică și adusă înăuntru, mult mai mică ca în realitate, împachetată în niște țoale cari nu aveau asemănarea hainelor omenești — o mogâldeață a durerii și a persecuției *divine*, a cărei suflare nu trecea de toltoasele flanelii și în căldura căreia, bătăile inimei se întâlneau rar și îndoelnic — o suverană a răbdării și a abnegației, care alegea din mărgăritarele și risipa vieții, postul, lăuzia și leturghiile.

— „Hai Tache, saltă-te nițel Tache, 'ți-a venit copiii să-ți sărute mâna ca să-i ierți Tache! In gurguiul pernelor, se bălăbănea o hârcă păroasă, mare cât un pepene galben scorțos, străpunsă de două orbite veștede și adânci, în găurile cărora licăreau câte un sâmbure de ochi. Din mormanul de păr care împânzea hârca cea stinsă și scorțoasă, și se prelingea apoi în fire albe până spre cretonul plăpămii, se descleștea anevoios linia gurii în două urme vinete de buze arse și hrănite de luni de zile cu cârmâz plămădit în bragă — două buze care nu mai spuneau de mult, nimic, dar cari, în mișcarea lor silnică șopteau atâtea, — două buze cari țineau pe linioara lor de carne scursă și fiartă de zăcere, un suflet care se tot plimba, se tot răsgândea și nu știa ce vrea, bătătorind drumul de

www.digibuc.ro

la un colț la altul al gurii și înscriind la fiece întâlnire a ei, un zâmbet de nemărginită dezamăgire.

Și ni se oprea și nouă, ca și lui tata, sufletul la gură, neștiind ce să alegem: îmbărbătarea prosternării la poalele morții ce ne sta rânjind înainte, or renunțarea de a-i mai scoate din culcuș, afară mâna lui reschirată de spasmuri, pentru a o plimba pe la gurile noastre uimite și a-i dobândi astfel iertăciunea de-apururi!

Mama icnea în toltoașele ei, înghesuindu-ne spre toltoașele lui tata.

— „Hai Tache, dă-le mâna Tache și iartă-i Tache!...

In vremea asta, în care se scurgea o clipă de nehotărâre apăsătoare, fie a morții de a se pogorâ spre a curma durerea, fie a mâinii de a eși de sub macat și a se întinde hidoase, ca dintr'un sarcofag, spre buzele noastre înmărmurite, intra bunica, bâjbâind printre noi, împiedecându-se în țoalele de dupe jos, îndreptând jăratecul după vetrică, săltând iasca din păhărelul candelii, făcând o cruce mare, fără rost, așa, numai din mania de a se închina în orice moment, și apropiindu-se în târlicii ei de lână fiartă în coji de nuci verzi, potolită și încovoiată, spre noi, hotărând cu blândețe pe tata să ne întindă mâna, înainte de a întra popa cu împărtășania.

Din spre vetrica cu fasole, se mai apropia tiptil, coana Manda din Tabaci, — Eneasca a lui Enescu de la închisori — trăgând pe Florica de șorț, cu obrajii mâncați de pistrui — un suflet luat... *de suflet* — și Florica aducând de mână o păpușă grosolană, îmbrăcată prost, căzându-i peruca de lână încleită și trăgând la rândul ei, după ea o *„garnitură de tren"* plină cu o mulțime de pasageri de tinichea veniți să ceară și ei, iertăciune lui tata!

Icoana Sfântului Haralambie de ciumă (?) trosnea des

www.digibuc.ro

și lugubru, cojind patrafirul de aur și cutremurând adunarea care se încurca în cruci peste cruci, implorând pe tata să întindă mâna, pentru a înceta odată țipătul untdelemnului și prevestirile Sfântului Haralambie.

Și mai veneau încă, la deslegarea tatii și alți cucernici și „dornici" de ertăciunea lui, ca și cum, împărtășania 'și-ar fi avut efectele ei sacre, numai sub sancțiunea ertării păcatelor celor adunați la căpătăiul lui, așa din senin, — o dogmă, cu tradiția ei dusă din neam în neam, înscrisă în... canoanele duhovnicului de la Herasca și care în schimb, mărea durerea în prejur și umplea pe popă de... aureolă și de bani!

Dar mai înaintau încă, pe lângă moaștele lui tata, Enache tapițeru, băiatului socrului mortului care.., nu mai murea; Ghiță Bajdechie, furier la jandarmi, bufonul regimentului și *„mâna dreaptă"* (?) a comandatului, ca unul ce, numai el era în stare să birue pe *Bălănica* la țesălat; Mieiță tâmplaru, feciorul lui Ripichiu din Basarab, camerier la Casație, — *„om de afaceri"* cu caracter de „jurisdicție grațioasă"; Niță Cocoșatu însurat di namor, Costache bețivu, Coana Bălășica, Safta lui Ghiță brutaru, domnișoară de 65 de ani care cunoștea pe *„Domnul Tache"* de flăcău, Cristache văraru, Lache, paracliserul, Covăcioaicele, Zărăfoaiele și Grecoaicele din fundul hanului Bedreaos, toți adunați de prin toate răspântiile culoarei de albastru, înghesuiți lângă o biată suflare care abia... mai sufla, fără să știe nici ei, ce noimă, avea îmbulzeală atâtor suburbii și la ce s'ar fi... „expus" dacă ar fi renunțat la blagoslovirea lui tata. In iatac, mijea lent, unda unui miros încropit de cataplasme și cărămizi mereu încălzite — mireasma morții și a colivei. Ceva straniu, de sfârșit apropiat, de cobie care plutea peste barba de pustnic a a-

www.digibuc.ro

celuia ce aștepta cea din urmă împărtășanie, se degaja din trosnetul icoanei, din pluta candelii care țipa în sec, din suspinele căznite eșite din basmalele în care nasurile „adunării" suflau sgomotos pentru a învălui durerea și a stânjeni lacrimile, din pâlpâiala fasolei care se sleia de oala îmbrobodită cu jeratec, din toată durerea neamului, evocată de amintirea atâtor adormiți de-apururi, cari reînviau și se afundau prin colțuri, prin unghere, prin crăpăturile pe unde mai eșiseră atâtea și atâtea suflete, spovedite, grijite și iertate.

— Hai Tache, hai nene Tache, hai Domnule Tache, hai tată, și hai și iar hai nene Tache *„desleagă-ne"* odată pentru numele Maichii Precista și întinde-ne, pentru Dumnezeu mâna să ne ierți că intră popa!"

Și hârca iar se bălăbănea în gurguiul pernelor înfierbântate, sîmburii din orbite schimbau luciri de sticlă, lacrimile după pomete se sbiceau în încrețiturile trase și aduse repede la loc, de capriciul crizei.

Și din dogoarea macatului, eșea precaut, o mână de om, mort pe jumătate, înceată, osoasă, fiartă de boală, numărând parcă în linia falangelor și a vinelor, mult mai multe degete, căuta o clipă în vid, ceva nedefinit și apoi se apleca friptă și cenușie spre toate gurile din jur, înăltându-se pe toate buzele care se alipea, mormăiau ceva și apoi se deslipeau arse și înfrigurate implorând... *„iertăciunea" (?)* și făgăduind... *„tămăduirca" (?).*

Mâna intra apoi mai oloagă, în cuptorul macatului, sîmburii din ochi se chirceau stinși în coaja opărită a orbitelor, hârca de patriarh se afunda la loc în găurile așternuturilor pe unde moartea se ascundea temută, *„presimțind"* apropierea popii.

Și buzele se depărtau înfrigurate de lângă pat, venind

www.digibuc.ro

în iatac, adunarea ofta ușurată de povara nehotărârei mortului și a morței, Sfântul Haralambie nu mai trosnea în purpura lui de lemn, iar grunjul din candelă adunându-și licăririle în agonie, într'un bob de rubin aprins, încrusta pe hârca dintre perne, nimbul desrobirii!

Atunci, ușa iatacului se răstignea de părete, înflăcărând jăratecul fasolei și aducând în pervazul ei pe brațele popii, icoana Arhanghelului Mihail, hotărâtorul morții, care tăia cu sabia lui călită în focul *Gheenei*, și focul din icoană, și cel din vetrica bunichii, desmorțindu-i fiertura și împrăștiind neamul. De dupe rama icoanei, se ivea înclinat, un potcap și o căciulă, o haimana și o cutie cu odoare. In mijlocul bojdeucăi se înălțau cu nădejdie, osanalele Sfântului Vasile pentru ca să *hotărască* de soarta celui căzut adânc în păcat!

Și crucile iar prindeau să brazdeze aerul dela un colț la altul, aplecându-se și înălțându-se dupe piepturile aduse spre masa citaniei, și revenind din nou, pentru a încremeni în cleștele celor trei degete de la mâini.

*

— Sorcova, stindardul primenirii vremii, trâmbița altui an, anul din an în an mai vitreg și mai mincinos; sorcova, viziunea paradisului primei vacanțe, după un trimestru de note proaste și de absențe nemotivate!

Mi-a zâmbit și mie și tuturor încăputaților *Flămândei* — suburbia jinduiților și a bursierilor Primăriei — ca și afaziculuí transpirat în purpura leagănului de fildeș, cu inocența ei de hârtie proastă, în frigurile coșmarului gologanilor, de după icoana Sfântului Ștefan, cu zâmbetul ei tâios și fardat, din zorile plugușorului până în primul miez din noaptea în care se rostogolește pe a două-spre-

www.digibuc.ro

zecea lovitură de ciocan, globul anului apus, pentru a se ivi pe diametrul lui înfrânt, continentele de aur, ale unui an de aur. Mi-a zâmbit înduioșător și cald de după nimbul celui osândit să moară ucis cu pietre, 'mi-a zâmbit sfios și precaut în făgăduințele ei nelămurite, din florile de acaju stropite cu boabele asfințitului.

Sorcova, lămâița copilăriei, purtând în bobocii ei de foiță, surprizele colindului, îndoelnice ca și viața ei de după icoană, jerba asta a iernei, înseilată pentru mormintele sărace, cu flori și cu parfumuri mincinoase, florile bizare ale unei primăveri sufocată în cleștarul sloiurilor, ofranda de hârtie proastă în boiaua căreia a înmuiat pensula ademenirii celor mulți și goi și neîndestulați, — sorcova — care a așezat în sfertul unui veac de uitare de sine, de la geam la geam, de la prispă la prispă, de la băltoacă la băltoacă, aoreola fadă a bunelor-vestiri, așteptate din fărămiturile de aramă ale gologanilor albăstriți de oxidul sărăciei, și cari aduceau, pe o tipsie, avuțiile Domnitorului, pe cealaltă, mântuirea bisericii.

Bețișorul ăsta firav, smuls din nepăsarea Caraimanului și înfipt în obscuritatea plină de gândaci de după icoana martirului omorît cu pietre și din arterele căruia plecau vinișoare de sârmă bandajată cu rotogoale felurite, pentru a momi viața garoafelor false și cari se înșirau pe toracele lui lemnos ca niște răni prost vindecate, mi-a păstrat pe după sobă, an cu an, colind cu colind, urare cu urare, făgăduințele vitregiei plimbată pe la ușile din dosul cărora aceiași vitregie, mințea pe cei din năuntru cu aceleași făgăduinți de foiță colorată.

Sorcova, nădejdea obiditilor din poalele Filaretului și ai tuturor meleagurilor pe unde naufragiul sărăciei a lăsat urme cangrenate de scăpătăciune, sorcova cu surâsul ei

www.digibuc.ro

vopsit, sorcova „*veselă*", dar mincinoasă și calică în prezicerile ei; pomul ăsta de hârtie scrobită, care înflorea brusc în răspântiile ninse, agățându-și podoaba de rotogoale, de sloiul celui dintâi șchiab în care, iarna plângea durerea celor fără sorcove, învoalte și frivole, 'mi-a purtat urarea caliciei și nostalgia unei târlii cu șină, prin iatacurile în cari scânteiau aceleași ciorchine de frunze stropite cu foc, topind cu mirajul ei, și țurțura răbdării de afară, ca și pe acela a ernii din năuntru!

— „Primiți sorcova Madam Cocri?

Și dintr'o plapomă cu damascul spart și cu zegrațul ciufulit, care se cucuia pe un cot jegos, desvelind un cap de gibon ursuz, venea spre frunzele de ger din fereastră, mormăiala hymoptizică a Doamnei Cocri — ruinele unei frumuseți apusă în ulicioare lui Buerebiste, premiată de Vodă-Cuza, în defileul „*Carelor*" — idolatra lui Inochentie al Buzăului în rugile lui suverane, dar... răpită de Domnul Lorentz, „Francezul" de la uzina de gaz!

— Cum? Măta v'a trimis cu sorcova? Ambițioasa de măta, aia care abia moțăe la salut?

— Nu Madam Cocri, noi acuș am venit; mama e la „BON" după lemne; dă lemne dă anu nou, Bălteanul de la Slobozia!

Și răgacele sorcovii, întors spre geamul turbure al Doamnei Cocri, lovea ritmic florile de ghiață, în cadența urării:

„Sorcova veselă
„Peste vară primăvară,
„Ca un măr, ca un păr,
„Ca un fir de trandafir...

Madam Cocri răsucindu-și tigva cănită în dantelele de tratidan ale pernei, în burduful căreia se rostogoleau chiof-

www.digibuc.ro

telele gloduroase ale ampluturii, murea în plapoma opărită de soare.

— Ne dați?

Și din învălmășeala murdăriei și a bătrâneților inzilizite se mai strecura anevoios, cel din urmă suspin dintr'o viață care se îngropa cu anul.

— „Or nu ne dați?

Damascul plăpămii nu se mai mișca. El înăbușea lugubru, rigiditatea unor ciolane, care sprijinise o frumusețe vestită în sinovialele cărora, trecuse când-va, florii adorațiunii Episcopale!

Atunci sorcova cea *„veselă"*, se înălța dezamăgită dintre florile din geam — cel d'întâi geam de prost augur — îndreptându-și pribegia și cerșitul spre alte plăpâmi funebre, lăsând pe Doamna Cocri sub dărâmăturile ruinelor ei celebre și în mormanul cărora, înălbeau în razele de ghiață, scutecele anului sorcovit.

Ramura cu flori scrobite, ducea mai departe, pe răsfrângerile ei violacee, descurajarea și obida, așezându-o și înălțând-o dupe ferestrele împodobite cu frunze albe de mesteacăn, dând la o parte alte plăpâmi, rostogolind pe alte perne împinse de sbuciumul declinului, alte capete apuse, și suind spre strașina îngândurată, sughițul mizeriei și plânsoarea sorcovitului.

Aci, tristețea gătită cu flori de hârtie își oprea o vreme tânguirea, coborând din frunzele coclite, urări calde și așteptând umilă, pomana mortului din plapomă. Dar plapoma, desgolea un alt orfan și urarea se sleia de geamuri și sorcova adunându-și fustanelele înghețate, presăra pe prispe vitrege, jerfa umilinței.

Și răstignită pe troianele Filaretului, sorcova copilăriei, pământul acela de flori și frunze parodiate, aezmuit cu

www.digibuc.ro

lacrimile urgisirii, simbolul care a unit mirajul versului cu al gologanului, a murit cu anul naşterii, plimbându-şi balada prăbuşirii, colind cu colind, ispită cu ispită, chimeră cu chimeră, a murit cu Madam Cocri din băltoacele *„Buerebistului"*, crăiasa carelor lui Vodă-Cuza, în aceiaşi zăpadă găurită de lături ca şi plapoma idolului sacrului vizionar al Buzăului, găurită de soare; a murit, an cu an, năzuinţă cu năzuinţă, aniversare cu aniversare; a murit pe prispa lui Dumitru Grecu, toptangiul din Cavafi, revellion cu revellion, vasilcă cu vasilcă, buhai cu buhai, asfinţind de-apururi, bulită şi înfrigurată şi în tinda macabră a Coanii Irimiţa Perucăreasa, din tufişurile Băicoianului ca şi pe treptele pluşate ale marelui călugăr, şi în iatacul plin de fantome al mătuşii Ivăncioaia, prezicătoarea din *„Albastru"* ca şi în anvonul de bronz al bogătaşului Tâmpeanu din *„Cocoş"* intoxicaţi de bunătăţi şi la fereastra oblojită cu hârtie vânătă a mamii Safta spălătoreasa Olympului, ca şi la uluca de anin a cămătarului Bedréaos din „Sperie Peşte", înbujorat de văpăile candelabrului, şi în luminile căruia ca şi în plapoma ponosită a Doamnei Cocri, nu s'a auzit plânsoarea milogului din drum:

— „Primiţi sorcova?

Salcie plângătoare. In jur, mizantropie, gunoae şi iatacuri joase pe un defileu de bozii şi lături. Un puţ fără fund şi fără apă, găunos şi obidit, răschirându-şi pe cer, clavicula putredă a cumpenei, de coada căreia, stau agăţate într'o îngrămădire dezolată, un bidon, un tocător şi o maşină de călcat. Pe ghizduri, un cotoi obez, filosofând. Cocoţaţi pe lemnăria măcinată, câteva haimanale se

www.digibuc.ro

prăjesc la soare. O magazie în care se înmulțeau nevăstuici și dansau stafii. In ea, un zmeu *„din opt"*, așteptând după o albie cătrănită, vânturi tari, pentru a-și rostogoli în voe namila împetecată, în undele văzduhului.

Prin uscioara ei oblojită cu tinichele din binaua Domnului Ghiță brutaru, se cocoșeau neamurile din bătătura cărbunarului, pentru a sorbi cafeaua cu neamurile din băltoaca *coanii Pârcălăboaia*. O pereche de paralele înclinate, păstrând în scălăbăiala lor bolnavă, amintirea planșei și a *catargiului*, într'o mișcare de perpetuă împovărare, de continuă ofensivă, strâmbe și umile ca și chiriașii cari înșirau pe umerii lor aduși, rufăria lor murdară. Un coteț dogit, cu porumbei bătrâni, sterpi și leneși, privind cu ochii lui de scândură dați pe spate, suita mizeriei de jos. După calcan, în fund, între Iohan curelaru și Mitu zarzavagiu, până în poalele *Trocaderului*, o mare de burueni, rostogolindu-și avalanșele de culori într'un verde înfinit, stropit cu pete mari de floarea soarelui.

Parfumul lor tăios șe nedefinit, plămădit din calicii sălbatece, trimitea peste uluca femeei pârcălabului, adieri grețoase, asfixiind contribuabilii. In creasta lor țepoasă, pe un dâmb de lipani, un gutui pripășit din mlaștinile Filaretului și înfipt până în subțiori în pelin sălbatec, își scutura rodul amar și înecăcios în *„eleșteul babii"*, în oglinzile căruia se sbenguiau lintița de atlas și lipitorile de lutru — rechizite ale *„Câmpiei Libertății"* încercuite de perghelul Băicoianului paludic, vara sulemenite cu apele lipicioase ale malariei, iarna sulemenite cu broboada burhoiului.

In celula asta fără tavan, peste care soarele trecea grabnic și economicos, a fost să mai îndur încă un jind masca.

www.digibuc.ro

Masca hoinăritului, chipul acela straniu de mucava scrobită, cu felurimi de înfăţişări de oameni, de zâmbete şi strâmbături, cu pometele înmuiate în carmin obraznic, sau cu îndurerări schimonosite sub acelaşi nas pătlăginos, sugrumat de arcul ochelarilor de mică şi asfixiat de un potlog de câlţi roşcaţi lipit de pârtia mustăţilor, — jumătatea aceia de cap inert şi totuşi atât de radios în apatia lui înbujorată de văpseli, în galantarul anticarului Popper din ulicioara Sfintei Ecaterina, făurit din gips şi clei tâmplăresc, zâmbind tuturor la fel, printre îngrămădirea jucăriilor dăşuchiate, — zâmbet de cadavru îmbălsămat, imobil şi hidos, hârtia aceia înmuiată în boia otrăvită şi spânzurată apoi la soare pentru a prinde înfăţişare omenească, amar m'a indurerat în nopţile lungi de carnaval. Moşul dela vicleim cu buzduganul lui nodoros, mutul căluşarilor cu spada lui de tinichea şi plasatorul panopticului Braun, cu laibărul stropit cu bulinuri negre pe un galben desgustător, cu sbenguiala lor diabolică, împrumutată şi apoi revoltător de falş exploatată în dosul măscilor lor murdare, urzite din hălci putrede de scurteică, 'mi-au aprins dorinţi actoriceşti. Şi Popper sta neînduplecat în piciorul lui de lemn, în prispa *„magazinului"* de momeli văpsite, plimbându-şi palmele scorojite de şerlac, în beteala arămie din părul domnişoarei Popper, care clipea, şi ea neînduplecată de rămneala noastră, cu ochii ei de uistiti, unul verde, altul albastru, lărgindu-şi cu neîncredere, bobul de albeaţă, spre *„penalurile"* oferite în schimbul unei măşti cu nasul cel mai mare, cu favoriţii cei mai plini şi cu ochelarii cei mai strălucitori. Dar oblonul se cobora morocănos peste capetele de carton şi familia Popper, îşi ducea intransigentă, pe piciorul de lemn, neînduplecarea iezuită, în fundul tenebros al pră-

www.digibuc.ro

văliei. Masca colindelor, cu mirosul ei particular de acuarele rîncede, sleite pe mucavaua poroasă, și prin care trecea duhneala asfixiei, am dobândit-o într'o vreme, din sărăcia Doamnei Ottescu, din casele „mari" din „față", în schimbul „Epistolelor" pe care 'mi le dicta feciorilor din străinătăți și de unde aveau să se reîntoarcă înbuibați de carte — masca pe care am visat-o alături de toate năzuințele copilului de bogdaproste — masca cu care am încremenit într'o noapte de bal la „*Giafer*" tot maidanul — dulapului, masca care exasperase pe Domnul Florian institutorul dela „*Societatea pentru învățătura poporului român*".

Am trecut și prin bătătura lui Căpitan Costache țiitor de registre la Domenii, cu ea. Intoltoșat în scurteică, am privit cu masca înfiptă în căciulă în iatacul afumat, prin ochiul de pușcărie al ferestrii. Din pâlcul tăvălit la gura sobii, a venit un chiot ca de om strivit. Masca s'a lipit mai țanțoșă de geam, trimițând mormăeli spre gura sobii. Și chiotul a ridicat casa în picioare și masca tot dârză a rămas în geamul „*căpitanului*". Și într'o vreme s'a ridicat din pâlcul înmărmurit lângă jar, o mogâldeață, suindu-și umbrele pe tavan, și înăbușind cu silueta ei de gibon, lumina din năuntru. Din nedeslușirea ei, s'a înălțat o mână, îndreptându-și ghiarele spre geana ferestrii. Zvonul chiotului s'a mai abătut un timp prin întunecimea ascunzătoarei, apoi a contenit în plăpămi. Și mogâldeața, răstignită pe pereți, s'a sucit în bocceaua ei funebră, a întins iarăși, din nou, ghiara cutremurată, apoi s'a prăbușit în besnă.

Și masca a înlemnit și ea în geam.

Și într'un târziu, din dărâmăturile namilei, s'a abătut

www.digibuc.ro

ca un *reproş* de infinită nedumerire, văicăreala Doamnei Ottesc din casele *„mari"* din *„faţă"*:

— *„Bine măiculiţă maică, d'aia ţi-am cumpărat cu mască, ca să mă omori tu cu ea?!*

Tinda se potolea. In locul bodoganelii înăbuşită a cismelor şi plânsoarea tăioasă a ciomegilor, în moleşeala încropită de mirodeniile bucatelor şi văpăile unui asfinţit care aşeza pe brâul cocioabei icoane mirate, curgea cântarea sfioasă a scatiului, înfiorând chipul soarelui sleit de pareţi.

Apunea „Moş-Ajunul" — aniversarea celei mai suave uitări-desine — *colindul*, viziunea exuberanţei şi a beatitudinei copilăriei desculţă, trăită între scutece şi valea plângerii, pentru a se ivi mântuirea zâmbind, sărbătoarea Mesiei, concepută în melancolia ieslelor şi în privirea îngândurată a oilor. Atunci, fulgerau pe la ferestre, maramele de soi, în parfumul cărora, dascălii gârbovi şi încăciulaţi, purtau icoane mucede, cu miros de împărtăşanie veche, cerşind pe capul *noului născut*. Mormăiala *„trimişilor"* bisericii, preamărind miracolul din Betleem, aşeza cruci repezi pe boceaua tutunie a mamei, săltând gologanii din locul scăpătăciunii şi întrerupând reveria scatiului.

Neamul dulgherului din Nazaret, zâmbea cu lacrimi în cerceveaua iconostasului de după burlane, către care, paracliserul din Flămânda, înalţa ruga lui de porunceală, aducând în bucătăria lipită cu pământ, ca şi în altarul poleit cu aur, enfaza naşterii.

Sărbătoarea trecea din prispă în prispă pe marama

www.digibuc.ro

cea scumpă, desmeticind și alți scatii din piroteala lor mocnită.

Și urarea omului bisericii se tânguia din ulucă în ulucă, oferind pe gologani *„mântuirea"* lumii!

Marama asta de atlas papal, grea și sclipitoare ca purpura din apus, tigheală cu ață de bronz slujit și pe fulgerile căreia se revărsa epopeia creștinismului de la ieslă la *„calvar"* intrând și eșind în bucătării și în saloane; epitaful ăsta de soi, bătut cu bujori de foc și văpăi de aur, purtat pe cismele potcovite ale cerșetorului de la *„Adormirea Maichii Domnului"* prin ulicioarele și paludismul *„Câmpului Libertății"*, galonul ăsta regesc, în luminile căruia se resfrângea făgăduințele omenirei, dus și adus de la altar în bordei, an cu an, naștere cu naștere, colind cu colind, de același cumplit jeluitor și pentru care, miracolul ieslelor, prețuia cât și cei *„cinci de câte cinci"*, rostogoliți de mama Mariuța Purcălăboaia în țuțulul căciulii, a înșeilat, în misticismul catechismului în față suprema și eterna îndumnezeire. Potcoavele paracliserului, apropiindu-l de prag, florile lui de foc, așezau în sfiiciunea mea, statornicia credinței. Uimirea, magilor purtată de Lache Gângavu prin curți și uliciori, îndupleca nehotărîrea, adâncind crezul. Nașterea, icoana cu nașterea, Lache cu... *Nașterea ta Ristoase Dumnezeul nostru"*, aducea în tinda pustie, armonia înfrățirei vestită de Craii răsăritului, din porțile Ierusalimului până în tufișurile Filaretului.

Nașterea, nașterea copilăriei, Lache cu icoana nașterii, preludiul regenerării pământești și al înfrângerii obidei, adus pe trâmbița colindului de cântărețul din *„Albastru"*, mi-a așezat în suflet, de o potrivă și mie ca și magilor,

www.digibuc.ro

bucuriile dulgherului Nazaritean, apoteozând cu văpăile lui dogma „*Învierii*".

Icoana gângavului Lache, purtată pe horboda îmbujorată a altarului, ca un apus frânt în holde, aducea în bordeiul copilăriei, în întunecimea acelei magherniţe în firida căreia se înrudea stafiile cu sărăcia, toată pronia „*Mesiei*", orbind cu diadema lui regească trecutul umilinţii şi semănând pe cărămizi, lacrimile bucuriei, în boabe calde de rubin.

— „Primiţi Naşterea?

Şi clanţele intrărilor înclinate, pocneau în menghina înghețului, acoperind pe Lache, cu aburii promiscuităţii.

— „*Naşterea ta Ristoase Dumnezeul nostru, răsărita lumii lumină cunoştinţă*".

Şi urarea răguşită a lui Lache, se înălţa în culmile funinginelor ducând prin coş, cerurilor învăpăiate de mândrie, prosternarea noroadelor pământului.

— „Treci şi la noi cu naşterea, nea Lache!...

— „*Naşterea ta Ristoase Dumnezeul nostru, răsărita lumii lumină cunoştinţă*".

Şi altă bucătărie îngenunchea înaintea paracliserului, desmorţind cu aburii sarmalelor, chiciura din iesle. Şi iar se înălţa urarea obosită a lui Lache, la ceruri, înfiorând funinginea, şi aducând de acolo, din înălţimile slăvite, pe ciripitul vrăbiilor, dezrobirea pământului.

Şi lemnul cel sfânt, netezit de vechime şi de palmele lui Lache, păstrând de veacuri în vopseaua lui fosilizată, căderea păgânismului, spinteca domol înserarea cu luminile lui de aur, plimbate pe la uluci, înseilând pe egreta de fac a asfinţitului, *emblema* mântuirii.

www.digibuc.ro

— „Hai... care v'alegeți? Soprani și altiști; *„bași* nu ne trebue, nu e cor de moș-ajun, e cor de „salcie ăsta; mâine până în ziuă în curtea bisericii".

Și Lache paracliseru agitând drapelul rezemat de ușa amvonului — drapelul „Ocolirii" și al „Savalii" înăclăit de vremuri și de fum de cădelniță, din sourele cărora, aureola lui Crist, fulgera lent, și peste care Lache așeza o maramă și un fir de salcie, se pogora domol, cu el în vale. — Lache cu capul gol, — drapelul, bălăbănindu-și pergamentul sticlos, cu miros de grijanie, printre crucile mormintelor, printre noi, printre lumea care se pregătea de Sâmbăta lui Lazăr, printre drumeții de toate felurile care nu luau parte în „cor" dar care priveau cu jind printre zăbrelele cimitirului, stindardul bacșișului și al cutreerării.

Ajunul Floriilor, — floarea sărbătorilor pe care Crist avea să o așeze a doua zi în curtea Ierusalimului înflăcărat, urcat pe coasta mlădiosului Asin — preludiul întronării creștinismului și ai zorilor mântuirii.

Pe fie-ce cap de cruce de mormânt, ne cocoțam câte un „altist" repetând prohodul salciei și milogeala colindului pe versurile Floriilor, versuri albe și deșarte, spuse în fie-ce curte într'altfel, amplificate pe la ușile bogate, triunchiate de Lache prin ulicioarele sărace.

„Repetiții" se făceau mai mult, de ochii lui Lache, căci „materia" se știa *„ca pă apă"* din haimana în haimana, de când se așezase temelia bisericii *„Adormirea Maichii Domnului"*, cu modificările aduse după inspirația și „simțul artistic" al generației sub care aveau loc, treptat cu scurgerea timpului și cu capriciul vremii.

Dar paracliserul Lache, nu se preocupa de „stilizările" prohodului. El pretindea *„voce"* și punctualitate la

www.digibuc.ro

ușa amvonului, de unde avea să pornească drapelul și pe unde avea să reintre, după toacă, bălăbănindu-și marama și fuiorul de verdeață, spre firida dintre tejgheaua cu prescuri a Ghioalii, tămâetoreasa bisericii, și pietroiul pe care sutele și miile de nași cu finii pe brațe, se lepădase *„de trei ori"* de Satana.

Lache cutreera într'o atitudine de năuceală stupidă, mormintele pe care stam cocoțați în beatitudinea și slava cântării ciulind urechile și controlând... „omogenitatea" corului spânzurat pe cruci, dând în neștire, semne de mulțumire prostească, ca un elefant sătul. Bețișorul lustruit, se ridica la înălțimea crucilor, fulgera o clipă prin edera stropită cu briliantele Floriilor, și cădea apoi pe lampasul pantalonilor de dimie al „dirijorului".

Cântarea tremura sfioasă în pâcla parfumată a desprimăvărării, se risipea pe după cruci, mai plângea o vreme în aerul încropit și smălțat de fluturași stropiți cu aur, se prelingea tânguioasă în amvonul deschis, și mergea să moară printre prapurele bisericii, printre stranele epitropilor, pe după catapeteazma, trapeza și odoarele altarului. Paracliserul se umplea de îngânfare; din pușlamale, eream repede hirotonisiți îngeri, — îngeri cu mână lungă, cu urechile scorojite de jeg și cu gândul la gologanii din cutia mirului și pe care Lache nici odată nu a uitat-o deschisă.

Și într'o vreme, după „repetiție" ne prăvăleam brusc din creasta crucilor, în iarba morților, strivind în jocul „Abiolanului", aguritoara, petuniile și sângerica, înșirate pe marginea mormintelor, în linioare culorate.

Cântarea pleca apoi pe maidan, fără Lache care rămânea să ia cheia bisericii și să plece după salcie, pe meleagurile Filaretului, în balta *„Trocaderului"*, dincolo

www.digibuc.ro

de cismeaua veche, în brădetul „*Câmpiei Libertății*" din stufișele căreia, tufele înmugurite, își înălțau sfioase beteala primăverii, resfrângându-o pe lac, îndurerată, în lacrimi înflorite, spre „*Valea plângerii*". Iar noi, purtam cântarea, mândrii, pe uliți nebănuite, slăvind-o în elanul apropierii Floriilor și al nevinovăției mireselor lui Lazăr, schimbând în căldura entusiasmului, „*versurile*", schimonosindu-le și ciuntindu-le, de nu le mai cunoștea nici Lache, atât de mulțumit la... repetiție, atât de uluit acum, rămas în poartă, tot cu capul gol și de unde ne trimetea amenințarea unui deget prăjit de gălbeneala tutunului.

Un amurg care pregătea covoare de purpură în curtea Ierusalimului, vărsà pe tejgheaua cu prescuri din amvon pe care paracliserul Lache înșira purcoaele de gologani, flăcările Floriilor, amestecând aurul apusului cu arama bacșișului.

Drapelul, în firida lui mucedă, cu miros de anafură uitată, și de smirnă călită, la dogoarea geamului pe care încremenea ultima privire stacojie a apusului, își apleca ciaprazurile de fir pe averea lui Lache, cerând parcă și el, în mișcarea asta de îndurerare sfântă, partea lui la colind ca unul ce l'a călăuzit pe toate răspânțiile și uliciorile pe unde se apropia învierea lui Lazăr.

Din strălucirea pergamentului, mâinele lui Crist, ridicata de-asupra pocăinței și recunoștinței celui *înviat*, se îndreptau sfioase pe razele apusului care îi înflăcăra nimbul, spre capul alb al paracliserului dela biserica „*A*-dormirea Maichii Domnului" bine-cuvântând și sporind grămezile de gologani după tejghea, cu vinul din *Cana*.

Iar noi „coriștii" urmărindu-i îndepărtarea stranie spre cetatea de unde avea să ne trimită zâmbetul Dumnezeirei, îi ridicam dela poalele tejghelei cu prescuri, osanalele

www.digibuc.ro

doleanțelor noastre, de a intra și la anul ca și acum, în cetatea Ierusalimului, pentru a prilejui câștigul colindului și purcoaele lui Lache.

— „S'a stricat rostul sărbătorilor și pace! Eu ce să mai am ținere de minte, nu mai am, tu nu te mai uiți în calendar să-mi spui și mie pă ce vreme ne aflăm; toacă și eu nu știu dacă să aprind sau nu candela; Dumnezeu să mă ierte, dar nu mai sunt bună de nimic, pasă-mi-te mă cheamă tat-tu la el, alt nu știu ce să mai zic betu Tache 'i-o fi urît fără mine, orapsitu dă el fără cruce, fără urmă, fără pomană!...

— „Da ce e mamă?

— „Ilinca îmi spuse, o fi, n'o fi, că toacă pentru Sfântu Haralambie dă ciumă!

— „Da că ce îi zice dă ciumă?

— „Păi să zice de... că el ar fi stirpit ciuma, ciuma a mare care se ivise pe vremea lui, o molimă care cotropise lumea p'acolo pă unde propovăduise Cristos; azi Dumnezeu nu mai arată minuni d'astea, e lumea prea înomolită în păcate. Așa spun babele, eu dă unde să fiu pă vremea Sfântului Haralambie. Bapele îl prăsnuește toate, dă frică; e icoană la *Adormirea maichii Domnului* pă ulița Moțulesii, făcută dă Negrinele, gogorițele alea de Negrine care nici nu s'a călugărit și au rămas și fete mari de câte optzeci dă ani; acolo e și hramu icoanii, acolo îi face și pomenirea și tae și artosu. Da cine s'a mai dus să facă o cruce către stârpitoru molimii; mă țin picioarele Doamne?

— „Bine, dar dă ce tocmai Sfântu ăsta mai cu moț ca ăilalți?

www.digibuc.ro

— „Păi de... ăsta se zice că a fost mai învrăjbit pă femeie, și d'aia îi zice se vede, *„de ciumă"!* Nu e femeia ciuma omenirii? femeia nu e a păcatului? păcatu în omenire n'a venit cu femeia? Ciuma nu s'abate pentru păcatele și ticăloșiile omenirii? Cine a adus păcatu pe pământ? D'ale Irodiada care a tăiat pe bietu Ion Botezătoru pentru că n'a vrut să ție cu ea; d'alde Otrăvitoarea din Giurgiu, d'alde Eneasca care se ține cu băeții din gazdă, d'alde d'astea... Care din sfinți crezi că are ochi să vază nemernice d'astea? Dute să'l vezi ce încruntat e! E în stânga când intrii, lângă strana lui Trică Ilie. Preoteasa 'i-a făcut o perdea de horbotă, iaca, să nu ne mai zgâim noi femeile, nevrednicile de noi, la sfinți d'ăștia care trăia cu grâu crud și să scălda în Iordan, se închina cât era ziulica de mare, dormea cu jigăniile la un loc, erna în vizuinile urșilor, fără să se atingă fiarele de ei; umbla încinși cu tei și nu știa decât una: scriptura și Dumnezeu! Și noi, să ne mai uităm la ei ca la comedii! Lasă'l așa mai bine, pitit în horbota bietii preotese, Dumnezeu să o erte și p'aia că numai ea le știa și ni le spunea pe toate și nouă, astea proastele... fără carte. Nu e vorbă, și ei i le spunea popa, și ia pă urmă nouă; trăia bietu tată-miu, Dumnezeu să-l odihnească Alecu. In ajunul lui Sfântu Haralambie, ăsta dă ciumă, când toca la Radu Vodă în Tabaci, începea să ne spue dă el, dă viața, dă faptele și dă religia lui; Dumnezeule, ce mulțumire pe el! Și el a fost un sfânt! Nu știa de cât postul, psaltiria, viețile sfinților și milostenia; milostenie în dreapta și în stânga din lefșoara lui de optzeci de sfanți. Maicămea ce l'a mai sâcâit cu ale ei, dar dintr'ale lui nu'l scotea. Se mai ciorovăia ci ca bietu Iov cu nevastă-sa, dar Tarsița, rămânea tot Tar-

www.digibuc.ro

siţa. Noi, glugă cu toatele lângă el, să'l ascultăm ce spune, cu sufletul la gură şi cu ochii la spusele lui. Lui îi creştea inima, nouă nu ne mai ardea de nimic, iar dincolo de etăcel, maica, sătulă până în gât d'atâta călugărie, bătea aşa de inimă rea, fără să fie nevoe, cu cleştele în jar, vorbind singură şi crucindu-se în pofidă. Cât era ea de credincioasă, dar tot îi da băbaca înainte. Şi cum zisei, cu toţii gălătuşe lângă Sfântu de tata. Cocoţat tocmai în fundul patului, întoltoşit cu bocceaua lui din Atena, prinsă la piept cu un chihlibar negru înrămat cu un firicel de aur dăla vechiu — acolo s'a născut el, grec neaoş şi a înemerit-o tocmai aci în „*Hanu Dracului*", să ia pă bunică-ta, din podu Caliţii, guraliva şi nemulţumitoare, — el un sfânt — cu biblia pă genuchi, cu ochii în candelă, cu bunătatea pe gură! Şi-l înconjurau, târâş, cu buzele încleştate, cu sufletul mârcă: Siţa cu gându la Bujea, romanţioşi amândoi; Linaş în vorbă cu beţivanu de Costache băiatu pantofarului din Cavafi; eu, logodită cu tat-tu, p'atunci verificator la măsuri şi greutăţi; Tinca grea cu Relu, isprăvise cu fetia; ţinea pe Ştefan, casier la „*Societatea Birjarilor*" om dă ispravă, — toţi cu toţii pe lângă patu lu bietu Alecu. Incepea cu Adam şi sfârşea cu domnu Cristos. Inmărmuream nu altceva! Nu aş mai fi băgat nimic în gură, decât anafură. Şi când mă gândeam la tătaru de tat-tu că-i da zor cu nunta, şi mie numai dă nuntă nu-mi ardea, şi dincolo maica se uda cu oţet că şopăiam cu băbaca să mă fac nevăzută şi să fug la călugărie. Miere, bunătate şi smerenie către Dumnezeu îi pica din gură, nu altceva. Ne citea câteva foi din ciaslov, mormăia ceva în barba care era aidoma cu a sfântului Haralambe, închidea chiotoarea cărţii, făcea o cruce cât casa dă mare şi pă

www.digibuc.ro

urmă ne explica. Noi, înmărmurite, nu altceva! Chip nu mai era să ne mai urnim până venea maica cu fasolea și cu știru, că în casă nu s'a pomenit decât fasole și fasole, fie post, nepost!

— „Ufff! la ciorile Alecule frate, ci că ma isprăvește pentru numele lui Dumnezeu cu psaltiriile și cu turbatele astea, c'au turbat, zău nu altceva, după religie, parcă religia ar fi halva turcească!

„Catarama dela carte se închidea de tot. Noi, ne adunam, de unde căzusem lungite pă preș să ascultăm patimile sfinților și treceam în etăcelu maichii, ciufuta de mamă care rămânea aci, cu știru și cu fasolea ca să socrească pe îndelete pe tata. Mormăeli acolo, mormăeli dincoace. Despre sfântu Haralambie nu apucase să ne spue tocmai așa multe, decât numai atâta că era... *de ciumă!* Intrase maică-mea cu pustia de fasole. Atât n'am înțeles bine de ce să-i zică de ciumă!

„Știa el bietu băbaca, dar cine îl lăsa să vorbească în tihnă. Părintele Nae Bottea a murit și el, Dumnezeu să'l erte — era duhovnicu cassi. Nu știa nici el; așa la apucat în biserică, când la uns din diacon, preot: *„Sfântu Haralambie dă ciumă"*. Pă cine să mai dăscoși? Preoteasa, a murit și ea! Poate să fi prins ceva dă la popa dântâi care era mai bătrân și ca băbaca și ca Botea. Dar cine să te îndrumeze. Triculeasa care spăla la toți din curtea bisericii și care „drept" e că era mai bătrână ca toți de pe vremea aia, ce să știe ea o proastă dă da în gropi! Știa și ea de la Zossima epitrop la Slobozia, că-i zicea *„dă ciumă"*. Atâta tot. Incolo, toți morți, toți prăpădiți după fața pământului, pă cine să mai întrebi, să dăscoși și să afli?".

Și mama își înclina aci, capul; capul ei alb și găunos,

www.digibuc.ro

de bătrâneţe — o bătrâneţe venită în silnicie şi în amar care aşezase câte o urmă de pumn pe fie-ce pomete şi pe fie-ce tâmplă.

Il înclina într'o mişcare ostenită, de infinită îndurerare, răşchirându-şi palmele pe pieptul ei teşit de nemulţumire şi amărăciune, privind în gol şi ascultând toaca, într'o reverie stranie în care se frământă parcă amintirea şi truda — *„toaca Sfântului Haralambie de ciumă"* — duşmanul femeii care a aşezat de-apururi păcatul pe pământ şi în care parcă amesteca şi ea ceva din vina ei, cu vina Otrăvitoarei din Giurgiu şi a Irodiadei Impărăteasa Babilonului!

*

— „Iaca... na, sunt treizeci şi şease de ani şi ceva, treizeci şi şeapte poate chiar, — bietul Nen'tu, abia te înscrisese la Sfânta Ecaterina şi ai căzut bolnav — vărsat negru, — Dumnezeu să o ierte pe biata baba Mariuţa Căruţăşoaia — pă unde 'i-o fi sufleţelul că ea te-a pus în picioare; treizeci şi şease de ani şi mai bine astă-seară spre mâine. Mâine erea *„Intâmpinarea Domnului"*; bietu Simion cu porumbeii lui albi ca zmântâna, — îi adusese Maica Precista plocon la moliftă cum se aduce după ce... naşti — şi în noaptea asta, rău, rău şi iar rău. Nen'tu se zăpăcise de tot, dase fuga la Albescu doftoru — îţi căzuse buba la inemă. Biata Căruţăşoaia, zicea că dacă te'i limpezi în noaptea asta, atunci eşti... scăpat! Şi aşa a şi fost, parcă erea doftor zău, nu altceva; doftoru Habudeanu din Alexe se consulta cu ea la cazuri. Un an aproape, încheiat, zăcuse-şi în fund la Tarsiţa lui Alecu, în casele care mi le trecuse mie de zestre; dar nu-mi făcuse foae în regulă, — aşa din gură, pe stă-

www.digibuc.ro

pânite numai — și pe care 'i le-a mâncat tot Costache cum le-a mâncat și p'alea din față. Ce nu ți-a adus bietu Nen'tu, ce jucării, ce doftorii, ce ciocalată, și la urma urmei tot bietei babe 'i-a fost dat să te facă om la loc. Erea pe'nserat; tocase la „Biserica Săracă". Nae, popa, striga din curtea bisericii când am dat eu fuga spre babă — baba sta lângă Incu grecu, băcanu, alături de biserică în casele Moțulesii, cu povarnă, prăvălie și brutărie:

— „Cum merge copilul, coană Ifrosino?

— „Rău părinte, cum să meargă, rău!...

— „O să trec să-i citesc.

— Să treci sfinția ta, așa te rog".

Când m'am întors am dat pe la Suloaicile, Anica și Pena babușca, procopsitele de neamuri ale lui tat'tu care nu 'i-a făcut odată o colivă, să le las vorbă că nu se știe dacă mai scapi. Cloceau cu mangalul la nas, pă ladă ca două cucuvele; parcă le căzusem din pod când am intrat; babușca torcea; Anica dedea în cărți de Savu, — îl numise taxator la Iței după cunoștințele lui Tache, — și își plescăia limba de ceru gurii, a sărăcie, — neam prost. Nici o vorbă, nici de bine nici de rău; pesemne le convenea să mori, să piei; s'aduni drumurile să nu le mai jegmănești poamele și să le dai smeu în cais!

Le-am lăsat — strigoaicele — am eșit cum am intrat, am dat prin băltoace pe la Papiniu, prin dos pe la maica, am eșit la Cocoș și tocmai bine se 'nemerise, tronc în poartă față în față cu popa și cu baba — unu cu cititu, ailalta cu leacurile. In casă, căld să-ți vie stenahorie — tu te băteai de moarte, țipai că mori de frig și cereai într'una bragă și iar bragă, bat-o pustia dă bragă; Habudeanu — că mai la urmă îl chemasem pă el, îl mai lăsasem pe Albescu — îmi zisese să-ți trântesc în ea

www.digibuc.ro

niţel *„crimotartăr"* ca să-ţi tae setea şi frigu. Afară, crăpa pietrile ca acuş, — ger de mureau vrăbiile pe la streşini. In casă bae. Am aprins candela, am adus mescioara în mijloc şi a început popa. Tu, mort. Baba cu meşteşugurile după sobă, trăgea la mătănii şi ofta după popă... Oftam şi eu şi mă închinam şi mă rugam. Intr'un timp ai căscat, ai zvârlit velinţa şi ai dat ocol casei ca şi acuş, cu ochii, de par'că vreai să-ţi iei rămas bun; Dumnezeu mai ştia în zăpăceala şi în năuceala mea, de durere. Popa a închis cartea, te-a stropit cu apă din cenac, şi în prag mi-a spus:

— Coană Ifrosino, acuş... or să scoală, or să prăpădeşte; vedem până mâine cum 'i-o fi; eu l-am deslegat pă băiat, Dumnezeu... e mare şi puternic!

— „Bine, părinte, cum o vrea Dumnezeu. M'am înîntors; par'că-par'că te mai împiciorogase-şi! Baba Mariuţa 'mi-a făcut un semn, aşa... nu ştiu cum, un semn de bine, citania pasă-mi-te! Apoi şi-a luat sculele de după sobă. 'Ţi-a descântat, 'ţi-a dat să bei din cană apă din descântec, te-a · ·s cu seu pă la închieturi, te-a miruit, şi ţi-a spart cu o coadă de lingură de fier cu un praf de cafea crudă în vârf, utmele din gât. Te-am făcut sul în velinţă, te-a mai miruit odată şi a trecut şoptind, lângă sobă, cu ochii spre tine, înălţându-i grabnic spre icoane şi aducându-i iar spre tine. Tu ai căzut într'un somn greu, a boleşniţă — erea boala în cumpănă — şi Căruţăşoaia a plecat; eu am ramăs de lemn lângă tine, singură cu icoanele şi cu Dumnezeu din cer. Intr'o vreme, să fi fost aşa, cam după puterea nopţii, ai svârlit toltoaşele după tine, m'ai strigat — ereai lac — şi eu înlemnisem! In iatăcel par'că se făcea lumină, da' de unde, nu ştiu, că nu se revărsa încă zorile, — o lumină curioasă! Ai

www.digibuc.ro

cerut iar pustie de bragă; eu ți-am dat, cam cu frică, ai băut di nea ghiorțăind, ai dat drumu la ulcică, și ai căzut pă perna udă, mormăind ca din fundul lumii:

— „Mamă, parcă mi s'a luat ceva după piept, după suflet... nu mă mai doare și... nici nu mai 'mi-e sete; stinge mamă candela aia și trimite după mama Mariuța.

Se crăpa de ziuă și uitasem și pă Tache cu colivele lui și pă Nen'tu cu gălbinarea lui, și pă toți, dă zăpăcită ce eream. Dumnezeu să o odihnească, ea te-a sculat; diseară sunt na... treizeci și șease de ani și mai bine. Par'că eri fu! Erea spre *„Intâmpinarea Domnului"*, la patruzeci de zile dela *„Naștere"*. Bietu Simion când a venit el în mijlocul bisericii și a zis ca un sfânt ce erea: *„acum Doamne slobozește pe robul tău, că văzură ochii mei, mântuirea ta"*.

Și cum se brodise să fie și Sița tot ca Maica Domnului, la moliftă, născuse pe Gică, așa că n'a venit să mă vadă în ce foc ardeam. Eream singură, singurică cuc! Lui Tache îi făcuse de trei ani o pomneată... așa, doar cu străchini. Nen'tu se înscrisese la Academie și da tocmai examen cu Mitică, băiatu Ulierului din spatele lu Sfântu Spiridon.

D'odată, într'un timp, parcă s'a luminat casa, și a înăvălit în toată încăperea până și pă cearșafuri, aurul binecuvântării Dumnezeești care se pogora ca o minune cerească să te întremeze. Și se făcea că parcă ar fi intrat pe ușe Maica Precista, cu porumbeii ei de smântână cu *„Domnu"* Cristos în brațe, din spre prag spre icoane, iar dinspre prag spre icoane, se apropia încoace, pustnicul de Simion, spre porumbei.

Și într'un timp parcă 'l-am și auzit murmurând într'un svon de mărire și slavă, svonul *„mântuirei"* care cădea

www.digibuc.ro

pe capul Maichii Precista și pe vărsatul tău, ducă-se în pustiu:

„Slobozește Doamne acum pe robul tău, că văzură ochii mei mântuirea ta".

Mă încolțise greu zăcerea! Nici măcar de bănuit vre-o lecuire, nu mai era chip. Mă scăldasem pe la *„Probejenie"*, în Ialomița, la Urziceni. Dincolo pe mal, în zăvoaele de plută, mâncasem, după scăldătoare, corcodușe crude și băusem apă de puț tăioasă, rece și sălcie de am înlemnit pe ghizduri. Spre înserat m'au încercat frigurile; din friguri, vărsat negru cu sughițuri și „plecatele" — sughițuri din toate „băerile" inimii cari mi-au sguduit mădularele de la *„Înălțare"* până la *„Întâmpinarea Domnului"* pe prispa lui Ghiță Brutaru din ulicioara lui *„Buerebistea"!* M'a pus în picioare baba Mariuța Căruțășoaia, cu lingura, cu descântecul și cu miru ei! Din catalog mă șterse.

In toamnă, am trecut cu zăcerea în fund la bunica Tarsița sub un zarzăr vestit *„Zarzărul bietii Coani Tarsița"* din care au mâncat toate mahalalele, toate verile, până a venit primăria cu... „tăerea". Când s'a apropiat svonul înăbușit și arămiu al toamnei, am trecut cu zăcerea în sală — o cutie albă ca ziua, văruită în toate Sâmbetele de bunica, și aezmuită de părintele Nae de la *„Săraca"* la *„zintâi"*. Și în iarnă, când înălbea lumea, vărsatul mă înegrise rău. Leacuri nu se mai găseau. Le încercasem pe toate și se isvrăvise toate fără să-mi *priiască:* iarbă de pușcă plămădită în țuică; morcov descântat pe coș; enupere și slănină încălzită; rachiu de drojdie cald, cu cuișoare; ardei roșu plămădit în spirt; măsliină fierbinte

www.digibuc.ro

în ureche; cărămidă stinsă în zeamă de muşeţel. Aşa că nădejdea mai rămăsese la lingura cu cafea crudă a babii Mariuţu şi în milostivirea Sfântului Simion!...

După toacă, a venit *„mântuitoarea"* scundă şi domolă, afundată în barişurile ei cu miros de răşină şi în malacovul balonat care o aducea ca pe rotile, potolit, fără să i se vadă pantofii de brunel cu talpa veşnic nouă. Aducea cu ea, într'o bazma popească, o sumedenie de scule şi de leacuri. Par'că o văd: se sgribulise după burlanele sobii unde sfârâia un calup de dovleac din povarna lui Nae Nicopol, băcan în... Leon-Vodă, şi o cărămidă încinsă, — o cărămidă *„oficială"*, rămas de când s'a asfaltat... „Concordia" cu piatră... cubică!

Aştepta citania, vorbind singură printre burlane, rostogolindu-şi uneltele şi întorcând căramida şi dovleacul. Şi mama, da târcol leacurilor şi popii, înţepenit în mijlocul iatacului cu pămătuful înmuiat în cenac, şi a cărui înfiorare sfântă, o simţeam până în oasele tocate de boală. Prin împânzeala înserării, mormăiala cititorului trecea tugubră şi orbitoarea, răspândind parcă, mai mult desnădejdea decât mântuirea. Cadrele se năruiau din pereţi în întunerecul care lua locul umbrelor înghiţite treptat de urzeala înserării şi în care se ivea cenacul cu aiazmă, pătând noaptea, cu bulgărele alb al porţelanului.

Perna creştea fierbinte sub capul de plumb. Din tavan se pogorau vedenii; din colţuri şe apropiau jigănii; pe afară orbocăiau fantome cu înfăţişări de cioclii, ale căror chivere sinistre se înclinau pe dupe uşe, spre mine, făcându-mi semne şi clătinând din penele mari şi negre ca nişte păsări ale morţii. Aiuram întrerupând citania şi descurajând pe baba Mariuţa în destoinicia *„meremeturilor" ei!*

www.digibuc.ro

— „Taci maică, se supără tata popa pă noi"!...

Și tata popa se supăra amar pe evanghelistul care lungise capitolul *„Tămăduirea Slăbănogului"* băgându-l rău în noapte, și întârziindu-l de pe la alte *„tămăduiri"* și bacșișuri!

Tavanul se apropiase de pat, acoperindu-mi suflarea și lipindumi seul descântat, de pe piept, ca o scurgere de cositor topit; uneltele babii Mariuța se căleau între burlane; mama se împuțina tot mai mult în țoalele ei afumate de cădelnița care clincănea în jurul cenacului, lăsând prin găurelele ei stacojii, pete rubinii cari fulgerau în apa citită, ca niște gângănii de aur.

— „Hai taică, bea...

Și cenacul se apropia în pumnii măslinii al duhovnicului, spre gura mea de foc, și prin care, înghițitura cea sfințită, trecea ca un glonț greu și rece, înfiorându-mi călcâele. Dinspre sobă, se apropia, bâjbâind spre cenac, baba Mariuța, aducând în umbra ei, umbra mamii, într'o mogâldeață care se năruia spre mine, înăbușind pe duhovnicul cu cenac cu tot. Din mogâldeață a eșit apoi duhovnicul, s'a îndreptat spre prag, a țăcănit... *„ceva"* în palma în care mama îi apăsase... *„ceva"* și a pierit în fulgerarea patrafirului. A rămas baba Mariuța, mai mică ca spre înserat, mai înfofolită, de întunerec și îngrijorare, și ale cărei toltoașe păstrau parcă ceva din mirodeniile „moliftei" de adineaori — toltoașele ei de sfântă, cu miros de sipet, de smirnă veche, de nădejde apropiată.

— „Cască gura maică, maaare, maaare, baba maichii".

Până a nu o căsca de-abinelea, am și simțit amărăciunea grasă a cafelei crudă, cutremurându-mi omușorul lovit de coada lingurii care îmi oprise răsuflarea, aducându-mi lacrimi fierbinți în ochi.

www.digibuc.ro

— „Așa babo, încă odată babo"...

Și iar mi-a săgetat sufletul, coada de tuci a lingurii pe care o simțeam în gură, mult mai mare decât gura, strivind altă uimă și scornind alte lacrămi.

— Așaaa baba moșului, încă odată și leacu să-ți fie...

Și lingura iar îmi umplea gura cu amărăciunea cafelii, aducând de data asta, pe coada ei coclită, sânge negru.

Toacă la biserica „Săraca". Clopotul crunt lovit de limba îndârjită, duce și aduce văetul aramei din... Olymp în... Concordia și de-acolo în țigănia veche. Mama rămâne în mijlocul curții cu crucea neisprăvită pe piept.

— Ce e mamă?

*

— „Toacă maică; toacă tot ca atunci. Sunt treizeci și „șase de ani și mai bine; a tocat în toate cele treizeci „și șease de ajunuri ale *„Intrării în biserică"*. In noaptea „asta, ai scăpat de moarte; Dumnezeu s'o odihnească pe „biata baba Mariuța Căruțăsoaia pe unde 'i-o fi oscioa-„rele. Nimeni nu a pus o colivă, o citanie" și o lacrimă „pe groapa ei! Bietu Nen'tu, abia te 'nscrisese la sfânta „Ecaterina și te-a și șters din cataloage cu toate ab-„sențele motivate!

„Uite na... eri a fost: te-ai sculat în capul oaselor, ai „măsurat iatacu bunichi-ti cu ochii cât ai... boului, ai „shincit din rărunchi și ai cerut bragă, bat-o pustia să o „bată de bragă, că aia ți-o fi copt pieptu. Pe urmă ai „trimis după baba să-și vază minunea; baba era la un „mort pe care... 'l-a sculat ca și pă tine. In rai s'o ducă „Dumnezeu că acolo îi e locu; nu a luat-o pă ea el, de-„degeaba la el; îi trebuia doftori."

www.digibuc.ro

— „Du-te și tu maică cu o prescură, cu o lumânare, cu un pomelnicc și cu o lacrămă și caută-i mormântu!..."

*

De treizeci și șase de ani, în fie-ce ajun de *„Intâmpinarea Domnului"*, după toacă, când soarele adoarme în grădina lui de aur, în grădina de unde mi-a venit mântuirea pe coada de lingură a babei Mariuța Căruțășoaia, îndemnul mamei, se repetă încăpățânat, cum se repetau în gâtlejul meu, loviturile coclite ale lingurii: *„Du-te și tu maică cu o prescură, cu o lumânare, cu un pomelnic și cu o lacrimă și caută-i mormântul"*.

De treizeci și șease de ani toacă la *„Biserica Săracă"* din mahalaua Flămândă.

Și acelaș clopot lovit crunt de limba lui îndârjită, duce și aduce vaetul aramei din... Olymp în... Concordia și de acolo în țigănia veche.

Și pe melodia limbei lui, vine melodia amintirei — amintirea Căruțășoaii, tămăduitoarea *„Culoarei de Albastru"* adusă pe mogâldeața malacovului ei tutuniu, cu miros de petunii și de trandafiri sălbatici, care se rostogolea domol și precaut pe tălpile veșnic noi ale pantofilor de brunele; vine melodia lingurii a cărei coadă mi-a strivit omușorul și gălbeaza — *„doftorul Olympului"* cerându-mi într'o frigurare reverică, plata de atunci: o lumânare, un pomelnic, o lacrimă și o prescură. —

*

— „Tabacii era în flăcări, da ce flăcări! Ardea Bucureștiul, dar vezi d-ta, minunea lui Dumnezeu, flăcările au ocolit biserica Slobozia până dupe ostrețele lu Neicuțu, a șerpuit pe lângă prispa paracliserului — Bărăție

www.digibuc.ro

paracliseru, ăl cu uima în cap de parcă avea două capete, — ședea în curtea bisericii — și a cotit-o pe urmă, învrăjbită prin „*Trofee*" la Patica în înfundătură; Patica de... nepoata Oteaschi, fermecătoarea care închiega apele; amanta lu Ibriș comisaru!

— „Ce crezi! Biserică! Putea ea drăguța de ea să arză! A ferit-o Dumnezeu cu puterea lui: cum era el să o arză și să nu-și ocrotească casa? Se mai văd azi asemenea minunății? Arată-mi-le dacă ai dă unde! Cum o să se mai vază dac nu o mai rămas urmă de credință în noi. Se iau și ei și fac casă în ochii lumii fără rușine și prafu s'alege la urma urmelor. Auzi d-ta, rude, cumnate, între ele! Păi să mai rabde Dumnezeu halu ăsta și să mai te-aștepți să mai facă și minuni — păcătoșii de noi! Și să nu crezi că n'are să se mai întoarcă Sodoma și Gomora, potopu lu Noe, ciuma a mare, lăcustele și toate urgiile lumii?

Cum mă vezi și cum te văz au să se întoarcă, că prea nu ne mai încape lumea de greșeli și de nelegiuiri! Aveam la Slobozia pomelnic scris în regulă, din popă în popă; morții la locul lor, vii cu vii, la locul nostru, — pomelnice separate. La privighere seara, în ajunul slujbelor mari, dam fuga la popa Cristian care avea pă Opran gornist la muzică la „*Trocadero*" aci în poalele Filaretului... e hei... când era Filaretu Filaret nu acuș canalizat. Ii dam, o lumânărică din alea de trei d'un ban de la Curelaru din Făinari, și o jumătate de sfert dă sfanț și doar îi șopteam în pragul altarului, fără să mai aștept să tae anafura:

— „Părinte să ai grijă... „*la daruri*" — dă morți dacă vream să pomenesc pă Tache — dă vii, dacă vream să vă pomenesc pă voi aștia, poșâdâcu bolnav. Și știam că-i

www.digibuc.ro

pomenește, și îi pomenea. D-zeu să-l odihnească pă popa Cristian că erea duhovnicu... *băbachii*.

Și îi pomenea în vecii vecilor, cu dragoste, și cu durere, și la daruri și la molifte, și la vecernii.

Lasă că-mi trimetea ștafeta Ivăncioaia că ne-a pomenit, dar știam asta și fără Ivăncioaio căci atunci popa erea popă — sfânt în toată legea; d'ai lui Cristos, apostol din apostolii lui rătăciți în lumea asta rea, după *„Înălțare"*.

— „Păi azi?! Azi numai să te uiți cum slujesc, în silă și pă bani și cum tălmăcesc Biblia. Azi la fie-ce leturghie să-i faci pomelnic nou, că 'l-a pierdut pă'l din trecut; ca să te pomenească anume la daruri, trebue să-i înumeri alți bani peste ăi de la leturghie; la „zintâi" bani, la Sfântu Vasile plocoane, la Bobotează bani în șir la toți, de la potropop — căci cu el vine în cap de-ți umple toată casa — și până la paracliser, să-i dai și lui la rând cu popii și să-ți umple preșu dă noroi; la Paște să le îndeși dăsaga cu ouă roșii; la Înălțare, iar ou roșii; la Drăgaică, mere dulci, la Sfântu Ilie castraveți, și în sărbătorile Crăciunului care se țin lanț de la Sfânta Varvara până a doua zi de Sfântu Ion, plocoane peste plocoane, daruri peste daruri și bani și iar bani. Și trebue să le dai că de unde nu, se îmbufnează, nu-ți mai calcă casa, și te uită Dumnezeu ne pomenit, ne iertat, ba ferească Dumnezeu și negrijit! Dacă te duci să te rogi în biserică, d'abia îți trece pă la nas cu cădelnița, fără să se mai ploconească... de, cum e regula când tămâe biserica; numai... așa, îți zornăe pe dinainte lanțurile, te măsoară chiondorâș și la miruit nici nu-ți aduce bine crucea la frunte, parcă Cristos a miruit cu bani pă slăbănogi, pă dăspuiați și pă prăpădiții lumii!

www.digibuc.ro

Popi sunt astăzi; Dumnezeu să mă ierte că trebue să mă bat singură peste gură, că nu pot să tac, că mă doare de mă seacă dragostea de religie și nu are cine să ni le bage în cap, că ne-am căpiat de tot, cu toții dă la mic pân'la mare!

La nunta Siții a ars lumânările dă nuntă, până în rădăcină, în fața altarului, zile întregi după nuntă — le dăruise maică-mea la *„Alexe"* pentru fericirea însuraților. Da numai fericire n'a fost — prăpăd nu altceva! La nunta lu Mitică, băiatul boiangiului din curte dela Bedreaos care erea judecător la *„Curtea Veche"*, a ars ce a ars o firimitură, adică cât a ținut citania nunții și până s'a spart tâmbălău; — le dăruise și boiangioaica bisericii, Sfântu Niculae din Tabaci, înfipte în două jimble calde. Le-a scos împeliţatu dă dascăl, frumușel din jimbluliţe, te-a topit și le-a vândut ca *ceară* lui Ghiță Pencu din Făinari. Păi să mai fie credință pă pământ! Te miră că nu a încremenit lângă trapeză unde le înfipsese biata boiangioaica, chiar cu mâna ei. Și popa nici nu s'a sinchisit. Invoială cu dascălu, ce crezi! Invoială la leturghie, învoială la disc, învoială la prescuri, învoială la tăiatul colivii, că ți-o tae biată colivă, nu glumă; ți-o ia cu lopățica jumătate, în anvon după eșirea bisericii, de îngrașă pă preoteasă, pă copii dascălului, pă bobocii paracliserului. Și noi ne trudim și ne rugăm să fie primită de Dumnezeu, dacă mai are... ce primi după ce au jăcminit-o!

Te duci cu ea la mormânt să o împarți acolo cu citanie și cu rugăciuni și când colo nu mai ai ce împărți. Dacă ești pă moarte și chemi popa să te grijească acasă, îți trimite vorbă să te grijești la biserică. Dacă îi mai dai peste ceia ce trebue să-i dai în anvon la spo-

www.digibuc.ro

vedit, atunci își ia odăjdiile și cu chiu cu vai vine de mormăe ceva în silă și îți strecoară o linguriță de vin în gură, după ce te-a bonbănit și te-a socrit că nu te-a mai văzut de mult la biserică!

Asta e credința, asta e religia, asta e vremea. N'am sbierat eu de-surda să mă dea la călugărie sau să mă dea după... un popă, da după un popă adevărat să nu-i mai moară osu. D'alde popa Iancu, a... halal! care dormea în biserică toată săptămâna patimilor; d'alde popa Niculae de la *„Adormirea Maichii Domnului"* care postea post în lege, post de nu băga în gură nimic decât covrig uscat înmuiat în aiazmă, până în Sâmbăta mare când era chip deslegat peștele, icra și măslina; d'alde popa Cezărescu care dormea cu biblia sub cap, făcea milostenii peste milostenii, și nu lua un ban de la calicimea care se spovedea.

Aștia popi!

Și uite vezi, d'aia când a ars Bucureștiul întâi, Dumnezeu a ocolit cum spusei, biserica, că de... p'atunci în biserică era popi nu glumă; popii d'atunci care, când își punea odăjdiile de gât și lua cădelnița în mână, se cutremura ușile împărătești de atâta slavă și înmărmurea băbetu cu fruntea pă papură. Să se mai arate și azi minuni d'alde d'astea, dacă are cui! Să mă erte Dumnezeu că mai am câteva zile de târât pă pământ până să mă duc și eu pă lumea ai'laltă, dar spui drept că nu știu cum să mă mai închin și cui să mă mai închin! Uite zău, par'că și eu văz *„roșu"* în colo; nu știu să fie urmele focului din Tabaci, or focul Gheenii care se apropie să ne cotropească de răi și de nevoiași ce suntem; că numai o Gheenă ar mai primeni omenirea de răutate, de minciună și de lăcomie, căci Sodoma n'a putut să ne

www.digibuc.ro

stingă dă tot! Așa a văzut și Sița când a fost să moară, — *„roșu"*; un roșu curios și cutremurător, care venea dinspre zarzăr. Tocmai o ciopârțise Doctorul Flutureanu dă cancer, și când n'a avut ce mai tăia din ea — o teșise dă tot sărăcuța — a trimis-o acasă, adică la maică-mea, că Bujea murise.

Și într'o zi, spre înmurgit, după toacă, s'a ridicat pă oase că numai ele mai rămăsese de ea, 'și-a holbat ochii în perdele mugind a cobe: *„ce roșu e înspre Filaret; tot un roșu e tot pământul și zarzăru și geamu și apusu"!*

Se vede c'a fost o sfântă fără „s'o știm" și noi, că d'aia s'a împlinit proorocirea, că de, pare-se că dintr'acolo va să vie Gheena cu prefacerea și cu pedepsele ei, pentru mântuirea lumii!...

O dogoare stranie se desprinde par'că din povestirea fără rost și fără sfârșit a mamii, ofilindu-i mai mult vinele măslinii răschirate prin palmele prin care s'au plimbat atâtea și atâtea pomeni și închinăciuni și în care s'au vestejit de mult brazdele recunoștinții, trase adâncă în carnea hrănită cu dezamăgire și smerenie. Și pleoapele ei tăbăcite de plâns, păstrând în pojghița pătată de lacrimi, nemulțumirea și sclavia a trei sferturi de veac, se înclină domol sub povara unei profunde amărăciuni, strepezind pometele-i de sfântă cu stigmatul infinitei îndurerări.

Și într'un târziu, lipindu-se de-abinelea ele închid în fundul ochilor cari au preaslăvit credința, au așteptat mântuirea, și au plâns prăbușirea religiei, toată duioșia vremurilor mistuite de veci în focul din Tabaci și toată catastrofa vremurilor de-apoi, proorocită de răposată *„Sița lui Bujea"*, ce va să vie dinspre apus, dinspre același

www.digibuc.ro

straniu apus, de unde năvălea ca o prevestire groaznică numai *„roșu"*; — din îmbujorarea Filaretului, din zarzărul, din perdelele și din crepusculul înflăcărat de îndumnezeirea înmurgitului — o nouă Gheenă, pentru adevărata și de-apururi primenire a lumii!

Până în Sfântu-Ilie, vrăjitorul și a tot-mânuitorul trâsnetelor, nu căzuse strop de ploaie în boziile Filaretului. Agurida lui Iohan se ofilise și speranță de jăgmănit razachia la timp, nu mai erea! Baba Mariuța Căruță-șoaia, ce nu metaherisise ea pentru milostivirea cerului și îndurarea lui Sfântu Ilie! Ba răscruci spre... *Cornu Caprii*. Cornu Caprii de... unde miește iarna năbădăile viscolului și vara, nădejdea ploii; ba rugăciuni... pe coș, ba mătănii pe la poalele Mitropolii, ba... „conciliabule" cu *„Vicaru"* pentru vre-o citanie, ba milostenii prin sărăcime, ba farmece, până și blesteme, doar, doar!.... Ploae nici gând! Gutuiul se chircise ca un răgace; porumbul dase în cărbune; găinile înălțau penele, omenirea se înăbușea, pământul suspina prin crăpături! Ivăncioaia se tânguia cu mătăniile încleștate în pumni, că s'ar fi apropiat *sfârșitul*. Prăpăd și pârjol!

Imi dumecam lingoarea în vremea de repetență, tot din cauza lingoarei care m'a ținut mult timp departe de bancă, sub salcia *„babii"* între puțul cu vraja lui care cerea *om* la adânc și între guliile lui Mitu grădinarul, megieș cu stufișul *„Câmpiei Libertății"*.

Intorceam și răsuceam a lene și a boleșniță..... *„Les magasines pitoresque"*, patru hârțoage aduse din vamă de tata; la dreptul vorbind, urmăream numai *pozele* căci la Sfânta Ecaterina nu începusem la franțuzește ci numai la... „Drept". Mă perpeleam amar pe rogojina încinsă și nimic nu-mi intra în voe. Beam la *„flacoane Po-*

www.digibuc.ro

rumbaru" — un fel de zeamă de smeură, amară și slinoasă și din care trebue să i se fi dat și lui Crist pe cruce când a șoptit că-i e sete — și pojarul stăruia, gătuindu-mă și scoțându-mi până și sudorile sufletului! Pare că mă luau „*ielele*". Căruțășoaia își da cu ideia că a-și fi călcat în „*niscai-va*" lături dăscântate. Ce erea ce nu erea, erea rău! Popa Niculae îmi trecuse de mult pe la frunte, muchea ceaslovului. Ba îmi citise și din moliftele lui Sfântu Vasile, ba mai îmi dase să mănânc din artose de pe la privigheri, mai câte un mir citit pe la vecernii, leacuri și iar leacuri și băbești și bisericești, toate, d'asurda!

Gălbeaza și repetența mă pironiseră hotărât sub salcia „balbii" și nu se ivea vre-o mijeală de înfiripat! Ba mă dase și în... *scurtă* d'atâta înțepeneală. Pătrungel cu seu cald pe la gâlma piciorului, întins repede pe o otreapă fierbinte și trântit grabnic pe uimă, întărea dintr'un colț al curții, Căruțășoaia. D'asurda! Cotonogeala înainta, și rebegeala din friguri, din gălbează și din scurtă, mă schimbase în stafie! Mama ofta mârcită sub poalele sălciei, așteptând când pe popă, când pe babă, să mă facă om! Cu toate citaniile și toate descântecele, aranjate mai mult pentru mulțumirea și orgoliul popii și la al vrăjitoarei de Căruțășoaia, răul nu se urnea din loc, iar boala mă făcea din om ne om! Ginerile popii de la Sfânta Ecaterina, dascăl la „*întâia*", mă încuraja că a'și putea să mai rămâi repetent și *a doua oară* — ia el înțelegere cu Florian — numai să vrea Dumnezeu să mă... înpicioroghez! Și „bunătatea" popii mă potolea de a-bine, îmi domolea vijelia frigurilor... reușind chiar să mă îngrijoreze însănătoșirea, preferind să repet clasa la infinit numai să bolesc sub salcia din basme a Căruțășoaiei,

www.digibuc.ro

să mă alinte franjurile ei de atlas verde cu miros adormitor de dafin sălbatec, urmând să tai mereu cu o foarfecă pe ale cărei lame ereau încrustați doi lei învrăjbiți, poze din „*Les magasines pitoresque*". Ba aşi fi repetat la infinit insipidiile Domnului Florian de la Sfânta Ecaterina, numai pentru prilejuirea tot la infinit a beatitudinei de sub pomul care se recurba ca o intensă orchidee de un verde gras şi mătăsos, din temelia lui Ghiță Brutaru şi până în olanele lui Iohan Curelaru, oblojind sub crusta ei, mizantropia şi pojarul şi adumbrind mângăetor dar falş, leacurile Căruțăşoaei şi citaniile Popii Niculae dela „*Adormirea Maichii Domnului*". Puțul sleit de Mitana lui Mitache Vieru din Broşteni — după îndemnul Ivăncioaei, îl sleise o femee ca una ce erea mai *abraşă* din toți Broştenii, pentru ca să dea apă bună şi îmbelşugată — seca într'una, dezesperând broştetul care îi fluera în fund, şi moaştele Sfântului Dumitru cari se tot plimbau din dealul Mitropoliei în poalele Filaretului şi iar în deal şi iar prin bolovanii cişmelii lui Cantacuzino, doar s'o milostivi cerul pentru ploae şi ploaea tot nu se îndura să cadă! Spre înmurgit, frigurile mă zgâlțâiau mai vârtos, opărindu-mi sufletul şi buzele şi apă mică-eri, nici în puț nici în cer! Seceta se întindea în toată încăperea lumii, ca o molimă, uscând podoaba câmpului şi desnădăjduind lighioanele pământului.

In cerul gurii, se aşezase toată dogoarea trupului, apăsând răsuflarea. Asfixia secetei înpungise firea. Moaştele Sfântului, sastisite de atâta umblet zadarnic, se potolise într'o vreme în cosciugul lor de sticlă căptuşit cu mătăsuri vişinii şi argint muscălesc; tânguiala mahalalelor se înăbuşea în praful trecut de zarea „*apei morților*"; rugăminţile popii din Flămânda, amuțiseră în scoar-

www.digibuc.ro

țele ceaslovului, meremeturile Căruțășoaei se sleiseră de coșul tindei pe unde eșeau „duhurile" și se pogora „mântuirea" iar soarele care nici gând nu avea de apropierea potopului așteptat de toată omenirea, se înclina învrăjbit în culcușul lui de flacări, frângându-și a lene sulițele cu care înveninase norodul și bucatele, de stâncile apusului și din prăpăstiile cărora se reîntorceau fire lungi de aur luminos, poleind zăbrelele bisericei, trecând prin strane, fulgerând spre epitaf, aurind catapeteazma, și risipindu-se în altar în mii și mii de slove de foc, înscriind pe sfânta masă, urgia și neîndurarea cerului! Trecuse și a-apusul. Stropi fierbinți prelinși din lacrimile crepusculuí îndoliat și scurși pe beteala sălciei îngândurată, cerneau lacrimile desnădejdei pe acoperișurile din... „*Les magasines pitoresque*" stricându-mi pozele și desmorțindu-mi frigurile. Din olanele lui Iohan venea fierbințeala înmurgitului în pâlpăiri dogoritoare cari se așezau pe burueni, ofilindu-le sămânța și stingând neamul bucatelor!

Dar într'un timp, când frigurile se mai domoliră și pojarul își ridicase o vreme genunchiul după pieptul sfredelit de sete, dinspre „*Cornul Caprii*", dincolo de linia de granit a Căzărmilor, se apropia, eșind ca dintr'o măgură de oțel, un balaur de nori în fruntea căruia se frângeau fulgerele ochilor lui de foc, încercuind pe d'a-rândul, zarea cu un reflex de prăpăd!

Jigania călcând în pulberea de aur a secetei, venea grăbită, spre omenirea de dincolo de marginea unde se vestea potopul, aducând în poala fierbinte a văzduhului, prăbușirea urgiei și milostivirea moaștelor Mitropoliei...

*

www.digibuc.ro

Am perdut-o din ochi.

Până într'o vreme am urmărit-o smerit şi înfrigurat, abandonând splendoarea chipurilor din cărţile tatii. Dar când trăsnetul a despicat salcia Căruţăşoaei şi în inema căreia balaurul de nori şi-a înfipt săgeata unghiei, un strigăt se svoni din spre ochiul geamului în dosul căruia mama bătea mătaniile îndurării cereşti.

Jos, pe cărămizile înverzite de igrasie, frântă ca o făclie în topit, printre descântecele „de sperietură" metaheristic de o chiriaşe pe o jumătate de... *„apartament"*, — Doamna Anna Kivu Vasiliu, pensionară militară, se auzeau îngânările sughiţurilor morţei cu mormăiala de preaslăvire a mamei şi pe la şalele căreia trecuse unghia jigăniei ivită dincolo de Cazărmi, alegând între spaima morţii şi belşugul ploii, mântuirea lumii şi îndurarea Sfântului Dumitrie Basaraboff.

* * *

— „Trei erau vestite în mahalaua Flămânda, în cozonac: Tinca, Siţa şi Sia. Halal dă cozonacu lor! Câte şi trele la fel îi frământa, îi dospea şi îi cocea. Umflaţi, untoşi, dulci, pufoşi, lămâe multă, zahăr cu *„chiuita"*, stafidă dă razachie, crescuţi de da afară din tipar şi graşi de şedeau jilavi până după înălţare dacă mai rămânea nu storşi şi uscaţi ca ai lui Tomiţa din Cavafi unde-i comanda tat'tu, de ţi se oprea în gât ca un dumicat de gutue. Ii îmbuca tat'tu pă nerăsuflate, aducând fâşie după fâşie în stufu bărbii, de jinduiau copiii zgâiţi cu ochii la felioarele gălbui din care d'abia să îndura să le rupă şi lor câte un strop de li se oprea în omuşor; şi el, bulgaru, îi hlăpăia pă toţi; cine apuca dă el! Aşa era pe vremea

www.digibuc.ro

mea, adevărații cozonaci de Paște, vestiți! Da vezi că erau și femei cine să-i facă, nu astea de azi care nu sunt vrednice să bage ața în ac, să brodească o cafea ca lumea, sau să pue un potlog într'un fund dă izmană — femei și femei! Și d'alde d'astea era puține de le'numărai pă dește, martire nu altceva; casă, casă și iar casă, în colo nimic; plimbare nu, pălărie cu bliduri nu, petrecere nu, grădini, teatru, ferite-ar sfântu, nici gând!. Nu se ducea el tat'tu dăstul, pă la *„Bordei"*, ce trebuia să mai văz și eu d'astea! Ba să nu vorbesc cu păcat, m'a dus — nu știu ce 'l-o fi găsit, intrase pasă-mi-te în anu morții — la *„Teatru": „Apele minerale de la Văcărești"* la *„Bossel"* unde juca Millo, un actor mare; mă împuiase cu Millo al lui, se vede că bea cu el.

— „Hai Froso să vezi și tu pă Millo! Și trăgea din mustață și se închindora la mine păr'că cine știe cine era Millo! Se țucsisise, că el numai când era țucsisit trăgea din mustață — Văraru, era în drumu lui, cu prăștina — în colo, când era treaz, tăia și spânzura din nimica! Piesa nu mi-a plăcut nici de frică și nici n'am înțeles nimic die ea! De Millo îmi ardea mie când acasă lăsasem poșidicu adormit cu lamba aprinsă. Par'că lui Tache îi ardea de casă, nu eram eu topor dă oase; nu era sătul dă chiolhamuri, hai să dea și pă la teatru. Am mers, era în stare să mă tae și din asta — tătaru. Din burta măsii a fost pus pă gâlceavă! Să moară la urmă dă năcaz că nu mi-a plăcut piesa!

— „Bine bre omule, cum să nu-ți placă ție piesa, frate?

— „Iacă nu mi-a plăcut și pace; ce — și pentru asta trebue să stai cu măciuca de brâu? . .

A dat Dumnezeu de la potolit maica precista. Toată noaptea însă m'a socrit din fundul plăpămii, că de ce

www.digibuc.ro

nu mi-a plăcut piesa, şi m'a împuiat cu *subiectul*. A doua zi toată vama ştia că domnu Tache şi-a dus nevasta la Millo!

Mare pricopseală! Mai bine îi lua lu nent'tu niscai-va pantalonaşi să aibă cu ce să-şi dea bacalaureatu că era mare şi gol şi plin de carte şi de minte şi nu avea haine să se ducă la egzamen! Puteam să scoţ o vorbă? Par'că nu era făcut cu el! Nu mai vorbesc dă voi, dă ailalţi, goi şi jinduiţi după toate!

Şi el cu galbeni în toate buzunarele, pentru mese şi beţii. Se vede că d'aia 'l-o fi persecutat şi pe el Dumnezeu, după canoanele ce le-am îndurat de când m'a luat şi până a închis ochii!

M'a rupt maica din ghiveci ca pă o floare şi m'a dat după un satrap! I'ar fi trebuit o d'alde Ghioala lui Enescu, care 'i-ar fi aruncat un codru ca la un câine, ba l'ar şi fi bătut bine-ha, nu ca păcătoasa-mi de mine, să mă dau jos cu cataplasmele la fălci şi să-i frig pui în foi de dafin, să-i hlăpească numai el în nasul copilaşilor. Dacă venea înfuriat de la vamă şi de se brodea să nu fie şervetu pă masă, lua masa în braţe şi o svârlea pă fereastră cu tot ce se găsea pus pă ea. Şi eu stam şi mă jeleam, bolnavă, cu palpitaţia la gât şi el, gămanu pleca la „Hănişor" dă se îndopa, şi d'acolo la Văraru la pastramă, pelin şi popice. Spre seară, tot el venea îmbufnat, cu o pungă dă gogoşi dă la *„Madama din pasaj"*, chip pentru voi zicea că le-a adus, dar până să vă ridicaţi din toltoaşele de unde adormeaţi nemâncaţi, el le şi jăgmănea pă jumătate, nesătulu fără fund! Ba, dă multe ori trebuia să mai cos şi... *omenesc* ca să m'ajung cu casa şi el să toace până într'un fir!

Dă unde 'mi l-o fi găsit biată maica, Dumnezeu să o

www.digibuc.ro

erte pă unde o fi, dar nu știu zău, îmi vine câte odată să plec să-i caut oasele și să o dau cu capu dă toate mormintele, că măritișul m'a făcut din om ne-om; prea am fost cu dor și cu râvnă de casă. Auzi d-ta, să te apuci dă cozonaci, să frământi, să bați albia până ți-o pica sufletul în cocă ca să aibă iabrașu ce îmbuca, în loc să mă fac *nișta* și să-l trimet la Iorgu în piață, să cumpere d'ăia cărpuzi, numai să se găsească pă masă ca la sărbători mari. Care 'mi-a fost bucuria și răsplata? Boala, sărăcia și văduvia! El s'a culcat și a murit sătul bubă dă toate, și m'a lăsat pă mine, să-i port soroacele, și să cresc unsprezece copii cu patru napoleoni pensie! A benchetuit cum a vrut, și când s'a săturat până în gât, s'a dus pă lumea ailaltă. A înghițit ce a fost mai bun și mie nu mi-a lăsat o ață. Am rămas eu să mă tiranisesc, să vă fac oameni în lume; să-mi oblojesc *rematizmu*, să-i fac pomenile, să vă cârpesc pă voi și să trăesc cu bromură!

La fel Tinca, la fel Sița, la fel Sia, niște slugi la bărbat, fără leafă, canonite și nemâncate. De unde 'i-o fi găsit biata maica! Dacă 'i-am spus că nu-i luăm și că fugim cu toatele la călugărie, ne-a târnuit toată curtea, ne-a tuns și nu ne-a mai lăsat în bătătură până au venit grozavii dă logodnici de ne-au luat cu ei în împărăția tiraniei și a caliciei. Și ne-am dus c'așa ne-a fost scris. Da barem am fost femei și jumătate, casa, biserica și postu, atâta am știut cu toatele, și cu ele am rămas până am căzut în cârji.

Spălam în pimniță, în văgăunele igrăsioase ale lui Firică din tabaci, pă cărămida goală și rece, ca să facem iconomie pentru gura lor; vă tundeam în casă ca să le agonisim lăcomia, și vă îmbrăcam în dril, ca să le rămâe lor de șlăpăit. Cine să-ți plătească pă Mitana la spălat

www.digibuc.ro

dă unde bani dă tuns la Ivan în Speriepește, sau dă cumpărat, măcar de sărbători, vre-un costumaș dă la Țentler sau măcar înpungărit cum ar fi dat Dumnezeu, de Iancu Croitoru, din Discordia, pă nimica toată, numai să-l ai și tu nou și gata în ziua întâi dă Paște! Ferite-ar sfântu!

Așa ne-am măritat, așa am dus casă, așa am văduvit! Ce s'o mai alege, știe Maica Precista, că m'a năucit calicia și boala! Pă unde le-or fi sufletul, știe Dumnezeu din cer, că ale noastre prea au fost trudite".

Un oftat aspru și greoi, trece dinspre buzele mamii prin adâncul odăii, încremenind parcă și suspinul candelei; se întoarce prin întuneric, înapoi și merge să așeze din nou pe buzele de unde s'a desprins, semnele infinitei îndurerări.

Mâinele 'i-au rămas țapene, dealungul trupului stafidit și micșorat, într'o mișcare de desnădejde și de renunțare la tot ce s'ar mai putea ivi întremător și bun pentru ea. din amintirea schingiurei și a răbdărei!

Și capul pe care de abia îl mai țin umerii aduși ca să eternizeze durerea și resemnarea, se înclină tot mai adânc, sfios, obidit și încărcat de nevoi și planuri în veci irealizabile, clătinându-se anevoios într'o parte și într'alta, controlând par'că prin besna amintirilor, — ca o supremă consolare, — recunoștința intimă a sufletului, care se adună într'o subtilă tresărire de orgoliu de soție și de mamă, sau blestemând într'ascuns, risipa și excesul unui devotament nesăbuit și din care s'a ales un mort îndestulat și un viu nefericit!

* * *

Dintre chiriașii Căruțășoaei, plecaseră mulți într'o vrème. In locul lui Bohor, reparatorul de pălării, din față, mun-

www.digibuc.ro

citorul cinstit și fără preget cu fetele cele multe, grase, murdare și leneșe, venise Domnișoara Buca, modistă în Smârdan, cu mustăți, și Olga, corsetieră în Ulița Franceză, cu pistrui roșcate, ocupând ghimirliile igrasioase ale călcătorului de pălării și aducând pe pereți alt jeg și pe dușumele alte urme de tăciuni, scăpați din mașina cea curioasă, de călcat, care semăna cu un pui de elefant mirat. In locul lui Nenea Mihalache de la Arsenal, între Bohor și ulicioara lui Ghețu, se ghemuise Safta Boiangioaica, care sorbea cafeluța după vetrică, cârpea cercevelele cu hârtie vânătă, nu mătura niciodată coșurile, lipea prispa în postul Paștelui cu pământ galben furat noaptea din canal de la Uzină, lecuia de *„năjit"*, spărgea casele oamenilor simțind o mulțumire că au prins intrigile și trăia din mila *damelor de onoare* cu bon de la primărie; Doamna Ana Kivu Vasiliu, văduva șefului despărțirii de albastru, având în josul nărilor afumate de tabac, o palidă urmă de mustață care îi măzgălea obraznic linia buzelor subțiri, abrașe, vinete și gâlcevitoare, aduse spre nările tăbăcite, gata pe ceartă și nici odată mulțumite, Kivuleasa de... vestită în murături pentru că erea zue, meșteră în colivi, pentru că le îndesa cu nucă multă și tare în *„argumentații"* pentru că fusese... de, nevastă de... judecător! Cine erea mai meșteră în murături, în colivi și în certuri? Kivuleasa!

Intr'un timp îi abătuse; „predase" bostănăria, lui Mitu grădinaru, se certase cu Căruțășoaia, se înhăitase cu un văr de-al lui Mihalache, elev în școala inferioară de Comerț și se zgribulise cu pensioara și cu... viguroșia viitorului negustor, în ietăcelul cu săliță și cu intrarea prin... Buerebiste, din paraginele Măngaroaelor din fundătura Bătrânilor. Căpitan Costache o sbughise cu chiria neplătită

www.digibuc.ro

pe doi ani în urmă, sastisit de sărăcia de sub salcia din fundul curții, copt de igrasia care prididise și soba, răsnindu-și copiii hrăniți cu papară și scumbrii, care actor, care în... orchestră, care la meșteșug, care fugar dela școală. Iohan vânduse via, celebra vie a lui Iohan curelaru din spatele Perucăresii, din care jegmănise toată „*Societatea pentru învățătura poporului Român*" și tăia „cupoane" într'o magazie de acrit varză, chircit lângă o mașină de bucate, niciodată cu bucate, rece și indispusă, având forma unui cal de lemn, al cărei coș da în spatele lui Ghiță Brutaru și din care picura veșnic grunjul negru al funinginelor și pentru care se găsea în proces de... „*încălcare*"! Petrache Chirigiu, nepotul lui Iancu Băcanu, rupsese rudenia cu proprietăreasa, un fel de spălătură de ploscă de strănepot și plecase să moară în Giuleștii-Sârbi, amenințând pe orice pretendent la moștenirea tuși-si, cu anularea testamentului. In fund rămăsesem numai noi să ne inglindisim cu calicia din cei *patru napoleoni* pensie „*trecută*" prin Cameră, din lefșoara lui Nenea mare caligraf la Interne și din căldărușa pe care o plimbam la „zintâi" din cocioabă în cocioabă cu duhovnicul Nicolae dela „*Biserica Săraca*". Dincolo de „apartamentele" din față, în curticica zmălțată cu rochița rândunicii a Evgheniei, călcătoreasă de lux, fecioară cu... trei amanți, care se îmbrăca bărbătește în sărbătorile Vicleimului, punea pahare Episcopului Inochentie al Buzăului și călca *cu lustru* licențiaților din albastru, își dumeca niște bătrâneți amare și ponosite „*madam Ottescu*" din enam de Căimăcami, o ruină a unei fălnicii și din care nu rămăsese decât tirania sărăciei și a persecuției, o femeie dintr'o bucată, plină de minte și de omenie, calmă, dreaptă și blândă cu sufletul la gura din care îm-

www.digibuc.ro

părțea calicimei învățătura și dărnicia unui neam care apusese de veci și din care mai rămăsese o bonetă cu bliduri, un nas cu negul aristocrației în declin și un umblet care ocolea o groapă deschisă, dar pe care rugăciunile sărăcimei o astupau la loc! Madam Ottescu purta pe umerii ei uscați dar semeți, înobilați de un anteriu de atlas care se înverzea, ruina boeriii și durerea înjosirii, înăbușindu-i între spetele de marchiză scăpătată și în grajdurile căreia nu mai ereau cai, dar scăpăra în schimb blazonul de argint încrustat în hamuri și căpițele mucede, amarul unor zile cari nu voiau să mai apună, anevoioase la înumărătoare, în văgăuna ei de odăiță, printre ciupercile igrasiei, printre mobilele cu damascul spart, dar cu rozetele de fildeș, prăjite de vremuri și în lustrul cărora se reflecta dureros decăderea, goliciunea și descurajarea.

Din tinda cocioabei în care sărăcia și bătrânețea cocârja un nume și un trecut și până în șindrila podului în care mormăiau stafiele mizeriei și ale singurătății, madam Ottescu își plimba cu resemnare desnădejdea, în țoalele ei tăbăcite de fum, iradiind în lumină toate nuanțele, iar în umbră, prin colțuri și dedesubturi, închizând într'un negru macabru toate speranțele de îndulcire ale unor bătrâneți persecutate, propovăduind, răbdând, miluind. In cușca ei puturoasă și obosită, cu lumină puțină, pe pereții căreia vremea își așternuse jegul și neomenia, calicimea mahalalelor își găsea alinarea și curajul, aducând descurajarea, lăsând acolo suferința și plecând cu îmbărbătarea. Madam Ottescu le prididea pe toate, remedia totul, risipea bucăți de suflet, filtrând prin nemărginita ei putere de omenie și de abnegație, îndoiala și durerea. Dar ea în schimb nu culegea nimic dela nimeni. Madam

www.digibuc.ro

Ottescu nu mai mânia cu nimic pe Dumnezeu, nici chiar cu rugăciunea, încetând de mult de a mai ambeta chiar icoanele impasibile și pe care le ferecase în iconostasul lor de abanos, metaherisit la Sfântul Munte cu scăpărături din lemn... *sfânt* și în firida căruia încremenise pentru totdeauna rubinul candelei. Madam Ottescu da și nu aștepta nimic. Ofranda sufletului ei divin, trăia în profunditatea unei mulțumiri stranii care îi împrăștia vinele sclerozate, din pomete și îi lua dumicatul dela gură pentru a-l trece spălătoresei, în a opta lăuzie la spitalul Mavrogheni.

Atunci, chipul ei mare și osos, mâncat de pecinginele bătrâneților, se înălța din bulendrele ei aristocratice al căror foșnet de scumpete se stinsese de mult, lărgind luminile ochilor și așezând pe fie-ce fir de geană, briliantele mărinimiei.

Și în poema acestui extaz al infinitei bunătăți, în această criză stranie de desgolire sufletească, madam Ottescu se rostogolea de-alungul prețului, așteptând pomana cerului, pentru poama sărăcimei! Aci se sfârșia toată năzuința ei de pustnică bună, flămândă pentru stomahul mahalalelor, sătulă pentru ea, aci erea hotarul slăbiciunilor ei de schimnică milostivă, până aci venea *„lăcomia"* pântecului ei hrănit cu poame și cumineçătură! Pe ferestruia dinspre livada lui Mitu grădinaru, se prelingea caldă și sfioasă, raza indurării pentru răsplata prosternării și mergea mai departe spre scrinul plin de codrii din care se îndestulau vecinii și lângă care madam Ottescu își petrecea ceasurile inaniției! Din boneta ei de vestală a răbdării și a milosteniei infinite, din umbletul ei molcom și fin, din vestmintele ei aezmuite, cu luciri șterse și domoale, din tufănelele cari o împresurau cu culoarele

www.digibuc.ro

lor de aur, din luminile apuse ale mobilelor, ciuruite de cuiburi de gângănii de tot felul, din tavanul rumenit de fum, din lăzi, din velințe, din sculele gospodăriei moartă și din tot ceiace mucezea și expira sub talpa galbenă a ghetelor ei de brunel, se întâlnea, se aduna, se contopea bunătatea cu răbdarea, suferința cu resemnarea, credința cu izbăvirea. Și în lumea asta de cucernicie și de smerenie, de bunătate și de omenie, în miracolul ăsta al abnegației și al altruismului, printre tovarășii aceștia ai mulțumirei de sine, intime fără de preget, mi-am îndulcit și eu amarul corijențelor, al vacanțelor îndoliate de îngrijorarea mamei care cobea că voi repeta la sigur clasa și al lipsei banului de *„cinci"*, scriind scrisori domnului Alexandru Ottescu, profesor de *„gimnaz"*. Cu coatele înfipte în horbota care acoperea masa scrinului cel înalt, cu ușă ovale și cu oglinzi în ușă, în cari apăreau petecele genunchilor mei și decăderea doamnei Ottescu, încleștând condeiul de os de arici, tigrat, lucios și „îndemânatec" la scris, înaintea unui petec de hârtie care sugea litera pe dată, așteptam inspirația doamnei Ottescu pentru a o *„inmortaliză"* cu o caligrafie agasantă în hârtia care sugea cuvintele și peste care presăram grabnic după fiece frază, din cel deal-doilea butoiaș al călimării, nisip albastru, mărunt și fin. De cele mai multe ori, madam Ottescu, năpădită de vizuinile imaginațiunei sale înceată, dicta aproape întreaga scrisoare, după ce, multă vreme, mă ținuse cu tocul de arici în mână, în care timp reflectam la o întrebuințare mai inteligentă a gologanilor ce aveam să primesc în scrhimbul scrisului. Și atunci, își vorbea sie-și, certându-se cu domnul Alexandru Ottescu care îi ignorà nevoile, uitând să-i trimeată pensiunea viajeră. Negul după nas se agita, mișcând perii asprii și

www.digibuc.ro

arși de tabac, înfipți într'însul ca într'o perniță de ace, blidurile bonetei tivită cu jeuri de sticlă albastră, al căror arnici se albicise, se loveau de pieile gâtului pișcat de purici, în vreme ce, prin portița lugubră a celor doi incisivi cari se iveau și dispăreau brusc în prăpastia gurei neagră de cafea și de tutun, se strecura ocara fiului risipitor, așezându-i, chiar în același moment, în luminile ochilor, duioșia căinței și a regretului târziu! Și atunci reculeasă, mă întreba grabnic dacă am... *trecut!* Aci dam lupta augumentării onorariului. Compulsând, tot grabnic, indignarea cu părerea de rău a doamnei Ottescu, alegeam situațiunea care, pe brodite, ar fi concordat, cu starea sufletească a mamei profesorului de *„gimnaziu"*. Și înainte de a fi avut vremea să aștern un rând din isbucnirea ei duioasă, din durerea ei de sfântă mâniată, afirmam că... *am trecut,* dacă mânia persista; — că... *„nu am trecut"* dacă regretul întârzia să-i așeze negul, blidurile și incisivii la loc! Dacă între o situațiune sau alta, atitudinea doamnei Ottescu nu se precizà, șovăind între mânie și înduioșare, atunci eream solicitat să repet ceia ce *trecusem,* dar ceia ce, realmente nu era trecut, reproducând pe dibuite pasajul dictat dar nescris, sau să-i arăt că *nu trecusem,* ceia ce de altfel erea trecut, mototolind sub horbota scrinului, hârtia cu pasajul dictat și trecut și pe care o înlocuiam dupe trebuință, rămânând astfel continuu pe scrin o hârtie albă, iar scrisoarea, niciodată începută. Și profesorul de *gimnaz* nu primea niciodată scrisorile doamnei Ottescu; dojana doamnei Ottescu rămânea astfel pe scrin, pe vârful tocului de os de arici, risipindu-se prin colțurile pe unde greerii o ironizau cu cântarea lor ostenită, trecând pe lângă iconostas, mâhnind icoanele adormite în îndrușaimele *„Marei și Sfintei Vi-*

www.digibuc.ro

neri a Paștelui" și sleindu-se de grinda unde se asfixia razachia lui Iohan Curelaru.

Și pensia viajeră nu mai venea!...

Și calicimea flămândă de milostenii, da târcoale pe sub strașina pridvorului care adumbrea trist o văgăună a resemnării și a mucegaiului și în besna căreia se potolise în nouăzeci de clipe, o mânie de nouăzeci de ani!...

Din văgăunele lui Ghiță Brutaru din ulicioara Buerebiste, am trecut bocceaua cu ce mai rămăsese în ea după măritișul „fetii", din dosul Sloboziei, la Patica, în fundătura... „Trofeelor" (?), vecină cu Șerbana Bivolăreasa și Neicuțu-Vânătorul, casier la Casa de Iconomie. Strada „dermea", începând dintr'un maidan din coasta cimitirului bisericii și sfârșind în pântecul unor cocioabe date pe spate, galbene, burdușite de ploi, cu ferestrele în pământ și cu strașina la umărul omului, având o înfățișare de nedumerire, resistând la toate cutremurile vi hotărâtă să stea înfiptă în mocirlă, până la a doua facere a lumei! Din grilajul bisericii care izola sărăcia, igrasia și întunecimea străzii Trofeelor, printr'un val parfumat de tufănele, de... *trofeele* tuturor murdăriilor fundăturii, unde noroiul, umbra și tristețea pridideau și prin splendoarea lui Mai, plecau două șiruri de ghimilii, de aceeași înălțime și culoare, îmbucându-se în două pârtii gheboase pătate de ochiurile ferestrelor și cari se topeau în cocioaba cea curioasă, împlinind cercul mizeriei și al promiscuitudinei. In mijlocul uneia din cele două dâre de bojdeuci posomorâte și scunde, se ruina timid, ceardacul acaretului coanii Patica, comisăreasa din Trofee, o pepinieră de ochiuri umede în mucegaiul cărora tremurau și în toiul verii, un student la declamație, o cocotă și o moașă. Intr'una din găurile „acaretului" ăsta, care se

www.digibuc.ro

bucura de faima botezului străzii — o ironie edilitară care păstra în noțiunea „*trofeu*"... *trofeele* gunoaelor — mama și-a deslegat bocceaua sărăciei la trei ani după văduvie, spoind, aerisind și răbdând. Trecuse aprig prin noi, adierea scăpătăciunii și a îndurărilor, dintr'o cocioabă într'alta, pe unde ne-am plimbat umilința și nevoia, după ce tata pășise ultima vamă a văzduhului. La Patica ne așteptau rânjind, alte îndurări, altă igrasie, alte geruri, anevoe de potolit cu bonurile doamnei Bibicescu, sau cu... *catagrafia „Comitetului de ajutor reciproc"* instituit de tutorii bisericii „Slobozia" — trei bețivani cu preotul suburbiei în cap, cari încremeneau cu cataloagele în paltoane în cârciuma lui Vasilache Costăchiță Chioru din hanul lui Nicopol Bâlea din Leon-Vodă. Casa Paticăi, fără uluci, era un morman de moloz, umed, înfipt în noroi și împuns de două rânduri de ochiuri de geam prin care rânjea murdăria... trofeelor din uliță și sărăcia pereților dinăuntru. In pridvorul de cărămizi, împodobit cu urechelniță și ciuperci sălbatece, apa pîtpalacului seca mereu, mai răbdător ca spinarea și calicia mamii! Din peniței lui calde el se închiondora îndurerat prin granatele ochilor adânciți în puf spre tinicheluța de apă și de acolo, mai mâhnit și mai îngândurat, spre lumea care mișuna pe sub ciurul lui oropsit într'un colț de unde plecaseră de mult nevăstuicile și cucuvaele!

Ciurul lui sta agățat acolo ca o consolare dureroasă pentru suferința omenească ca și pentru aceia a lighioanei și din care, picura duios la apropierea sămânței, cântecul recunoștinții. De dincolo de ruina părețelui care despărțea o igrasie de alta, din cocioaba în care mi-am adus ghiosdanul, penalul și scatiul, urmăream prin geamul mâzgălit, tăria, nevinovăția și cumințenia sufletului

www.digibuc.ro

melodios din ciur, care îmi fortifica răbdarea și îmi înviora speranțele de corijent înfrigurat. Dincolo, în altă prăpastie, mama răsturnând tolba văduviei, avea să ia pildă dela păsărica cea curagioasă, mâncând numai la luarea pensiei, dogorindu-se la razele cari cădeau din turla „Sloboziei" și năzuind să se răfuiască pe *lumea ailaltă* cu Take Vameșul. In tinda Paticăi, n'a putut străbate raza primăverei spre a îndulci desnădejdea pitpalacului din ciur și a scatiului dela fereastră, și a încropi bulendrele după mama — aceleași iarna ca și vara — păstrând mirosul colivelor slujite și cari, împrăștiau din tăetura și culoarea lor blajină, smerenia și umilința. Pete neregulate, încercuite de jeg și fire înzilizite de păiajen, păstrau pe pereții grunjoși și incolori, urmele tablourilor grele și strămoșești, și în locul cărora luceau pârtii grețoase de fum rânced, vizuini de păduchi de lemn, pârâiașe de igrasie, încrustând bizar în tencuiala burdușită, cicatricele vechimei, într'o neregulă dureroasă și revoltătoare!

Printre culisele astea de doliu, umede și sfâșiate, s'au furișat dureri și năzuinți, s'au adăpostit nevoi și nevoiași, au tânjit murind de neîndurare, generații de obidiți, chiriași huliți de ierni dușmane, umplând bisacteaua Paticăi, în schimbul reumatismului, hypohondriei și lingoarei!

In podul care se ivea ca un gât de peșteră prin mucegaiul obloanelor și prin care se cernea plânsoarea toamnei, mustiind pereții și măcinând șindrila învelișului, se auzeau zvonuri de cobe deși nu trăia acolo decât coropișnița și gărgărița putregaiului. De spatele acaretului amantei comisarului se rezemau, oftând de vechime, alte părăgini în cari se înghesuiau și acolo ca și aci, calicia și boala, proptind cu tărâțele pereților, paiantele hardu-

www.digibuc.ro

ghiilor Paticăi! Curțile se îmbucau una cu alta, amestecându-și noroiul și lăturile într'o băltoacă puturoasă și verde în care înotau galenții de lemn și resturi de galoși și din care se înălțau umilite și cocorjate, prăjini, sprijinind plăpămi afumate, sparte și borșite, ca o mărturisire dureroasă a promiscuitudinei dinăuntru, și a neîndurării și persecuției din afară! Câțiva copaci nedefiniți, cari legau rod dar care nu semăna cu nici un fel de fruct, pântecoși și bătrâni, păstrând pe crusta lor mucedă, pecinginile lăturilor și rănile bricegelor, profilându-și silueta anemică pe fondul burhaiului, revărsa din spicul fiecărei crengi, partea lui de îndurare, îndoliind cu o înfinită mâhnire, patimele de sub ei.

Și în mijlocul bagajului ăsta răscopt, ponosit și împetecat din umezeală, mucegai și întunerec, în lumea asta de nevoi, de boală și de singurătate, în împărăția asta a mizeriei, a obidei și a resemnării, unde noroiul, lăturile și umezeala, sfidau răbdarea, umilința și sărăcia, Patica făcea amor cu ipistatul suburbiei, studentul dela Academia de declamație, repetând, trecea brusc dela bohem la suveran, oferind avuțiile și împărățiile lumei, coroanele și palatele raiului, cocota împletea la grații, preparând sinuciderile visătorilor nedreptățiți ca și ale milionarilor îmbuibați, în vreme ce moașa cea dibace și dosnică, se târguia cu Dumnezeu, înmulțind sau împuținând *omenirea*, după onorariu și capriciu!

Dintre toți năpăstuiții și persecutații lagărului puturoșiei și al contagiunei, din fundătura *„Trofeelor"*, aceia care se dădulcise la *milostivirea* mamei, din bruma puținului ei, era chiriașa din fund, coana Magdalina Mângăroaia, văduva lui Ulieru delegatul mahalalei *„Sperie-Pește"*, mătușă din spre tată a Paticăi. In schimbul unei cafele

www.digibuc.ro

cu țigară, Uliereasa da leturghiile mamei, de când pierdusem încrederea în părintele duhovnic, care vindea prescurile jeluitoarii bisericii, preferind să le duc eu, spre a avea eu ce vinde! Și sorbeau împreună, dela un timp, cafeaua aromitoare, la gura vetrii, pensionăreasa lui domnu Tache Vameșul cu văduva *„delegatului"* care *„atesta"* semnăturile proprietarilor din Flămânda pe actele de pensii, de ajutoare și de *„indentitate"*. Și acolo, lângă cafeaua leturghiei, în revărsatul zorilor pâcloase de iarnă, când aburii igrasiei sleiți în stalactite pe ochiul de fereastră, întârzia lumina zilei, se desmorțea încetinel, în aburii fierturei cele negre, romanul *„celor două tinereți"* apuse în silnicie, desgustător de canonite și de-apururi neizbăvite.

Descurajarea văduvei Ulierului se înrudea de minune cu văicărelele Vămoșoaei, în revărsarea trandafirie a dimineței aprinsă de ger, și prin care șerpuiau molcom, aburii cafelei, exagerând și îndulcind povestea. Din sălița fermecătoarei cocote, se apropia de aburii cafelii, melodia nepăsării și a desfrâului plătit, insultând musafirii Paticăi, și stricând prețul chiriilor, iar din vicleimul de sub pomii cu fructele cele înecăcioase, *„Împăratul"* dela conservator, păcălea încrederea proprietăresii, anunțându-i chirii fantastice din proecte mai fantastice!

Și văduvia mamii se scurgea îndureretă, din prag în prag, din leturghie în leturghie, din strâmtoare în strâmtoare, și anii așezau pe umerii ei de martiră, cocoașa vremurilor neîndurătoare. Și neamurile se îndepărtau tot mai adânc de nevoile ei înăbușite între un bon de pensie ce avea să fie *rotunjită* la majoratul meu și o dublă de pâine, veșnic neîndestulătoare!

Și în decorul ăsta al frigului și al sărăciei, la *„adăpostul"*

www.digibuc.ro

căruia suflarea se sleia învineţind buzele şi strepezind sufletul, coana Magdalina Măngăroaia, văduva Ulierului din Alexe, „capul" mahalalei *„Sperie-Peşte"*, se ivea ca o încununare a supremei ironii, ca o opoteoză a exasperării, ca un ridicol şi scârbos adaos la noroiul, lăturile şi *„trofeele"* din fundătura *„Trofeelor"*, mormăind în cafeaua mamei, şi vârând leturghia în boccea.

* * *

— „Dă mic ai fost aşa, cotelici, mueratic şi vârâcios „în toate. Mă anosteai şi-mi scurtai zilele. Imi venise „să-mi iau câmpii, lumea în cap nu altceva, bă să mă „ducă până şi la mânăstire numai să nu te mai văd sco- „tocind şi băgându-ţi nasu în toate! Toate cratiţile, toate „oalele, toate zmalţurile de pe la tigai, ereau plesnite „din cauza ta; le puneai goale pe foc ca să faci lui tat-tu „bucate, când o veni dela vamă. El nu mai putea dă haz, „că numai de haz şi de crăpelniţă erea bun! Eu mă udam „cu oţet; bunică-ta îi da zor ca să te las în pace că aia „îţi erea soarta! Care soartă, bucătar? Ba într'o zi, ca „să-mi tacă gura s'a dus în *„Sticlari"* de ţi-a luat nişte „troace de ulcele ca să ai în ce fierbe, să nu-mi mai cio- „căneşti pe ale mele. Ţi-a luat o bărdacuţă de pământ „cu fundu lat, cu două urechi şi cu buză; da tu, tot în „tracalele mele îţi vârai toate spurcăciunile şi toate co- „jile după maidan, ca să faci bucatele, iar p'a bunicihiti s'o „păstrezi nouă. Ce mania naibii mai erea şi asta! Tat-tu „mă împuiase cu hazu lui şi eu, nu-mi mai găseam loc „de coteliturile tale! Ereai tot una de cărâi pe rochiţă „şi asta înebunea pă tat-tu dă haz şi mă punea pă mine „în cosciug! Cui să fi semănat, ştie Dumnezeu! In neamu

www.digibuc.ro

„nostru nu s'a dovedit asemenea născociri și asemenea „drăcovenii; se mai jucau ei copiii altora, dar nu cu ul- „celele măsii și cu gunoaele uliciorilor!

— „Ci ca lasă-l soro în pace, pentru numele lui Dum- „nezeu, și nu te mai turbura așa, la naiba în colo! Nu „vezi că-i seamănă gămanului dă tat-su, mâncăcios ca el, „dă vreme ce se joacă d'a bucatele — mă mai amără și „procopsita aia dă Anica Suloaica, tuși-ta, altă mâncă- „cioasă ca și tat-tu — sorsa! Ce le păsa lor, ele care „n'a avut picior de copil, ele care a trăit ca niște gogorițe „ca și cu babușca aia de măsa, Pena Suloaica — zără- „foaele cum le zicea lumea, și ele n'avea sfanț în pungă „— gurguite toată ziulica cât erea dă mare, lângă man- „gal, în ghimirliile lui Chilleru, ude și pustii, trăgând „amândouă dintr'o „*scrumbie*" pă datorie dă la Fane, „și tremurând tot postu Crăciunului pă la „*Damele dă onoare*" după o cioaclă dă lemne! Ce le împedeca pe „ele, drăciile tale, stafiile Discordiei? Ele ca să facă pă „gustu lu tat-tu ca să renunțe la petecu ăla dă loc de „sub boltă, să rămâe ele, cucuvaele, tari și mari pă tot „acaretu, după cum a și rămas, mă ocăra pe mine că nu „te las să mă surchidești cu afurisitele de bucate. Asta „erea planul lor, ce zor avea ele dă necazu și dă truda „mea! Ereau și ăilalți băeți, toți tot ai mei ca și tine „și tu ca și ei, dar nu erea împelițați ca tine; se juca „ca oamenii cu jocu lor dă copii ca toată lumea, joc cum „s'a jucat toți copilașii lui Cristos, dar nu să se bage „în bucate, să să urce pă vatră și să-mi scălămbâe troa- „cele din cui! Zmeulețu, arșicile, șotronu, vațiascunsele, sâmburii dă roșcovă, și poarca în curtea bisericii, — astea „erea jocurile copiilor lui Dumnezeu, dar nu cum ereai „tu vârât până în urechi în cenușă, scotocind tăciunii și

www.digibuc.ro

„bârcâind cojile de cartofi, cocenii dă varză, şi zoaele „din crătiţi! Auzi d-ta, şi ei să-l mai facă şi haz! D'aia „nici nu se amestecau cu tine, parc'ai fi fost ciumat; te „ocolea şi te făcea *„băiatu ăla cu roche"*. Tinca a lui „căpitan Costache îţi mai ţinea hangul şi aia, cu alte cio- „buri, ofticând pe măsa; ia biet credea că eşti fată şi „d'aia căra tigăile măsii pe vatra mea. După alea toate, „mai îmi făceaţi bucătărioara ane-cato (?) de nu aveai „unde să-ţi mai tragi sufletul. După ce-mi dricuiaţi (?) „bucătăria, răsvrătindu-mi tracalele şi lovindu-mi văscioa- „rele de cărămizi de le sminteaţi smalţu din loc, mai „vă îngrămădeaţi şi d'acurmezişu de vă jucaţi d'apuse „masa, d'a gospodăria, „d'a musafirii", dijmuindu-mi la za- „hăr şi la făină. Mosafirii ereaţi tot voi, căci într'o vreme, „sătui dă joacă şi dă aşteptare, tăbăraţi pe „bunătăţile" „preparate, hlăpăindu-le cu lingura dă ciorbă! Maică-mea, „se tăvălea dă rîs; tat-tu, îşi da barba peste cap urlând „în ea de bucurie; Suloaicile îşi sugeau prefăcut buzele, „a aristocraţie jignită, şi eu la mijloc să le privesc şi „să le rabd toate! Spinare să tot fi avut eu, ce le păsa „lor de tiranisirea mea! Aşa mi-ai ros capu şi zilele dă „mic, cu apucăturile tale dă ţotelici, cotrobâind, ameste- „cându-te în toate, şi dăscusându-mă dă toate — o mi- „gală a fost dă tine, un *muercea* ai fost; trebuia să „te „fac" fată nu băiat! Pasămi-te „am greşit" de te-am „făcut drac de băiat; d'aia te-am şi născut ca vai de capu „meu dă anevoe; ereai vânăt şi chircit, mare şi bosumflat; „credeam că nu mai scap; te-am născut d'andoasele; d'aia „pe semne ai eşit *„d'andoasele"*!....

*

Erea mare bătătura babii Mariuţa Căruţăşoaia, voioasă,

www.digibuc.ro

primitoare și plină de chiriași de tot felul. In bucătărioara de sub salcia ei vestită, reșchirată până peste olanele acoperișurilor, cocoloșind sărăcia sub ciorchinii ei fini și strălucitori, s'a abătut zodia mea, alternându-și capriciul, între bucătar și... *visător!* Acolo, pe cărămizile reci, mâncate de umezeala Filaretului, am purtat rochița de orfan, printre ulcelele cumpărate de bunica Tarsița, din Sticlari, printre indignarea blândă a mamei, în hazul agasant și nesăbuit al lui tată, care vedea în *„vocația"* mea de scobelnic, continuatorul sosurilor și fripturilor lui de gurman; în bucuria fără de margini a milostivei de bunică, care, reușise, în schimbul unei bărdăcuțe de pământ, cu buze și urechi, să-mi mărească ifosele și nepăsarea de tot ceia ce mamei i se prezinta ca detestabili, în incursiunile mele nevinovate, printre tigăile și meremeturile ei de bucătărie.

Intre butoiul cu apă de gârlă, umplut din cinci în cinci zile de Zaharia sacagiul, și bătut de mama cu vergeaua de plăcintă, după ce-i svârlea un bulgăre de piatră-acră, și între firida vetrii de gătit, în care gemeau oalele cu sarmale și crătițile cu papară, mi-am cărat mosafirii pentru a le împărtăși mâncările imaginației mele „culinare" și dulceața cu apă de pompă, — un fel de corcofeală de corcodușe plămădită în zeamă dulce și servită cu linguri mari. Acolo, în mijlocul chilioarei de schimnic, sub tinda cu grinzile înegrite de fumul fripturilor și al coșului nemăturat de vremuri, păstrând funinginea tuturor chiriașilor plecați se așeza *„masă mare"* înconjurată de... *fețe* de tot felul, arse de soare, tunse cu scări și îmbrăcate în bumbacul societăților de ajutor, veșnic infometați și jinduiți, rămnind la cojile mele din ulcica cu buze și urechi, a bunichii Tarsița!

La ospățul copilăriei mele, mai venea Căruțășoaia, pro-

www.digibuc.ro

prietăreasa acareturilor de sub salcia seculară, aducând în bulendrele ei de văduvă octogenară, mirosul rășinei, holbându-și ochii ei buni și sfinți în bucatele mele, lipăindu-și genunchii, de bucurie cu palmele ei cinstite și darnice, și cutremurându-se de haz, până în tocurile pantofilor de brunel; „Doamna" Anica Kivu Vasiliu, văduva șefului de Albastru, adăogând la pensioara ei, de văduvă de... *militar (!)* mici chirioare de pe la ucenicii Arsenalului, înghesuiți prin sălițele mucegăite ale *„apartamentului"* de *supt* gutui și făgăduind pentru destoinicia mea de gospodar, o uniformă de sublocotenent de linie în memoria... *„Dumnealui"*; bunica Tarsița, care mai aducea în bocceaua ei tutunie, păstrând mirosul tămâei parastaselor, prinsă la piept de o mână sculptată în mărgean, pe lângă bărdăcuța din Sticlari, încă o ulcică, ceva mai pântecoasă și în care să-mi încapă toate bucatele; mama Safta, amanta lui Ghiță Brutaru din hanul Bedreaos, care *„imputa"* mamei că m'ar fi făcut cu vre-un bucătar de vreme ce nu semănam cu Domnu Tache și pe deasupra mai eșisem și așa mueratic; Ivăncioaia care îmi lăsa după moarte, toate ulcelele din firida bucătăriei ei de față bătrână hrănită cu post și rugăciuni; perucăreasa din spatele lui Ghețu care *„erea de părere"* să mă bage la stăpân la cărnățaru ăl mare din *„Podul Beilicului"*; Magdalina, cărturăreasa care a avut și ea un copil... dă suflet și care s'a făcut tot... bucătar la un birt vestit; mama Pena, Coana Ghioala a lui Mitică de la Curtea-Veche, Sița lui Gudin Căruțașu din ulicioara lui Cetățeanu, Coana Alexandrina a lui Sachelarie dela *„Măsuri și Greutăți"* și Lina lui *„Madam Fane"* îngrijitoarea Episcopului Inochentie din... Muze și toată suburbia *„Flămânda"*, din Țigănia lui Vlădică, până la *„Puțul lui Alexe"*, înconju-

www.digibuc.ro

jurând masa cea curioasă din mijlocul cărămizilor, unde primeam cadouri, felicitări și bârfeli, — tinda cea afumată de bucatele mele, de unde pleca copilăria și nepăsarea și unde avea să vie boala, bătrânețea și nevoia!

Și de dincolo, din... *„salon"* venea tânguirea jalnică și obosită a ghitarei, ale cărei coarde eșeau și intrau pe rând în cleștele mâinilor tati, în ceasurile de siestă și de... diurnă, umplând bucătăria de voioșie și punând pe genele mamei, lacrimile reveriei!...

* * *

Cocioaba Babei Mariuții Căruțășoaia, intrase adânc în pământ! Pragul ajunsese la sprânceana ferestrii, șindrila învelișului se țuguiase în jos, împovărând tinda. Salcia înpotmolise cu frangurile ei lungi și mlădioase, vicleimul sărăciei, al boalei și al egrasiei. „Proprităreasa" convenise la o scădere a chiriei din cei opt napoleoni pe an, plătiți cu țârâita până la „evacuare", din meditații, din dumicatul dela gură, din „mici" economii. Ba mai contribuia și ea la nevoile văduviei, dăruind un rachiu de drojdie pentru tras, un ciur cu nuci pentru parastas, sau un șir de covrigi adus de Petrache Hangiul, nepotul din Giulești-Sârbi pentru chiriașii din fund, goi și nevoiași, cari trăiau din milostenii și se lecuiau cu sfânta împărtășanie. Odăile scăzuseră și ele ca și casa, adâncindu-se în temeliile măcinate de dăzghețuri. Pereții, concavi și convecși, se apropiaseră într'o înclinare de umilință, de vechime apăsătoare, sub greutatea învelișului pierdut în nămeții cari nu se scurgeau de cât la Florii și cari îmbrobodeau mogâldeața casei, într'o namilă informă prin care sticlea jarul din lăuntru așezându-i în pântec doi ochi

www.digibuc.ro

de foc, conturând hidos, un gigantic om de zăpadă. „Acaretul" fusese dăruit Evgheniții, călcătoreasa vestită, *„din gură"*, fără forme, pentru îndulcirea vieții într'o mânăstire și al cărui *„venit"* urma să'l dea pe unt-de-lemn și pe o înbucătură mai bună. Aventuriera care trăia sub ocrotirea *„sfântă"* a lui Inochentie Episcopul din... Muze, fugise într'un înmurgit, din cetatea penitenței spirituale și venise să se zgribulească tot în mucegaiul de unde plecase. Atunci Căruțășoaia a „desmoștenit-o" luându-și căscioara înapoi, blestemând ceasul când i-a făgăduit-o și lipind pe unul din ochiul ei de pușcărie, un bilet de închiriat scris deslușit pe hârtie de desen, de amantul pensionăresei din față, Mihalache Papuc dela Arsenal.

Biletul ăsta ademenise și scăpătăciunea noastră, aducând bocceaua sărăciei, sub salcia în care se abăteau trăsnetele și de unde am plecat cotonogit de... rematism. Necumințenia Evgheniții și protecția Episcopului de Buzău, „revocase" dăruiala proprietăresii, cocoloșind la un loc, în mogâldeața de sub salcie, văduvia mamei, ruina neamului lui Tache Vameșul și viziunile mele de repetent slăbănog, leneș și arțăgos. Din zăpadă, pe pârtia care lega pragul cu tinda și tinda cu... interiorul, treceam direct în... salon, în salonul în care mâncam, „primeam" și dormeam! In salon se răschira neobrăzat și ne-ncăpător, patul „dotal", în care am crescut toți d'arândul, dormind cu... *mama* și îmbătrânind cu ea, un chervan de pat, cu fiare și tablii, o gogoriță neagră de fontă, poleit, și pe care luceau desenuri banale, idile, povești și diverse „poze" cari nu se mai ștergeau, eternizând deliciul copilăriei generațiilor *„de apoi și până în veac!"* In salonul ăsta posomorât în care predomina răcoarea strâmtorării și a scăpătăciunei, s'au adunat resturile neamului

www.digibuc.ro

Vameșului Tache, prăznuind aniversări, bucurându-se la nașteri și la nunți, și jelind la înmormântări. Prin cocioabele altor spice de neam, se înbulziseră copii de copii, îngustând sălițele și bucătăriile. Prin strîmtorarea lor se cuibărise bolile și facerile, gonind chefliii cari nu aveau ce căuta printre durerile și neajunsurile femeilor spre tinda de sub salcie, unde se tânguia vioara lui Nenea mare, caligraf la Interne, și unde se înălțau pahare profirii, în cântările unei lumi necăjite. Poșirca lui Bâlea Nicopol, înfierbânta voința, mințea durerea, înmormânta grijile, înviorând arcușul caligrafului și umplând vioara de plânset. Vioara asta, care nu vroia să știe de nevoia și de lipsa din prejur, urma să se tângue, aducând pe coardele călcate fin și precaut, suspinul tinereții apusă în silnicie și din ecoul căruia se desprindea refrenul îmbărbătării și al uitării de sine. Cântarea din salonul cu patul cu chipuri și cu basme zugrăvite în... aur, era un oprobiu adus de obidiții Vameșului, persecuției cerești care nu voia să plece de sub salcie, benchetuind și ea nepăsătoare, cu vinul și cu vioara cea dibace. In împărăția asta a mizeriei și a îmbulzelei neajunsurilor, în pepiniera asta de mucegai, de chiriași mulți, batjocoriți de soartă, hârșiți și umiliți, jinduiți și bolnavi, vinul și cântarea se așezau de-acurmezișul, sfidând împotrivirea lor și momind pe cei răpuși o clipă de ironia instrumentului melodios și impasibili. Intr'o mahala înămețită în gunoi, se sfârșea o durere în plânsetul unuia dintre cei veniți sub pletele sălciei să așeze lacrima de acolo în zâmbetul de aci. Aci în umbra tindei un găzar aștepta să șteargă „*ocalele*" memorate cu tibișir pe scândura pervazului, dincolo, în... *salon*, paharele treceau din mână în mână, urările nu mai conteneau, vioara nu se potolea! Era un amestec straniu

www.digibuc.ro

de mâhnire înăbuşită şi de avânt prefăcut, care se contopea bizar sub tavanul scund al scăpătăciunei, ironizând persecuţia de sus şi perpetuând un neam de cheflii, care concilia sarcastic şi falş, suferinţa cu nepăsarea! Moartea ca şi nunta, naşterea ca şi suferinţa, se filtrau prin indiferenţa convivilor, intrând pe uşa tindei, egal de înviorate sau egal de dezamăgite! Entuziasmul ca şi deprimarea ciocnite de vinul şi de scândura de preţ a vioarei, duceau în fundul odăilor în cari moţăiau îngândurate alte firimituri din neam, aceiaşi uitare de sine, pentru durerea de acolo, ca şi bucuria de aci! Hârseala şi semeţia prefăcută, bătătoreau de o potrivă de nesinchisite, pârtia care unea iatac de iatac, durere de durere, speranţă de speranţă, reliefând mai vârtos îndurerarea, care trebuia să afunde obida. Şi atunci, sub franjurile ninse ale salciei, unde un arcuş şi un pahar sfida durerea şi sărăcia, se înghesuiau băutorii neamului Vameşului adormit, hulind ingratitudinea şi prea-mărind *„voia-bună"!* Şi bâjbâiau pe la ochiurile ferestrelor pe unde eşiau suspinele vioarei şi scăpărau rubinele din paharele cele pline, apostolii fripturilor, ai beţiei şi ai morţii sătule, închinând, chihotind, prea-mărind!...

Inapoia caleidoscopului ăsta bizar, care prindea în fuga vremei, suflete şi chipuri, plămădind veşnicia vieţei, am îndurat şi am sperat ani de-arândul, zgâlţâit de friguri porceşti şi de corijenţe cari nu se mai sfârşeau, dibuind marginea unde se oprea amărăciunea şi de unde începea bucuria! De sub velinţa cea călduţă, care îmi încropea suferinţele de afară ca şi pe cele din lăuntru, am pândit neclintit, comedianţii din *„salon"* strivind sub talpa învrăjbită de ţipătul vioarei, boala şi calicia, ziua de mâine ca şi pe cea d'apoi! Din colţul sipetului unde tânjeam în

www.digibuc.ro

ghiara boalei, și de unde mă iveam ca un popândău momit de gălăgia salonului cu patul înfoiat și zugrăvit, am văzut cum se batjocorește sărăcia și cum se slăvește semeția acolo unde năpăstuirea lui Dumnezeu nu-și mai contenește tirania!

Și acolo, într'o noapte de Crăciun a venit Nenea Enache Bajdechie, decoratorul *„Teatrului ăl Mare"* și al *Castelului „Iulia Hasdeu"*, umplând toată încăperea cu spetele și barba lui de pusnic și aducând cu Magii răsăritului, bucuria din Betleem.

Și mântuirea lumei, erea a *„lumei lui de bunuri"*, trăite în duioasa noapte a Sfintei Nașteri și cu care se trudea să încapă pe ușa cea posacă a tindei. Și vioara a tăcut, o stea a căzut și tapițerul a urlat în salonul încălzit de vin și de cântări! Și palma lui împunsă de ace și înroșită de ger, s'a adunat într'un pumn greu și diform și a căzut ca un baros pe masă. Și pe masa pe care a căzut barosul pumnului, lucea o farfurie de olan smălțuit, pe care erau zugrăvite, Nașterea din Betleem, patimile, moartea, învierea și toate sfintele întâmplări până în preajma *„Suirei la cer"*, a aceluia care adusese în deșert pe pământ, *Dumnezeirea!* Și barosul, lovind farfuria cea curioasă, a prefăcut în pulbere, *Nașterea, Patimele, Moartea, Invierea* și toate întâmplările Dumnezeirei, din noaptea Crăciunului și până la *„Înălțare"*.

— „Tânguiți-vă căci mântuirea din Ierusalimul cel sfânt, nu este a voastră; ea este *„a nemerniciei"* care o va răstigni! Și tapițerul a rămas așa, răstignit și el în ușă, încremenit de nepăsarea âlor din *„Salon"* și de ultragiul spuselor fiului dulgherului din Nazaret!

* * *

www.digibuc.ro

— „Dumnezeu să'l ierte pe Ghuţă, că el ţi-a dat slujbuşoară! Bietu Nentu mare, căzuse la pat, — ereai micşor, rămăsese-şi repetent, întratreia dă gimnaz. N'a vrut s'asculte pe doftor să nu se însoare, — Habudeanul şi el a murit, Dumnezeu să'l erte! Era şubred şi pipernicit, rămas cu meteahnă din şcoală — o învăţase golăneţ, slăbuţ şi nemâncat; uite, ca să mă dau eu acuş cu capu dă pereţi şi să înghit cât nu m'o încăpea pielea şi el să putrezească! Roşcu l-a mâncat fript — s'a dus şi el pă copcă, nu e vorbă, d'a rămas pustie Olympiada; văduvă şi fără pic de pensie. La Roşcu îşi făcea vacu, Roşcu 'i-a găsit-o, Roşcu 'la băgat în pământ, nu 'i-ar mai putrezi oasele, că n'ar trebui să blestem, da am să blestem, până m'or aşeza lângă el, că mi-e pieptu copt de amar şi de oftaturi! Aia erea de rangu lui? O dăsmetică de profesoară de ţară, o ismenită, o leneşă, pentru că ştia niţel franţuzeşte, — şi rea ca o aspidă. El goşgogeamite referendar la „*Conturi*", cu examen dat, de se minunase o lume, fericindu-mă şi invidiindu-mă! Cine apuca pă vremea lu tat'tu să poată să intre la Conturi? Cât erea ziulica dă mare, el la Roşcu. Cine ştia ce făcea el? Făcea ce ştia el ca să-mi ies eu acuş din minte! Roşcu 'mi-a făcut-o, cu Olympiada lui, cu Iancu Ravaşol al Marghioalei, cu Tache — alt beţiv — din Piteşti cu nemţoaica nevastă-sa şi cu Sultana şi cu toată haita care o târa după el ca să-i spue lui caraghioslâcuri şi el să le dea, — pentru ismenelile şi fleacurile lor — băutură şi împrumuturi, c'aşa erea, nevinovat, îi făcea pă toţi haz — tiranii îi simţise slăbiciunea — el credea că ei sunt ca el, sincer şi nevinovat şi nu ştia că o să'l afunde odată cum l'a şi înfundat, că nu m'a înfundat pă mine barem, să fi scăpat să nu fi rămas năucă! Eu ce

www.digibuc.ro

știam p'atunci? Credeam că lumea e ca mine și eu ca și ea. Da a eșit pă dos. Mă udam cu oțet și plângeam la Maica Domnului să mă auză și să mă asculte. Și nici nu m'a auzit și nici nu m'a ascultat, ba m'a afundat mai rău și mi-a dat tot contra, pesemne că eream prea afară din cale de păcătoasă, altfel nu știu ce să mai zic de m'a învinovățit atâta ca să-mi dea mie cu vârf și îndesat să sufer! Atâta știu, că m'am rugat și iar m'am rugat, am postit și 'mi-am crescut copiii și pragul casii nu 'l-am trecut. Lumea dă colo:

— „Da mai taci odată coană Froso la Dumnezeu în colo, că Domnu Petrache n'o fi atâta soro să o ia soro, el un om și jumătate ce se pretinde, de... Ce nu cumva să-i fi intrat suplinitoarei în cap să ia boer? Păi așa minte să aibă Domnu Petrache? Atunci noi astea dobitoace fără pic dă carte, ce să mai zicem?

— „I-o fi intrat or nu 'i-o fi intrat, nu știu, da știu că haita îl tărâște în prăpastie și mie, o să mi să prăpădească băiatu ca un diamant dă bun și dă cuminte.

— „Fugi d'aci soro cu ipohondrii d'astea, da ce Domnu Petrache e terchea-berchea crezi D-ta? Om cu diplomă și cu leafă mare, să închină o lume la el dă învățat ce este și el o să stea să să uite în gura unui notar ca Roșcu, soro?

— „O să trăiți cu toatele și o să vedeți!

— „O să vedem pă naiba în colo!...

Ș'așa a fost! Mahalagioaicile care se căsneau să ma parigorisească, ar trebui să mai trăiască și azi ca să vază și ele! Eu știu că pe el l'am îngropat și Dumnezeu m'a lăsat pe mine ca să văz eu, n'aș mai fi apucat să bag în gură, să nu mai fi apucat! Cu ce sunt eu vinovată ca să-mi ies acuș din minți și s'apuc pe străzi!

www.digibuc.ro

Nu credeam că e mort și nici n'am crezut că 'l-am băgat în pământ de cât când am văzut crucea la anu după moarte; mă căuta căruțașu cu ea pân Bellu ca să mă întrebe în cotro să o așeze, că nu a așezat-o pustia la capu meu să nu mai fi apucat eu să o văz și să-i arăt locu! Atunci am răcnit în cimitir: Petrache maică, aci în mlaștine să fie locu tău maică? Aci să te așez eu Petrache maică cu fracu tău cu care te-ai cununat, Petrache maică? In viermi și în lăcoviște maică? Atunci daca-i așa, grămădiți și peste mine bolovani de ce numai pă el? Nu m'a auzit nimeni! Năucă cum eream, 'i-am pus-o la cap. Plângeam și eu, plângea și pietraru cu mine! M'am întors tot năucă acasă și iar am blestemat pă Roșcu cu amar! Da la ce l-oi fi blestemat dacă îmi luase mie Dumnezeu, copilu? D'atunci, colivele mergeau otova și d'alanța, ale lui tat-tu cu ale lui nen-tu, cine mai le știa rostu și seama! Dar vezi D-ta, nu mă topeam?! Mă înpicioroga Dumnezeu, pesemne ca să-mi mai dea și alte palme d'astea grozave! Și ce zăcere, Dumnezeule! Parcă mâncase la cine-va un ban mititelu dă el — dă la *„Intrarea în biserică"* când s'a întors cu pacostea din Viena dân voiaj dă nuntă și până în Joia mare a Paștelui; atunci a închis și ochii. Cum a venit din străinătate, a și căzut la pat. Ea, vrăjmașa, își rotea ochii dă hoțoaică pân toată casa ca să vază ce să adune și cu ce să fugă să'l lase pustiu și bolnav. Ce-i mai păsa acuș, de zăcerea lui și dă focu meu! Erea ea Madam Referendărează? Mă lăsa pe mine să trag amaru, și pă el să'i se usuce gura, să nu stea nevrenica la capu lui să-i aducă o lingură dă doftorie la gură! Și-a luat și oala dă ciorbă și lingura de bulion, ba până și piatra dă pus pă varză, spălată și aezmuită dă mâna mea, și le-a luat

www.digibuc.ro

— cucoana — când a plecat, duci-s'ar învârtindu-se și alea cumpărate tot dă el. In casă pian în rate, și ea nu erea în stare să tragă un tighel! Da pian și musafiri avea! A fugit căţeaua și 'mi l'a lăsat umflat și mut. Doftoru cu care plecase în tren, mi-a spus cum a răcit în gară! Ia dat el *baltonu* lui, el, că pă ea o apucase zgâlţâelile dă frig și pă urmă a dârdâit el! Răceala s'a urcat până în măduvă. Auzi D-ta, cum să nu intre frigu până în suflet când te găsești în frac și în pantofi ca să stau eu acuș și să jelesc până m-oi năuci! La hotel — ce crezi — pereţii sloi; ceai nu, dă unde ceai? tras nu, pahare nu, cărămidă caldă nu, și eu cu ochii zgâiţi pă geam după el, tot să vie și nu mai venea. Aci, dă unde Dumnezeu să-mi dea mie în gând să știu ce făcea ei acolo! Își pregătea moartea și eu habar n'aveam! — Ce zăcere, ce doftori peste doftori, ce doftorii peste doftorii, ce puncte dă foc, ce cepuri în burtă, 'i se urcase răceala la prapor și făcuse apă! Aspida fugise la pricopsită-sa de familie — boeri — o droaie de calici înghesuiţi într'un iatac cu sală, câte doi într'un pat, cu fete cât turnu Colţii, înalte și dă nesăbuite, rămase nemăritate; mâncau de la băcănie pă catastif! Odată a mai întrebat dă el, a mai venit încă odată p'acasă, și n'am mai auzit dă ea!

— „Trăește?

— „Ași fi auzit că s'ar fi prăpădit și ea, — dă brâncă — și că ar fi îngropat-o tot lângă el, — asta ca să nu'l lase în pace nici pă lumea ailaltă!

— „Să vede că plătește Dumnezeu, nu mamă?

— „De măiculiţă mai bine n'ar mai fi plătit, și-mi trăia mie copilu, atât aș fi vrut dă la Dumnezeu, nici case nici moșii, nici averi!

www.digibuc.ro

— „Dar cu Domnu Ghuţă cum a fost, că de el începuseşi?

— „Dacă s'a prăpădit Tache şi după Tache s'a dus şi nen-tu mare — se vede că-l cerea la el acolo — cu ce erea să te mai ţiu să înveţi? Pensia? Pensia erea codru dă pâine şi ceişoru dimineaţa. Ghuţă erea la Minister, nen-tu, tovarăş din şcoală cu el; — te-a trimes la el, — la Ghuţă, la Justiţie la Tribunal acolo, ştiu eu, unde erea el ca director, sau şef, cap de masă nu mai ştiu ce erea! Tu ai venit după aia, îndărăt, plângând că nu te crede că eşti trimes de nen-tu şi că cere să-i facă nen-tu un bilet. Nen-tu, nu mai vorbea — trăgea, sufletul maichii. Ţi-ai vârât năuc capu în aşternut şi ai plâns cu sughiţuri că moare nen-tu mare, că acuş dacă el nu mai vorbeşte nu are nici să mai poată să scrie şi aşa are să moară şi tu ai să rămâi fără slujbă şi pă drumuri. Nu ştiu ce a mai trăit după aia că d'abia am apucat să'l grijesc. Doftoru nu-i mai dăduse cep dă mult. Până să apuce să afle că Ghuţă te numise — Dumnezeu să'l odihnească şi pă el unde o fi — să se bucure şi el, a închis ochişorii, sufletu mamii! Şi închişi 'i-a rămas!..."

* * *

A tăcut de mult mama.

In iatăcel a amuţit totul, lumină, şoaptă, suflet. Apleç tâmpla încinsă pe colţul mesei. Dinspre gura posomorâtă a sobei, se abate duhneala aspră a ernii şi svonul amintirei crude. In înserarea mohorâtă care a îndoliat pentru a doua oară iatacul pustiu, mama se reduce la o mogâldeaţă neagră şi informă. In ţoalele ei cari o ghemuesc într'un colţ ca pe un lucru stricat şi nefolositor, mai tră-

www.digibuc.ro

este doar parigoria mormântului. Rubinul candelei, revarsă leneș, fire stacojii de foc sfânt, cari se frâng și apoi se topesc în razele lacrimilor. Și se desprind dintre gene și curg, potolite, cuminți, fără ca să ceară ofranda suferinței și a persecuției, înfiorând suflarea, înmărmurind răbdarea! Și trec prin ceața iatacului, rând pe rând, epizoadele vremurilor negre și dușmane. Bătusem mult noroiul după Ghuță de la ...Minister, umplând anti-camerile cu așteptarea, lacrimile și umilința mea. 'Mi-a cerut „bilet" de... acasă. Am plecat să-l aduc. In porți se așezau pălimari cerniți. N'am mai putut trece pragul căzusem — Cioclii se grăbiseră — mai trăia încă nenea mare într'o respirație supremă, una singură, rară, profundă și apăsătoare. 'Mi-a întins o mână. Era fierbinte — m'am ridicat. Căldura ei stranie 'mi-a trecut prin vine până în suflet, opărindu'l. Apoi mâna s'a întors frântă și rece în așternuturile morții.

Și acolo a încremenit speranța casii, mângâerea mamei și numirea mea!...

* * *

Cocioaba bunichii Tarsița Bajdechie din Concordia, înomolită în floarea trandafirie a zarzărului, era, jumătate *„dotală"* și jumătate dată de... *dăruială*, fără acte; dotalele, — lui Buja Cocoșatu comptabil la Inchisori, — dăruitele, lui Căpitan Costache, țiitor de registre la Domenii. Totuși, în fiece despărțitură de văgăună, joase și ursuze, s'au născut, au viețuit și au pierit toate mădularele neamului lui Take Vameșul, dela Sin Mihalis placintarul, până la Mitică Sasu, student la Academia de Agronomie, care cu formă, care tolerați, așa... pe cuvânt,

www.digibuc.ro

fără acte întărite prin judecătorie, intrând pe ușa... *Concordiei*, d'abușile. și eșind cărunți prin ulicioara... *Discordiei!*

Casele rămâneau un timp pustii, până se ivea în prag, o mătușe cu patru gemeni, un unchi decorat în războiul *„Plevnei"*, un pensionar *„socotit"* greșit cu treizeci și cinci de sfanți lunar, pentru a mai lungi un coș, a lipi o prispă, a mai tăia dintr'un burlan care se deșira ciuruit de rugină, în gutuiul Stoenelor, apărând aurul poamelor, sau a le mai întoarce olanele răscoapte, săpate de dezghețuri și prin care se prelingea apa și arșița, dărăpănând „ecaretele". Aci, la isprăvitul unui trai silnic și apăsător, la marginea mormântului ivit în ulicioara lui *Papiniu*, își deslegau pentru puține zile, bocceaua și sipetul — adeseaori garanția stăpânului „dotal" când se apropiau Sfinții Gheorghe și Dumitru, — ori pomană netoților cari au scăldat, au jelit și au tămâiat chiriașul lăsat în *„Valea plângerii"*. Chirioarele, dacă se găsea cineva să le scape la câteun amar de vreme, treceau în mâna Coanii Tarsiții pentru a le înjumătăți cu *„moștenitorii"* lui Buja Cocoșatu și cu Chir Dimitrie Firantrac, dulgheru, chemat „prin" Căpriță plăpămaru, vecini amândoi în mahalaua *„Călugăru"* din dosul *„Meteorologiei"*, să se abată în Concordia, să ridice vița, să mai reteze salcâmii și să bată două doage la butoiul verzei. Dar mai toți năpăstuiții și golașii neamului, au vărat și au ernat, pe ce nu curgea pe apă, ba până și de *„bodaprosti"* numai ca să fie de sufletul lui Chir Alechis „autorul comun" al tutulor calicilor adăpostiți aci și proprietarul vizuinilor ridicate direct... „în tăere".

Așa a fost și așa s'a dus în groapă văduva lui Chir Alechis, milostivă și îngăduitoare, închizând ochii și astu-

www.digibuc.ro

pându-și urechile la toate gâlcevele, făcând în totdeauna să *treacă* dela ea și neașteptând nici odată dela nimeni, nimic, numai și numai să nu vadă și să nu audă *„sufletul Dumnealui"* iar Dumnezeu să-i primească pomana și primită să fie milostenia pe lumea ailaltă, că d'aia a muncit fără preget treizeci și șease de anișori încheiați, taxator în vamă la Oltenița-Veche și daia și-a luat dumicatul dela gură, ca să ridice case, să aibă în ce să-și odihnească oasele scăpătații și calicii neamului Vameșului, din neam în neam! Intr'o vreme s'au mai împuținat din adăpostiții îngăduiți. Ghiță Jandaru, intendent la Culte își luase *femeia* și se cuibărise în Icoană în casele *„dăzestre"* date cu formă prin Judecătorie, de Socru Mieiță, paracliser la biserica Tirchileștilor și om de serviciu la Casație; Enache Bajdechie, tapițeru, fără o ureche, cu arsuri pe cealaltă, scăpat ca prin minune de moartea care era să-i vie dintr'o lampă aprinsă, asvârlită în cap cu gaz cu tot, de Coana Mirca, cărturăreasă în Hanu-Dracului, pentru niște *„daraveri dă bani"*, se instalase în... Castelul Iulia Hasdeu, pentru decorațiuni de purpură și ciubucărie plușată, înglindisindu-și arsurile la poalele Câmpinei cu Lelța Leanca, moașă cu diplomă dela Mavrogheni. Sica își dăduse mai toți copiii la stăpân, ridicase garanția lui Buja dela Inchisori și cosea *„omenesc"* într'o mahala cu lături și chiriași mulți, roasă de cancer și de dorul cocoșatului. Eneasca lui Enescu dela Penitenciar, nu mai putea să plătească chirie; își luase fata stropită de pistrui stacojii și coaptă de scrofuri și se trudea cu nevoia, din bruma unei mașini de cusut *„Bruder-Kepick"*, amanet și ea din timpul răposatului, în ulicioara Coanii Manda, la Fane Tutungiu, într'o păragină în care stau semănate cioburi și străchini pentru a ploua întrânsele și în care niciodată

www.digibuc.ro

lumina zilei nu se îndurase să-și abată zâmbetul ei cald și înviorător. Aurică intrase... în trupă, la Dacia și Gică la Sericicultură. Din toată gloata flămânzeniei și a goliciunei care își încropise oasele în văgăunele lui Chir Alechis și plecaseră apoi, mai cocârjați și mai reumatici, după alte amaruri și nevoi, prin alte cocioabe și înfundături, mai rămăsese să roază dușumelele, să burdușească părețiii și să jecmănesc zarzărul cu florile lui de ceară parfumată, Căpitan Costache dela Domenii, care n'a pus un ban *chirie* în palma Coanii Tarsiții, n'a schimbat un olan după înveliș și n'a proptit cu un lat măcar, blagoslovita de viță, înăpădită de mișchet, și pe care tăbărau toți cu toții să-i smulgă boabele de chihlibar, lăsând-o despuiată și căzută până în Vinerea-Mare. Lacom și tiran, canonindu-și copiii și mâncându-le lefșoara de pe la stăpân, fecior de chivuță căsătorită cu țigan oltenesc, da cu praștia pe la canțilerie, își ocăra femeia că nu i-a adus dotă, și bătea telalii cari nu-i dădeau preț pe niște haine răscoapte cari nu mai semănau a haine și pe cari, *indignat*, le purta înainte, până își pierdeau forma omului. O scrumbie de la Bedreaos și un sac cu lemne dela Tache Bărăție, a fost toată îndulcirea traiului tiranisiților din odaia cu săliță, a jumătății ecaretului nedotal. Bonul Doamnei Bilcescu dela Palat, era strecurat în tejgheaua lui Bâlea Nicopolu, cămătarul *„Maidanu-Dulapului"* — bon plătit cu degerătură și înghesuiala, după cercetări și forme pe la *domiciliu*, iar în loc de lemne *„domnești"* venea acasă stacanul cu țuică, fiartă cu enupere și scorțișoare și din care eșiau ademenitor, aburii parigoriei! Titi Schiopu, copil de trupă la muzică, îndulcea ceasurile foametei cu pezmeții regimentului 21 Mihai-Bravu, în care se încovoiau dinții și se înmuia răbdarea și lângă care se apropia o strachină

www.digibuc.ro

din murăturile din care Coana Tarsița vâra prin gurile nevoiașilor, potolindu-i cu vorbe „înțelepte" și mai amintindu-le de... chirie... Atunci fețele tutulor se îndreptau îngrijorate de pe buza cenacului spre ochiul ferestreii pătat de un potlog de hârtie vânătă, care tăia zarzărul, poarta și orizontul în două, iar vasul golit de murături, trecea în sălița cea umedă și de acolo, pe capacul butotului, unde un cotoi, torcea firul persecuției și al promiscuitudinei! Și chiria nu se mai ivea; în schimb, „imobilul" de-abia se mai ivea din nămeții gunoaielor, ai vechimei și ai prăbușirii.

De aceia văduva lui Chir Alechis, sastisită de atâta răbdare și scăpătăciune, a cerut Primăriei să vie cu tăerea, — barem să nu-și mai știe căscioara cotropită cu anasâna! Primăria a trimis ingineri, inginerii și-au rostit părerea și până să vie măsurătoarea și târnăcoapele, casa s'a prăbușit și văduva taxatorului din Oltenița-Veche a murit. Și căpitan Costache dela Domenii tot nu s'a lăsat! Și-a închelberit din dărâmături un fel de coșarcă ponosită, pe dușumeaua fărămițită de vechime, cu resturi din... salon și cu câteva șipci din chiristigiria lui Nicola din spatele Bălășeanului care se brodise să aibă o... „daraveră" la Domenii. Și *„casa cea nouă"* a lui Căpitan Costache se înălța năpăstuită, din grămăjoara în care se năruiseră de veci economiile taxatorului din vechea Olteniță, ceia ce făcea pe Coana Niculina Ghindă-Chioru femeia perceptorului din Rădovan să se tângue: „bietu Domnu Alecu, Dumnezeu să-l odihnească, *trebue* să se fi mișcat în groapă, când... „și-a văzut" el căscioara surpată!..."

Și a fost sărbătoare mare în seara ridicării temeliei casei celei noui! Focul cocoloșit din căpriori și cercevele mucegăite, trimitea pe pereții uzi, stele zâmbitoare, cari ful-

www.digibuc.ro

gerau scurt şi apuneau pe loc, prin boarfe şi prin colţuri. Din stradă, de undeva, venea zvonul chefului şi al voei-bune; se auzeau desluşit, icneli de veselie şi vorbe sgomotoase, cari umpleau ulicioara, sculând lumea şi îngrămădind copii pe la geamuri.

— „Linaş, eşi de grabă afară!...

Dar înaintea lui Linaş, femeia omului dela Domenii, am eşit noi, poşidicul scobelnic şi neadormit, şi cu noi, s'a întors şi grămada cea veselă, din stradă, cu chiotele şi fluerăturile ei, intrând cu toţii în casa căpitanului şi trecând vijelios pe lângă Linaş, rămasă mumie în prag. Apoi, în colţul dinspre sobă, s'au îndreptat doi oameni streini, unul ducând anevoios pe şale o lădiţă prinsă cu o curea, cel-l'alt, în flanelă roşie, ţinându-se silnic după el şi ţipând grabnic dintr'o piele alămuită pe la muchi, pe care o proptea slab între buzele albăstrite de răzmeriţa geroasă de afară. Omul cu lada, a trecut după o perdea, scamatorul cu flanela roşie şi cu muzicuţa cea obraznică, a rămas să sbiere în mijlocul copiilor năuciţi de bucurie.

— „Costache, sperii copii!.

— „Tacă-ţi gura femee!...

Intr'o vreme, cântarea omului cu flanela roşie a amuţit, iar tovarăşul cu lădiţa cu curea, s'a ascuns după perdea.

— „Căpitane, sperii copiii!...

— „Tacă-ţi gura Madam Costache!

Apoi a intrat după perdea şi scamatorul cu muzicuţă cu tot. Şi strigătul pieliţei a început iar să cutremure casa şi pe horbota „*cortinei*" din colţ, a început să mişune dela o vreme „*Vasilache şi cu Mariţica*" depănând perdeaua dela un capăt la altul, dând bună-seara şi chiondorându-se la noi, *ca oamenii*.

www.digibuc.ro

— „Omule sperii copiii, omule!

— „Ține-ți gura odată, Madam Linaș, și întoarce-te încolo, dacă nu-ți convine"!

Și scamatorul striga mai cu furie din muzica lui de piele, omul care plimbase lada pe șale, intra și eșia fără trebuință, după perdeaua cu horbota cea infectă, și păpușile nu mai conteneau veselia și sachismetele!...

Și prin înserarea pâcloasă a ernii, care pogora domol zăbranicul mohorât al nopții, îndoliind molozul lui Chir Alechis, s'a furișat o *arătare*, speriind păpușile și dăsculții tolăniți pe rogojini. Și păpușile, au tăcut de odată, rămânând mirate pe horbota perdelei, și omul cu muzică, nu s'a mai clintit. Arătarea a rămas o clipă în geam, copiii și păpușile au țipat, casa cea *„nouă"* a trosnit din *„temelie"*, comedianții au fugit, flașneta a amuțit în burhaiul de afară, și cu ei a pierit și arătarea, mai nemulțumită de cum venise.

Din molozul răposatului Chir Alechis, par'că s'a înălțat ceva în noapte, o mână îndreptată spre cer, cu îndârjire, cerând blestemul necuviinței și al încălcării fără de lege!

Și într'un târziu, afară în fundul ulicioarei, svonul muzicuții alămuită și șueratul obraznic al lui Vasilache au mai suspinat odată.

Și mâna taxatorului din Oltenița-Veche, a rămas tot acolo, înfiptă în moloz ca un stindard al înfierării neomeniei și al nerușinării insultei, și în ruina căruia se prăbușise o cinste și un sfânt!...

— Adecă... să câștigăm?

— Păi cum să nu câștigați; dacă stați dă lemn și nu vă mișcați. Nu știu zău, ce-o fi de licența aia a lui nen-tu? El cu legea în mână, și lasă pă Suloaicele să cotropească

www.digibuc.ro

locu tot! Voi ca voi, mucoşi, fără carte, da el? Cărţi cu caru în capul lui băgate, geantă la subţioară, licenţă în buzunar, da ce folos? Vrăjitoarele *„Discordiei"* s'a întins în toată curtea, peste vie, peste poame, ca şi cum tat-tu, ne-ar fi fost vitrig!

— Dar dacă s'o fi prescris?

— Ce să să prescrie? Dreptu e drept, dacă tat-tu nu s'a plâns şi sa ţinut de chefuri şi le-a lăsat de capul lor, voi v'aţi şters după faţa pământului? Curtea lui, nu e şi a voastră? Acum mai băgaţi-le în cap şi parascovenia aia cu „prescriere", par'că ştie sârboaicile alea, ce e aia, cum îi zise-şi... *prescris!* O inventaţi voi acuş, cum văz, ca să nu vă mişcaţi, în cap cu nen-tu. Lăsa-ţi atunci, mai bine noi să murim chiriaşi, cum v'a plăcut şi ele să joace tontoroiul, cu toatele, în toate odăile pă averea altuia!

— Da acte?

— Acte? Păi mahalaua Flămânda, nu ştie cine a fost tat-tu? Adă-o în păr ca martoră la înfăţişare, să vedem, ce o să spue? Păi cine nu ştie şi cine n'a văzut pă Tache, supt boltă, lungit pă rogojină, în vestă şi târlici, cu păru dă leu peste cap, cu caerele bărbii — barba lui dă haiduc — răsfirate pă jiletca de montaniac cu nasturi dă urmuz, ciupind Marghioliţii — el zicea că 'i-a fost gazdă în Cerna-Vodă, da eu mai repede crez — că 'i-a fost marcoavă — din chitară! Dă la vamă, acolo să repezea de-şi făcea vacu! Plosca cu pelin într'o parte, crăpelniţa într'alta şi trage-i Duţă că-i dăsculţă vorba cântecului! Să jure dacă le dă mâna, mai acte ca astea?

— Bine, dar ce să facem cu mahalaua la proces?

— Să jure dacă le dă mâna, că n'a cunoscut pă Tache, şi dacă acaretu nu a fost jumătate al lui! Să mai jure dacă averea e toată a Suloaicelor şi să nu mor până

www.digibuc.ro

n'oi vedea-o și p'asta! Da ce mai încolo? Chemați pă toți ăștia care îl știa dă mic, după maidan; Iencușor din Cuza-Vodă, lângă Curieru, unde te-am făcut pă tine: nu curta el pă Anica? a cunoscut s'au nu pă frati-so și pă voi că sunteți ai lui? Anton al Marghioliții, care medita pe nen-tu, și cu care a dat chiar și *bacaloriatu*, pe care tot îl da mereu și tot nu'l mai dădea; cu cine făcea chefurile? Cu mine or cu Tache? Birjaru... birjeresii, din fund din spatele lui Giuvaeru! Nu'l ducea el pă tat-tu cu trăsură, cu lăutarii pă capră, la Florească, și mie îmi cocea țîța dă inima rea de nu puteam să lăptez pă bietu Victoraș? Covăcioaica? Covăcioaica de, gogorița din spatele bonbonerului unde spânzurați voi banii„ — Covăcioaica care a mucezit domnișoară în curte la Papiniu! Nu umbla tat-tu fiert după ea? Ciuma ciumelor, care vără cu scurteica, mânca bozii fierte și critica toată mahalaua; să poftească să jure și să spue că nu știe cine e ăla Tache Vameșu? A-ți încercat? Să-i vedem și eu cum le e obrazul? Cu duiumu să-i cărați la proces și să poftească să nu jure, sau să jure și să nu spue adevărul!

— Și dacă ar jura strâmb?

— Să le fie dă cap atunci! N'are să încremenească crezi în judecătorie și o să vadă că a-ți avut dreptu?

— Și dacă n'ar încremeni?

— Dumnezeu e mare, mai trebue el să facă minuni că nu prea a mai făcut de când cu Sara lui Loth!

— Și dacă cu tot încremenitul lor, odată jurământul făcut, procesul s'a pierdut, strâmb ne strâmb!?

— V'ați răfui pă lumea ailaltă, s'ar vedea ele!

— Până la vremea aia, tot mai bune ar fi niște acte de cât jurământul!

— Păi mai acte ca ele, că doar averea n'a picat din

www.digibuc.ro

cer. Sin Mihalis le-a lăsat-o cu zapis; căutaţi zapisu, trebue să fie la Ghiţă în pod, cu ceaslovu lui Alexis şi cu albumu lu tat-tu la un loc. Trebue să fie şi zapisu şi formele şi toate actele — nu se poate; actele dă... vaccină, dă botez, dă nuntă şi dă înmormântare, din neam în neam. Căutaţi-le! Astea mai din urmă, trebue să fie în bocceaua mamii Pena, or în lada cu smeurile lui Blegu Taxatoru. Da cine intră acolo? Stafiile! La urma urmii să jure şi ele pă acte, cum ar jura şi pricopsiţii pe care ţi-ii înşirai, să vedem! Atunci, unde le-mai e biserica, unde le-mai e postu, unde le-mai e candela? Că văd că încremenesc mereu ca nişte ismenite pă papura bisericii, din fasole nu mai es şi candela nu li-se mai stinge! Numai aşa dă ochii lumii ca fariseii lui Cristos? Dă milostenii ce să mai pomenesc? Ascundea „pă faţă" covrigii în scurteică — voi, copii din sîngele lor — şi a-ţi crescut şi fără covrigii lor!

— Dar dacă o fi renunţat tata la partea lui?

— Mira-m'aşi; ce crezi, o fi făcut-o şi p'asta! Da ce are-aface renunţarea lui cu... *dreptul vostru?* N'aveţi de cât să strigaţi în tribunal că, habar n'aveţi de renunţarea lui şi că nu o recunoaşte-ţi în ruptu capului!

— Bine, da odată renunţarea făcută, noi nu ne mai putem scula!

— Da cum să nu vă sculaţi? Drept e să clădească ele pă tot locu lui Tache şi voi, copii să colindaţi din igrasie în igrasie? Trebue să vă pune-ţi luntre şi punte ca să dărămaţi tot cu jurămîntul ăstora, şi renunţarea lui tat-tu, dacă o fi făcut-o! Şi dreptatea tot are să se ivească, numai să vă mişcaţi odată!

— Bani pentru proces?

Aci mama, coborâ entusiasmul; oftă îndurerată, aplecă

www.digibuc.ro

fruntea pe pieptul ei teșit, ciugulind din scama învelișului spart, al nasturilor. Ridică apoi ochii spre icoane; candela înfipse un rubin în obrajii ei împunși. Razele, îi umplură poala de foc, bătând bani de aur pentru proces! Oftă mai adânc. Capul se înclină din nou spre piept, rubinul se furișă grabnic în pahar, aurul se risipi în ațele preșului scămoșat — banii procesului pieriră.

— Ei păcatele mele, să am, cum v'ași mai da! Și icneli de îndurerare alergau iar în pieptul împuținat al mamii; rubinul dansă o vreme pe muchea paharului încins, trimițând din nou sub ochii mamii, momeala banilor procesului, fulgeră scurt în poală și se înecă apoi, în vâsca unt-de-lemnului, înălțând icoanelor, ofranda nestimatei, pe un firicel de fum. Poala se goli iar de gologani, mama se înalță în mijlocul cocioabei mai săracă ca înaintea procesului. Pipăi în treacăt burlanele muscălești ale sobii, cu vârful stafidit al degetelor, se uită nehotărîtă spre icoanele cari îi trimiteau în luminile ochilor, lacrimile compătimirii, se înclină spre sipetul de după ușă, îl lăsa în umbra lui, alunecă pe târlicii urziți în zeama cojilor de nuci, și se pierdu într'un colț din umbra umedă a etăcelului, sgribulindu-și între două pecingini de egrasie, mogâldeața ei de ființă netrebuincioasă. Și iar oftă:

— Banii? Păi banii, să vă dea tot ele, nesătulele, că ele au cotropit și casa și locu, ele a luat chirioarele, multe puține, câte au fost, de pe la împiegații lui tat-tu, și dacă o-ți câștiga, le-o-ți întoarce, cu vârf și îndesat.

— Și dacă ridică din umeri?

— Dați-vă în vorbă cu Ghindă Chioru, să vă ticluiască un act de scăpătăciune că vă știe fi-su că sînteți săraci. Tot el i-a dat și Tarsiții când s'a judecat cu *„Finanțele"*

www.digibuc.ro

de'şi-a regulat pensia — o scosese cu nimica toată după patruzeci de ani munciţi încheiaţi de bietu Alexis — şi a câştigat.

* * *

Am fost la perceptor. In mijlocul unei haite de câini, a căror larmă ridicase mahalaua în picioare, ne-a dat, în loc de act, o consultaţie gratuită: scăpătăciunea nu o puteam dovedi, ca unii ce eram fii de... proprietar!

Şi Ghindă Chioru, şi-a mângâiat ciocul nins, uşor mânjit de gălbenuş de ou — erea în vremea mesii — a apăsat grav copca servietei, în care îşi vârâse precaut, după „consultaţie" *„Ghidul judecătoresc şi cea mai nouă lege de urmărire"* şi a început să se scarpine în creştetul capului, a... onorariu!

Mama, a mai oftat odată, a învinuit pe Ghindă de „a-analfabetism", a mormăit ceva, în atlazul soit al scurteicii, şi aducându-şi palmele în burlanele mânecelor, a încremenit cu ochii în preşul în scama căruia, candela urzise atâţea gologani şi în locul cărora tremurau acum sfioase, umbrele înserării.

După obiecţiunile omului *„Ghidului şi al legei de urmărire"*, îndemnul mamei, a mai oscilat o vreme. Dănăilă feciorul cuscrului Răvăşel, din Tabaci, a trecut pe la porţile martorilor înşiraţi de mama, pentru a-le cere întărirea mărturiei. Apoi, a dat să cumpere coale. După spusa mamei, erea şi el un fel de „spălăcanie de ploscă", de rudă, — rubedenie de departe, cu plăcintarul Sin Mihalis, omul cu zapisul din podul lui Ghiţă. Coalele cumpărate cu banii lui, dela Fane Tutungiu, zaraf în Sperie-Peşte şi băgate în proces, 'l-ar fi tras şi pe el la parte,

www.digibuc.ro

într'un caz de câștig. Fierbere mare în bătătura Suloaicelor; tutungiu le pusese în „curent" cu coalele. Sava, taxatorul, a trecut pe înserat, pe la geamul mamii, să încerce cu „descendenții" Vameșului, vre-o momeală, cu ce nu curge pe apă, într'un caz de împăcăciune. Dănăilă s'a opus abraș. Mama, care pînă atunci viforoase în contra cotropitorilor, pusese *„de cafea"* înclinând spre o învoială, ca să ne lase cu vicleim și să moară în tihnă, ținând mumie pe Sava, între ușe și sobă, până o veni nenea mare de la canțilerie. Omul cu licența, întârzia. Sava sta pe ghimpi, perpelindu-se între burlanele muscălești. După el, s'a înfipt în sobă și Blegu din Burdujeni, aducând și el o ramură de măslin. Dar ramurele se ofileau în dogoarea sobii și licențiatul întârzia! Până atunci, Dănăilă, îndepărtase pe Blegu din proces; el nu venea în linia de sânge a moștenitorilor. Anica îl făcuse cu Iancu Pielaru, pe vremea când Gumann se bătea la Plevna. Blegu erea de pripas și zadarnic ținea ramura împăcăciunii în bătaia sobii. Atunci au venit pe ușă,, puțin timp după adăstații din văpaia sobii, bani mulți. Dar nu avea cine să-i primească. Mama se închiondora la ei, înălța din pieile pisicilor care îi înbrobodeau gâtul supt, și pierea în umbra iatacului, și iar se apropia năucă, de bani. Și purcoaele sclipitoare se rostogoleau din palmă în palmă, în mâinele pârâșilor. Și într'o vreme, s'a făcut sfat de familie și iatacul mamii s'a îmbrăcat în sărbătoare. S'au aprins lumânările învierii și văpaia lor sfântă, vărsa mireasma jertfii, celui frânt pentru dreptate, opărind sfeșnicele, de alamă. Dănăilă, ca unul ce erea cu banii, „presida"; omul cu licența în buzunar, a adus la loc pumnii întinși și plini de aur ai veneticilor depe „moșia" vameșului; ramurile de măslin s'au înclinat ofelite, mama s'a

www.digibuc.ro

pitit în negurile din colțul iatacului, la adăpostul păcatului cu... „gândul"; „salonul" a intrat iar în întunericul văduviei; „policandrul" și-a sleit văpăile de învelișurile păenjenișului, pârâșii au pornit cu rezultatul, Ghindă Chioru, ivit pe la ochiurile ferestrelor, și-a luat sarcina grăbirii procesului, iar hârtiile lui Dănăilă, au fost puse pe masa judecății. Căci toate purcoaele cari se încinseseră în pumnii înpricinaților dintre burlane, nu atingeau cu toată omenia păgubașilor Vameșului, nici averea rodului pământului și nici chirioarele „ecaretelor" din florile de măturele. Dănăilă ceruse pe „țanc", potrivnicii se întorseseră la proces, noi „descendenții" uzurpați, la isbândă!

*

Mama a amuțit în scurteică. N'am mai cunoscut dela povestirea împăcăciunii, firul întâmplării cu locul de sub boltă și al judecății lui. L-a mai borborosit într'o vreme mama cu amintirile ei neguroase. A dat niște acatiste, la Herasca, în Udricani, într'o Vineri, la vecernie, pentru izbândirea procesului și dobândirea lucrului cotropit cu japca! Dar, acatistul a mințit, înțelepciunea judecății, ne-a despuiat de dreptate și de... *loc*, și a deșertat în buzunarele uzurpătorilor, banii aduși cu ramurele de măslin în seara sfatului de familie. Consiliul lui Dănăilă și al omului licenții, dase greș! Cu jumătate din prețul moșii Vameșului, pârâșii cumpăraseră sufletul oamenilor „tatii" și pe la porțile cărora, Dănăilă umblase, cu timbrele la subțioară, după mărturii, iar pe cealaltă jumătate, o pitiseră în buzunar, rinjindu-ne, de data asta, fără ramuri de măslini, din umbra judecătoriei. Și în sala procesului, *„oamenii mamii"*, înțoliți cu prețul conștiinței vândute în ajun, sărutând pios, rănile suveranului dreptății înmăr-

www.digibuc.ro

murit în negura Golgotei, s'au întors spre fețele judecătorești, întărind cu semnul închinăciunii *„adevărul, și nimic alt, decât adevărul"*. Și pe timbrele lui Dănăilă, *„au tras cu deștu:* Iencușor din Cuza-Vodă, Anton al Marghioliții, Birjarul... Birjeresii, și Covăcioaica din spatele Bonbonarului, grăbind crucea pe piept și „iscălindu-se *că pă cum că*, neam de neamul lor, n'au avut nici în clin nici în mânecă cu Domnu Tache dă la vamă, că locșorul e din sudoarea domnului Sava și domnului Blegu și că nu erea nici un fel de legătură sau îndoială, asupra proprietății, dacă domnul Tache, se întâmpla pe la prasnice, sub boltă, cu chitara și cu plosca!

*

In înserarea mohorâtă, mama își tângue amarul îndemnului și căința întristării ramurelor de măslin!

Dănăilă n'a mai avut pretenții la paralele timbrelor, iar omul cu licența, a închis pentru vecie, condica civilă.

— Dar cu martorii?

— Dumnezeu tot a făcut nimica!

In puterea nopții, după mărturia mincinoasă, care v'a luat dumicatu dela gură, Perucăreasa a sculat în pripă și pă negândite, pe Căruțășoaica din Olymp. Femeia și-a tras scurteica în cap și a venit cu scule și cu leacuri.

Până să o deslege de junghi, Covăcioaica a dat ochii peste cap. Ceilalți martori s'au dus în lume, iar dă locșoru lui Tache, prafu s'a ales, c'a venit primăria cu tăerea și nu le-a dat nimic!

Să ferească Dumnezeu dă jurământ strâmb!

Cruci peste cruci se frâng în blana scurteicii. Palmele se strâng în pumni, pumnii se afundă în mâneci. Din

www.digibuc.ro

mama îngrozită de moartea Covăcioaei, rămâne o umbră, prin care trec săgeţile oftărilor.

Şi pe la geamuri, fulgeră năluca Covăcioaichii, suflând în tăciunii adormiţi, şi punând pe părepii înlemniţi, rânjetul remuşcării târzii!...

Şi dincolo de apele geamului, pe pârtia dintre troeni, se înalţă licăritoare, ca într'o apoteoză a sperjului, din negurile gheenei, limba focului care a mistuit dreptatea, acaretul de sub boltă şi timbrele lui Dănăilă!...

* * *

Patinele!...

Câtă oftică şi câtă jale!...

Patinele, — superlativul târliei,—târlia cea prozaică, scălămbăiată în văgăunele Filaretului, care nu ajungea nici odată teafără acasă; târlia care provoca atâtea doruri şi suspine şi în care băgăm toate cuele lui Iancu Băcanu, târlia care murea în umbra... patinelor şi care abia se mai târa într'o şină de cerc de putină, până în „Mucenici" pentru a-şi pierde farmecul şi a se resemna inconsolabilă după butoiul gol al verzii, târâtă în silnicie spre magazie, prin ulicioara lui... Buerebiste. Atunci flaşneta aducea aria ei miloagă, svonul învălmăşelii patinajului şi poezia Cişmegiului, sulemenit în promoroaca Bobotezii.

Patinele!...

Altă nostalgie, cruda nostalgie a unei perechi de patine, — jucăria bogatului îndăstulat, — altă aţâţare a sărăciei şi a jindului!

Patinele!...

Şi de ce să le înfigi? De bocanca lemnoasă a *„Societăţii de ajutor reciproc Albina"* — o bocancă cât cele

www.digibuc.ro

două cuțite ale patinelor, reîncăpătoare în măseaua strălucitoare care încleșta, rânjind aristocratic, pingeaua obraznic răzbunată și din care, abia o desrobea cleștele de cuie și tesla lui Firantrac! De unde încălțăminte pentru superbele patine și patine pentru așa bocance? Orfan pribeag prin vizuinele *„Flămândei"* și fiu al *„Maidanului Dulapului"*, purtând rochița *„Peleșului și Vârfului cu Dor"* pe șalele prost hrănite, prăjite la soarele băltoacelor *„Trocaderului"* jinduind la arșițele lustruite ale lui Poulcherie, băiatul lui Tâmpeanu, castelanul mizantrop, înbuibat și încărunțit de voluptăți, iernând în cizmulițele de iuft puturos ale societății și vârâte în sandalele de dril croite după târlicii Căruțășoaei, să treci pe la fereastra lui Trawisany și înzilizindu-i de cleștarul din vitrină cu abuzul oftărilor, să te încumenți a năzui după o pereche *„Pattinés"*!

Și am oftat, ierni de-arândul, în ciuda bunichii Tarsița care mă îndopa numai cu pâsat și *„catechism"*, așteptându-le ca pe o înfăptuire divină a privațiunilor de tot soiul, de la îchiul plumbuit și până la uniforma de ofițer; le-am visat ca pe o adorațiune sacră, invocându-le în rugăciunile mele de obidă, harul lor de... oțel, ca pe o apoteoză a împlinirii visului, ca pe o înfăptuire de apoi. Mi le făgăduise unchiul Bajdechie, în cazul când Florian, m'ar fi gratificat cu vre-un premiu, fie el chiar fără cunună! Dar premiul nu l-am luat și Bajdechie s'a încruntat în barba lui de gazdă de hoți, a șters patinele din lista inglindiselilor hărăzite nepoților și mi-a tăiat pe de-asupra și intrarea... la teatru!...

La o avansare din subeconom în econom, le mai aveam și dela vărul Meiță de la Mavrogheni. Dar Meiță a rămas tot subeconom iar patinele au continuat să fulgere nepăsătoare, în fereastra *„talianului"* de lângă Curtea Dom-

www.digibuc.ro

nească, îmbrobodite în cureluşe noi şi scârţietoare şi din care, păreau că nu mai avea gând de urnit, aşa şedeau de gâtuite şi fedelişite, rânjind în lucirile oţelului, pe policioara lor de sticlă. Intr'o vreme, le mai aveam asigurate şi de la doamna Ana Kivu Vasiliu, văduva şefului despărţirii de Albastru, ca unul ce, a'şi fi adus la faţă, cu *Odică (?)* luat de suflet de suveranul culoarii şi acum înmormântat în boziile Gorganilor, dacă Dumnezeu *„o vrea"* să o înscrie cu o pensioară mai ca lumea nu ca a Triculesei din Olymp! Dar până să apuce Finanţele să o înscrie a şi trântit o nuntă în toată regula cu Mihalache dela arsenal şi atunci Statul a tăiat-o! Şi patinele au rămas să-şi tremure înainte oţelul, în oglinzile lui Trawisany. Tot la haşchia lustruită, de cocean de porumb, mi-am îndreptat resemnarea, lipindu-o de bocancă şi bătătorind cu ea, într'un picior, văile Bibescului. Dar bijuteria din galantarul *„talianului"* îşi proptise lucirile în drumul meu pribeag şi în răsfrângerile cărora, trăiam zi cu zi, himera patinelor! Şi din nici o parte nu se ivea înfăptuirea ei! Doborât de poezia dureroasă a întârzierei, amorţeam cu măduva îngheţată, în sârmele Cişmegiului, strecurându-mă printre siluetele întinse pe oglinzile înghetului cari goneau înebunite pe urmele celor ce se înecau smintiţi în valurile sticloase ale burhaiului. Flaşneta, degerată, împinsă şi ea pe patinele ei de lemn, ocolea printre bătaşii gheţii, plimbându-şi plânsoarea răguşită pe lac, şi derutând *„olandezele"* celor rămaşi năuci de piedeca ei, într'un vârf de cuţit, bălăbănindu-se în vârtejul unei piruete, ca într'un tirbuşon împletit din flanela caşneului pe năluca trupului bătută de vânt. Atunci, nostălgia fiarelor de sub tălpile repeziţilor, cari plecau din capul gheţii şi se întorceau la el, par'că, într'una şi aceia-şi

www.digibuc.ro

clipă, îmi așeza în suflet nodul mai apăsător; perghelul olandezii mă îmbăta cu mirajul alunecușului frivol, desmeticind mai ademenitor vraja lor tirană și din care mă scotea, când și când tânguirea ftizică a flașnetei, sau voltele altor năluci, ivite în spate, cari sburau șuerând spre zăvoaele de cleștar ale Măgureanului, aducând dintr'acolo pe alți înebuniți ai alunecușului. Și o nălucă nebănuită, picată din crengile burhaiului, se poticnea la întâmplare, în mantaua mea de dimie, chipiul „*Societății Albina*" sărea, cu albina cu tot din scăfârlia tunsă cu scări, gramada de patinatori adunată de cel căzut peste mine și ea peste noi, strângea lângă ea, în rostogoliri sprintene, pe răsletiții fără de patine, ducând puhoiul de trupuri tăvălite, să încurce mai departe lacul, să asmuță în trecere pe cei rămași într'o patină și să priponească flașneta rătăcită pe tâlpici, lângă gura unei vizuini și din negura căreia se abătea speriată piruiala caldă și somnoroasă a unei lebede în reverie. Și vărât pe negândite, cum și pe unde, Dumnezeu știe, fără „*bilet*", printre ghimpii împrejmuirii, printre haita care se ațînea la spatele flașnetei, în gloata împestrițată a meșteșugarilor voltelor, galopului și olandezelor, printre pâlcurile colorate ale copilașilor cu... patine și cu guvernante, cari lăsau și luau din poala lor bogată și înhorbotată, altă încălțăminte, alt fular și altă pelerină, mă prelingeam năuc printre sărbătoriții gheții, chircit și ne la locul meu, printre rumenii și radioșii cari își țăcăneau în trecere patinele, de ale altora, îmbujorați și guralivi, odihniți și dolofani, prăvălindu-mă cu ei pe albia de argint a bălții, afundându-mă în larg și socotindu-mă cu patine ca și ei! Și dansul alunecușului se înfiripa pe dată, însilând dealungul gheții, pasagii de uitări-de-sine, prinzându-se de roiul scânteetor și alunecos și care se

www.digibuc.ro

ivea ca o năzare... aşa din vid, dintr'o parte a cerului de cositor,. din vârtejul drâmbelor de îngheţ, trecea prin bărcile înţepenite în brădişul jintiţii, încremenit sub pojghiţă verde a păpurişului ca în nişte învelişuri de onix a căror strălucire s'a oprit şi ea odată cu apa care a amuţit, se rostogolea cu o graţie felină spre copcile înlemnite, printre brădişul de chihlibar şi trecea de lac, în rostogolirea sticloasă a chiciurei care se cutremura şi ea o vreme şi apoi se topea cu el, din nou în vid. Fascinaţiunea asta colorată care se revarsă palpitând în toată începerea înghe-ţului, din fulgii iernii, făcând să vibreze până şi nepăsarea lacului, învrăjbind acrobaţii cari înţepau oglinzile alunecuşului, îmi aşeza parcă, deabinelea patine în picioare. In mrejele mistificării bine-făcătoare, mă luam după ei, goneam cu ei, urlând cu ei printre sălciile aduse şi din nuelele cărora picurau lacrimile frigului, adunând din fugă, manşoanele semănate în poticneli, cerând ertăciuni celor pe care îi împiedecam, retezând încercuirile în care se bălăbănea o începătoare visătoare, cu săniuţa care aluneca sfioasă, în nesiguranţa celui ce o înbrâncea proorocindu-i glorie, smulgând şi aruncând pe maluri, şapca flaşnetarului, înghesuindu-ne pe sub podele, chihotind pe toate arterele lacului, pierzându-ne în basmul acela alb, strivind fantoma sărăciei care îmi rânjea printre jambierele de acajou ale îndestulaţilor şi crezându-mă ferm, cu patinele în picioare!

Dar înmurgitul, zdrenţuind purpura apusului, aducea pe sulţele lui de aur, rânjetul realităţii, scoţând din pulpele patinatorilor, încălţămintea cea scumpă, cu patine cu tot.

Atunci flaşneta nu mai plângea. Visătoarea căreia îi tăiasem drumul cu... patinele, apleca obrajii căliţi de ger punga de atlas a manşonului, răsucindu-se în sănioară şi minţindu-şi visătorul. Năvala care pornise dintre luntrii,

www.digibuc.ro

cârmea acum dinspre fundurile înegurite de volanele înserării, gonind înfrigurată spre flacările asfințitului. Ingheţul trosnea în închieturile desrobite ale bălții, roiul de pe lac se amesteca în aliagiul apusului. Şi desmeticit din graja patinajului şi trezit de închiondorarea flaşnetarului care îşi trecea chindia pe uscat, urmărind tulpanele înserării pe cari se înseilau lumini din soare şi apoi se frângeau în cristalul Cişmegiului, retrăiam visul de pe lac în toată poesia şi năvala uitărei-de-sine, trimițând italianului din Podul Mogoşoaei, a cărui fantomă se ivea din plutele grădinii, nepăsarea mea pentru galantarul lui ispitor şi în care fulgerau iataganele Siciliei şi patinele lui... Hallifax!...

* * *

— Plimba.. .aşa... ghiozdanul, din curte în curte şi prostimea zicea că e luminat: căsca toată ziulica, gura la el. Se zicea că ar fi avut carte, diplomă, tablă la poartă — trecea dă avucat. Şi el, dă unde avucat? Geanta îi speriase pă proşti! Drept e că, geanta, ochelarii şi bastonul îl dărâma, şi când colo, el nu cunoştea decât chirilicile! Ii mergea vestea avucatu Suburbiei Flămânda; da de unde Dumnezeu s'o fi pripăşit, prin mahalalele Căruţăşoaiei, nici Tache nu se dumirea să-mi spue. S'a ivit deodată, din înfundăturile Sârboaicilor, în Discordia. Işi făcea vacu într'un timp, prin cocioabele din liliecii lui Papiniu, cam între Zărăfoaele şi casa unde a zăcut Buza Cocoşatu, pă genuchi cu latineasca — meditä şi pă Nen'tu mare, când stam la Curieru — şi sub cap cu albumu dă poesii al Siții în păraginele Mângăroaelor. S'a ivit odată, ca din pământ, da cum Dumnezeu s'o fi folosit mahalagii dă el, ei ştie! El d'abia vorbea şi iscălea cu pecetia ca şi mine,

www.digibuc.ro

și lumea, proastă, îi da zor cu avucatu! Ne-am pomenit cu el prin curți, după consultații! Și a rămas, cum să zic? avucatu culoarii dă albastru, dar fără să fie avucat! Dar el, da buznă ca râia în rufa săracului, cu consultațiile, cu geanta lui de meșină, borșită, — ce-o fi cărând cu ea, știe Dumnezeu — și cu ochelarii prinși după urechi, cu sfoară, ca filosofii. Bea câte-odată Enache, la câte un praznic, cu el, cine știe cum să lovea de el, pă maidanu dulapului — unde nu cutreera el? — la Vasilache Costăchiță, chioru, dirijor în pod la Slobozia. Incolo? Tarsița ce mai îndruga câte o jalbă pă la Bilceasca pentru vre-o cioaclă dă lemne, și aia prost scrisă, — de... ca pentru o băncuță —, încălcită și tăvălită prin cenușe în loc dă sugătoare! Alt-cine-va, cine să-și dea vre-un păs pe mâna lui, deși o luase el cu anasâna că ar fi avucat! Babele și nevoiașii îl mai credea. Inainte vreme, se vorbea că ar fi venit de prin Târgoviște — era acolo, o fabrică de avucați cu patru clase, din foști zapcii, care urma o școală, lua o diplomă și eșea d'adreptu avucat. Tat'tu, a învățat mai mult, și tot n'a fost avucat. Da ce fel de avucătura o fi fost și aia, Dumnezeu știe; din fabrică!? Am avut în neamu lui Tache, destule neajunsuri și nevoi, ba pensii dă regulat, ba acte de moarte, ba câte un locșor cotropit, ba câte o căscioară răsnită, fără rost și fără stăpân, câte și mai câte hangarale, dar nici să-mi treacă prin gând să mă agăț de Făurăscu! Ivăncioaia îl pripășise de frica nepoților care vrea să își dijmuiască averea să nu o poată lăsa bisericii, cum vrea ea; și tot ei au mâncat-o la urma urmelor, cu tot Făurăscu ei, care a încurcat testamentul! Moțuleasa de lângă Cofetaru, la Făurăscu, cu actele dă dotă — avea fete mari — le-a încurcat și p'alea! Le-a făcut ginerii prin

www.digibuc.ro

Tribunal, cu avucați adevărați! Perucăreasa cu datornicii ei, și cu fel de fel de încurcături de bani, tot cu Făurăscu bea cafeaua pă prispă. Aia, o proastă asculta în gura lui. El sorbea cafelele, se ghiftuia de băncuțe, îi spunea la parascovenii, și daravelile îi ședeau baltă. Făurăscu nu le făcea nimic, le mânca și bănișorii, și rămânea babele cu buza umflată, și Făurăscu, Făurăscu, avucat în regulă! Chip ale mele le-a mai dăscurcat nen'tu mare când și-a luat licența, cu Buja care citea dă toate! Dacă am ajuns în lipsă mare și s'a prăpădit Tache, dă unde bani dă avucat și încă cu Făurăscu!

Intr'o vreme, parcă a intrat în pământ: 'i s'a pierdut urma și băbetu? să moară fără Făurăscu! S'o fi prăpădit! De, era și bătrân Făuraru; ce să zic? Eream grea cu Victor, pă la foc; Victor a murit la 36 dă ani, când a ars Bucureștii întâi, nu luase Sița pă Buja; Sița avea 19 ani, cam p'atunci se ivise Făurăscu; fă socoteală, cât am eu, și cât să fi avut el, când a murit?!!!

Nu l-am mai văzut.

Ii dădeam așa, dă sufletu lui Tache, câte o cafea cu un codru dă jimblă, Sâmbetile...

---

www.digibuc.ro

COLECȚIA „ROSIDOR"

Apărute:

Cezar Petrescu	*Kremlin*
Ion Călugăru	*Omul de după ușă*
Romulus Dianu	*Nopți la Ada Kaleh*

SUB TIPAR:

F. Aderca	*Aventurile lui Ionel Lacustă*
Al. Lascarov Moldovanu	*Biserica năruită*

Toată lumea va citi admirabilele romane din

COLECȚIA „ROSIDOR"

puse în vânzare cu preț de sacrificiu

~~Lei 25.—~~ volumul

www.digibuc.ro